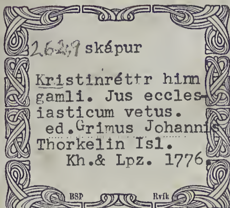

26249 skápur
Kristinréttr hinn gamli. Jus ecclesiasticum vetus. ed. Grimus Johannis Thorkelin Isl. Kh.& Lpz. 1776.
BSP
Rvík

6

JUS ECCLESIASTICUM VETUS.

JUS ECCLESIASTICUM
VETUS
SIVE
THORLACO-KETILLIANUM
CONSTITUTUM AN. CHR. MCXXIII.

KRISTINRETTR
HINN GAMLI
EDR
ÞORLAKS oc KETILS Biscupa.

EX
MSS. LEGATI MAGNÆANI
CUM
VERSIONE LATINA, LECTIONIBUS VARIANTIBUS, NOTIS, COLLATIONE CUM JURE CANONICO, JURIBUS ECCLESIASTICIS EXOTICIS, INDICEQVE VOCUM

EDIT
GRIMUS JOHANNIS THORKELIN Ift.

HAVNIÆ ET *LIPSIÆ.* 1776.
APUD FRIDER. CHRISTIAN. PELT.
TYPIS FRIDER. AUGUST. STEIN.

R E G I.

DOMINE AUGUSTISSIME!

Regia munificentia TUA, hic libellus, qvi longo tempore delituit, in lucem editus eſt; non ut ſervitutem Pontificiam, ex qva immortales Majores TUI, nos eripuerunt, lectori commendet; ſed qvo melius ratio iſtorum temporum, & conditio eorum, qvi ſub jugo Papali in Islandia vixerunt, cognoſcantur.

Sinas

Sinas igitur REX AUGUSTISSIME! ut hoc qvalecunqve opuſculum TIBI humillime offerat,

SACRÆ MAJESTATIS

TUÆ

Hafniæ die 21 Octobris
1775.

ſubditus
devotiſſimus & obedientiſſimus
GRIMUS JOHANNIS THORKELIN.

AD
LECTOREM.

Nondum tempus erat, ut diligentiæ rationem Almæ Univerſitati Havnienſi redderem, ubi operæ pretium duxi, aliqvod antiqvitatis monumentum publici juris facere.

Jus igitur *Eccleſiaſticum Islandiæ Thorlaco-Ketillianum* vulgo *Vetus* dictum, elegi, adprobante Summe Ven. Dno *Nicolao Edinger Balle*, S. S. Theol. D. & Prof. P. O. & in Aula Regia Concionatore, cujus in mea, & concivium ſtudia, favorem, & indefeſſum laborem ea promovendi, non gratus nunqvam profitebor.

Eſt vero Jus hoc omnium in orbe noſtro boreali, ſi *Canuti Magni* Danis datum excipias, qvæ ad nos integra pervenere, qvantum qvidem nobis conſtat antiqviſſimum, rogatum qvippe â *Thorlaco Runolfi*, & *Ketillo Thorſtani* hoc Holenſium, illo Dioeceſeos Skalholtenſis Epiſcopo, anno

 MCXXII,

MCXXII, & in Comitiis anni feqventis, communi confenfu â præfentibus, fuo & abfentium nomine in leges relatum: idqve non mirum: cum in eo confcribendo defudaverint Optimates utriusqve ordinis facri & civilis, inter qvos patriæ, feculiqve decus *Sæmundus Sigfufi*, â vaftiffima, qvam poft Germaniam, Parifiis collegerat, doctrinâ, *Polyhiftor* â veteribus perpetuo falutatur. Eft præterea Jus hocce præ omnibus Juribus feptentrionis ecclefiafticis haud parum memorabile, cum non folum fub libera Islandorum republica, fed etiam, anteqvam poteftas Epifcoporum, imperio civili apud eos derogaverat, concinnatum fit, unde etiam reliqvis omnibus popularius & ad principia juris civilis, qvæ eo feculo valuerunt, magis compofitum eft. Fontes effe crederem *Jus Canonicum* Pontificium, & *novellas domefticas*, qvarum bonum numerum Codex Legum *Grágás* exhibet, fimul tamen confulto, licet admodum parce *Jure Ecclefiaftico* Danico *Canuti Magni*, & inprimis *Norvegico*, â *Grimkele* Epifcopo,

&

& *Hialtone Skeggii* Optimate Islando anno MXIX auctoritate Regis Olai Craffi in Islandiam introducto, qvod dudum periit, exceptis qvibusdam canonibus, qvi in Jurib. Eccl. Norvegicis â me collatis, cætera noftro multum recentioribus, adhuc continentur.

Dolendum qvidem eft, qvod Jus hocce noftrum â mutationibus, mutilationibus & additionibus, prorfus immune non deprehendatur, ne qvid dicam de vitiis, qvæ librariorum mutandi libido, infcitia rectæ fcriptionis, & ofcitantia invexit, hæc tamen omnia non obftant, qvin poteftas ejus genuina, fatis afferi poffit, ope codicum Pergamenorum, qvibus ufus fum. Hi omnes ad eximiam, & (ut nunc res eft) utiliffimam bibliothecam A. Magnæanam, pertinent. Horum autem Codicum recenfio hæc eft:

Imus Formæ maximæ No. 334. Legibus Islandiæ civilibus Grágáfæ & Járnfidæ, Jus hocce Ecclefiafticum præmittens. Exarátus eft circa vel ante medium feculi XIVti

minor

minor ætas illi vix adſcribenda eſt; pro hoc enim militant pictura literarum nitida, & ſcriptis iſtius ævi omnino conformis, & orthographia pura; ex. gr. *a* pro *o* in *vatr* madidus cæt.: *ö* pro *æ* in *föra* pro *færa* ferre, *högri* pro *hægri* dexter, *fött* pro *fætt* natum cæt., nec non pro *e* in *kömr* pro *kemr* venit cæt.: *o* pro *u* in *hon* pro *hun* illa, *ſcepno* pro *ſcepnu* creaturam, *ſcolo* pro *ſculu* debent: *s* pro *ſs* in *hús* pro *húſs* domi, *kros* pro *kroſs* crux: þ pro *d* molli in medio vocum, ut *tiþir* pro *tidir* tempora, ſacra; ſæpius tamen *d* virgula transfixo utitur, typis latinis inimitabili; puncta pro commatibus ſemper. Accedunt dictiones, vocesqve perraræ cæteris ignotæ: exemplo ſint *Jardcroſſar* p. 90. initio ſeculi XI. in finibus regundis adhibitæ Svarfd. mea Cap. IV. "*Liótr* ſcypti laund-" om. ſcar þar upp torfu. eda *jardcroſs.* " oc mælti. ſva kann ec at at marca landa " ſcypti. " ɔ: Liotus, *ubi fundis limites poſuit*, *ceſpitem*, crucemve ceſpititiam *eruit*, *dixitqve: ita fundos limitibus partiri ſoleo;*

leo; ut taceam defectum distinctionis Capitum per rubricas, qvod Critici antiqvitatem olere judicant; nec non mentionem festi Magnæani seculi demum XIVti initio introducti. Nihilo tamen minus, pro novis ɔ: originali additis, habenda sunt, qvæ pag. 36. aaa, 38. gg, 52. q, 86. qq, in textu â variantibus discordant, & qvæ locis cit. codices collati nesciunt, imo: Caput XXII. originarium esse, merito dubito ex festo *Johannis* anno MCC instituto, ut & festis *Thorlaci*, qvorum prius MCXCVIII, posterius MCCXXXVII publica auctoritate constituta sunt, cui conjecturæ ulterius favet *Codex Stadarfellensis* pag. 104. b. totum hocce Caput omittens. Ad hunc autem codicem tanqvam antiqvissimum, optimumqve, textum ita expressi, ut in eo nihil deficiat præter *e* crassum cum apice accentuali eodem modo picto atqve in *á*, *ó*, *ú*, nec errata irrepsere, qvin in mendis allata sint. Duo cæterum dantur hujus Codicis apographa chartacea in Qvarto sub No. 122. & 183.

Codices

Codices vero qvi feqvuntur collectioni lectionum variantium infervierunt; in qvibus IIdus fol. No. 351. *Sk.* ɔ: *Skalholtenfis* â me vocatus eft, qvia eum Skalholto Hafniam miffum celeberr. *A. Magnæus* anno labentis feculi XXI accepit. Complectitur, præter Jus Civile *Jónsbók*, nec non Edicta Regum & Refcripta, cum aliqvot Conftitutionibus Epifcoporum, utrumqve Jus Ecclefiafticum Islandiæ, hoc fcilicet & Arnæanum. Diftinctiones Capitum in rubra, pictura, & orthographia Norvegica, cev origine Germanica, feculum vergens XIV arguunt: fæpius enim habet *æ* pro *e* in medio vocum, ut in *hælgi* pro *helgi* feftum, fanctitas; imo in initio, ut in *æingi* nemo, pro *eingi*, *æi* pro *eigi* vel *egi* non; *h* otiofum pone *g*, ut in *lögh* leges, pro *lög*; *w* pro *u*, ut in *wtlagr* mulctandus, exul. pro *v* in *war* pro *var* fuit, *wardveita* pro *vardveita* cuftodire cæt. Capita addit qvæ recentia funt, incertæ tamen ætatis; qvod etiam valet de plurimis canonibus, qvos Codex primarius No. 334. ignorat. Bina

ejus

ejus ſunt exempla chartacea, unum in fol. No. 352, alterum formæ Qvartæ No. 187. utrumqve manu b. *A. Magnæi*. Cum hoc præterea idem fuit *Codex Leyrárgardenſis* fatali forſan incendio Havnienſi in cineres redactus, qvippe qvi hodie non exſtat; didici hoc ex apographo ejus, qvod humanitati debeo Clariſſ. Dni *Joh. Finnæi*, qvem ſæpius conſuluiſſe me nunqvam poenitebit.

III^tius In fol. No. 347, qvem *B* notavi, ɔ: *Belgsdalenſis*, â prædio Belgsdal in parte occidentali Præfecturæ Dalenſis, & qvidem tractu Saurbæ, ita vocatus â b. *A. Magnæo*, continet Jónsbók, ſtatuta aliqvot & Jus hocce Eccleſiaſticum. Ejus characteres cev notæ characteriſticæ, eædem ſunt cum Skalholtenſi, niſi qvod ad exemplar, Skalholtenſi melius, ſcriptus videatur.

IV^tus In folio No. 346, notatus *St.* ɔ: *Stadarfellenſis*, â prædio Stadarfell ad ſinum Hvamsfiörd in toparchia Dalenſi, Jónsbók & Jus hocce Ecclſiaſticum continens, elegan-

eleganter exaratus eſt ad exemplar qvoddam pervetuſtum (docet hoc ignoratio Capitis XXII,) juſto tamen negligentius, qvod patet ex. gr. pag. 58. ubi pro: *heimta hann ſem annan mans man. ſva ſcal preſtr leyſaz frá kirkiu. at læra annann i ſtad ſinn;* tantum modo habet: *heimta hann ſem annan manz mann. i ſtad ſinn.* pag. 104. b. *Brandum*, qvi anno MCLXIV inſulam adeptus eſt, pro *Ketillo* ſubſtituit; vel qvod verius puto novellam qvandam â *Brando* & *Thorlaco ſancto* in leges eccleſiaſticas relatam ante oculos habuit. Orthographia *aa* pro *a* ɔ: *au* latinorum: *c* pro *g* in *blóduct* ſangvine madidum: *e* pro *i* ante vocalem, in *ſynea* denegare, *ſealfr* ipſe cæt.: *e* pro *æ* in *frendi* pro *frændi* frater, cognatus, *bekur* pro *bækur* libri, & pictura, exitum ſeculi XIVti ſapiunt. Exemplum habet No. 188. in Qvarto, manu immortalis *A. Magnæi.*

V^tus^ Formæ Qvartæ No. 158. Lit. B. qvem Q. notavi. Paulo ante Reformationem ſcriptus eſt, qvod vel ex unica voce *viær*

viær nos pag. 92. a. patet, ubi vitiose *i* ante *æ* ɔ: *e* more ævi seqvioris inseritur; taceo virgulas accentuales cuilibet vocali promiscue superpositas, cum *a*, *i*, *o*, *u*, graves iis tantum recte notentur ut & *é* more Cod. 334. ante qvod recentiores *i* inserunt, ut in *fie* pro *fe* pecus, pecunia, *liet* pro *let* omisit, amisit, reliqvit. Aliqvantum antiqvius est fragmentum, *F* notatum sub eodem numero Lit. A, utrumqve tamen valde mutatum, qvinimo, ut picturâ, ita dictionibus novissimum. Attamen sciendum ejus lectionem cum *B.* & *M.* ɔ: No. 50. in Duodecimo, circa Reformationem exarato ad exemplar melioris notæ, convenientem, præstare textui, pag. 106. r, ff, 124. d.

Unus chartaceus formæ maximæ No. 338. not. *ER.* ɔ: Exscriptum Regium, cum qvo alii tres, in serie seqventes conspirant, utpote apographa Codicis membranei, qvi veracissimi *A. Magnæi* fide extat in Bibliotheca Regia antiqvaria, qvam tamen mihi

 videre

videre non contigit. Exſcripſerunt codices citatos librarii notæ optimæ, ſc. harum rerum doctiſſimus *Jonas Magnæus*, magni *A. Magnæi* frater, *Aſgeir Jonæ*, qvi celeberrimo *Torfæo*, (cui plurima debuit,) diu â manibus fuit, & *Jonas Haconis* de Watzfiördo, qvi operibus majorum exſcribendis immortuus eſt.

Ordinem ſervat Originali proximum præmittendo Grágáſæ Jus Eccleſiaſticum, qvale illud Caput XXXV. recenſet, ea enim qvæ ſeqvuntur, partim conſtitutiones publicæ ſunt, ut Cap. XXXVI, XLIV & XLV, & pag. 162. c, partim compilationes privatæ, ante introductas leges Magnæanas Codice Jónsbók complexas, factæ, ita tamen, ut vim legis per uſum fori adepta ſint. Orthographia puriſſima eadem cum No. 334. & adhuc *é* cum apice accentuali ſuperpicto pro *æ*, *i* pro *e* in fine vocum maxime conſtanter: *k* & *c* pro *t* pone *ſ*, *z* in fine, ut in *elſc* naſcitur, *andazc* moritur, *mætizk* occurritur:

tur: *v* pone *g* & *q* in *ſyngva* pro *ſyngia* canere, *qveiqva* pro *qveikia* accendere. Hæc ſi obſervemus, autographum Regium omnes prædictos codices ætate ſuperare tutus concluderem, (licet novella pag. 164. autorem laudet *Magnum Gizuri* Epiſcopum Skalholtenſem, qvi fatis ceſſit Anno Chriſti MCCXXVI, & ejus lectio pag. 10. g, 13. v, 124 e, textu vilior ſit; qvinimo, feſtum Magni Agnoſcat,) ſi ejus inſpiciendi copia fuisſet, qvâ ſcrupulus de Rubris, qvæ apographa præſeferunt, tolleretur; hæc enim donec contrarium probatur, â librariis adjecta fuiſſe ſuſpicor, ut taceam lucem, qvæ characteribus cev ductu literarum affertur criſi, circa ætatem ſcriptorum cæteroqvin difficili. Qvælibet enim ætas ſuum olim habuit literas pingendi modum, cui conſtantius adhæſit, qvam nos, qvi *omnia ſimul imitando*, *nihil imitamur*.

Venio nunc ad Verſionem, qvam, qvantum potui, proxime ad textum &

genium lingvæ accomodare ſtudui, debuiqve: hanc tamen vix auſus fuiſſem prelo committere, niſi totam fautor qvidam meus, ſumma mihi ad cineres devotione obſervandus, cui præterea aditum in Bibliothecam Magnæanam debeo, anteqvam typis mandaretur, relegendam ſuſcepisſet, qvo errores extantiores ſublatos, & emendatos eſſe confido.

Dum in interpretando verſabar, plurimum mihi profuturam ſperavi Verſionem ad Codicem Skalholtenſem, olim expresſam â b. *A. Magnæo*, qvam igitur No. 552. in Bibliotheca aſſervatam adii, revolviqve; ſed parum emolumenti inde retuli, cum ſit lacunis plena ubi voces dictionesve perplexæ occurrunt; eſt enim coæva Verſioni Juris Eccleſiaſtici Arnæani Annalibus Eccleſiaſticis Pontoppidani Tom. I. annexæ, qvæ utpote juvenilibus magni autoris annis confecta, & nondum elaborata, ipſi poſtea ad palatum non fuit. Contra, multus mihi uſus doctrinæ

næ viri ſcriptis dudum clari Dni *J. Olavii*, qvem in dubiis ſæpius adii.

Notas appoſui ubi videbatur, paucas tamen, cum talem operam immortalis Hiſt. Eccleſ. Iſl. Autor dudum præoccupaverit.

Earum igitur, qvæ deſunt & inde peti poſſunt, loco, Juris noſtri cum Canonico & exoticis convenientiam, qvatenus ætas paſſa eſt, ante oculos ſiſtere anniſus ſum.

Index Vocum, ſi multitudinem ſpectes, poteſt pro juſto haberi, non tamen pro Gloſſario; qvandoqvidem & tempore, & ſubſidiis, qvæ ad hoc concinnandum reqviruntur, deſtituebar.

Ultimo ſciendum, hoc Jus Eccleſiaſticum ad Annum Chriſti MCCLXXV valuiſſe, qvo Arnas Epiſcopus Skalholtenſis, Civibus dedit Jus Eccleſiaſticum novum, (*Kriſtinrett hinn nya*,) qvod b. Pontoppidanus immerito, tanqvam Norvegicum eſſet, Johanni Archiepiſcopo Norvegiæ tribuit, Annal. Eccl. T. I. p. 785.

Eſt tamen hoc noſtrum ejus fons, in paucis immutatum, qvatenus mori Sedis Apoſtolicæ, *clerum ditandi*, *laicos ſupprimendi*, convenit, vel ſaltem non reſtitit, cfr. Hiſt. Eccl. Iſl. T. I. Per. III. Sect. II. Cap. 6. §. 3, 7. p. 540. ſq. Imo valet adhuc plene Conſtitutio de Decimis Cap. XXXVI, qvæ ut recte intelligatur, opus eſt nunqvam ſat laudanda Hiſt. Eccl. Iſl. ubi T. II. Per. II. S. I. §. 11. materia bellorum, â ſummis olim in muſarum Caſtris ducibus, calamo fortiter geſtorum, luciđiſſimâ laudatæ conſtitutionis interpretatione prorſus eliminatur.

Qvod ſupereſt, oro Te *Lector Benevole!* ut hunc meum qvalemcunqve conatum ſecundis adſpicias oculis, & qvæ in eo deprehenderis vitia, difficultati materiæ, meæqve juventuti humaniter condones. Scribebam Hafniæ 21 Octobris MDCCLXXV.

CON-

CONSPECTUS CAPITUM JURIS ECCLESIASTICI.

XXXII.

KRI-

Cod: Leg: A: Magn: № 351 in Fol:

E n ef bondi lætr æ gropt vpp. þa e h utlægr. iij. m. ⁊ en hūr þra sak uiþ ann an ⁊ ir pallk wa þ ge gort er.

Cod: Leg: A: Magn: № 346 in Fol:

þ ar er m legr fe t kkiu. huart lemþeri. bonn. e bufe. e. ilaudū aurume. e. itiundū af þei bolstodū. er herad m skyldo þgat iña.

Cod: Leg: A: Magn: № 158 in Qvarto:

ffk hut ir pærs t kkiu pat e m kkiu en lægt. e sem mn vaa pyett buūn

Cod: Leg: A: Magn: № 334 in Fol:

B oandi sa e yill yeitt bpi e scyllde at fa hm rettsciota þan dag e h fer ibitt. huskarl tel æ buar. ⁊ þa god m. ero scylldat hafa tipi

Cod: Leg: A: Magn: № 347 in Fol:

E pkkia uzen upp. eda lætht hon suast adga harp at ga. ok þ kkinga e sp vill. ok sina mikla temsn vill.

KRISTINN RETTUR

ÞORLAKS oc KETILLS.

I. CAPITULI.

UM KRISTILIGA TRÚ OC BARNSCÍRN.

a). 1). Á dögum fedra varra voro þau lög ſett at aller menn ſcolo kriſtner vera á landi her. oc trúa á einn Gud födr. oc ſon. oc anda helgan. Barn hvert ſcal föra til (b) kirkio er alit er ſem fyrſt má. med hverigre ſcepno ſem er. (c) Scaparſe barns er ſcylldr at föra barn til ſcírnar. oc ſá madr er hann bidr til. Enn ef hann er eigi hiá. oc ſcal (d) bóndi ſá föra barn til ſcírnar er viſt veitir kohonni (e) þá er hon verdr lettari. oc ſá madr er hann (f) bidr til. Enn ef hvargi er þeirra hiá. oc ſcolo þeir menn föra barn til ſcírnar er þar ero lög faſter innan hús. (g) Ef þeir hafa eigi lid til. edr ero þeir eigi til. oc ſcolo þá þeir menn er næſtir ero (h) föra barn til ſcírnar eda veita lid.

Ef

a) Sk. B. St. ER. Q. Þat er upphaf laga varra at. *Initium legum noſtrarum eſt, ut. M.* Þat er upphaf laga varra Islendinga ſem upphaf er allra godra hluta. *Initium legum noſtrarum Islandicarum idem eſt, ac omnium bonarum rerum.*

b) *Omn.* ſcírnar. *baptiſmum.*

1) *Chriſtianiſmus legibus ab Islandis receptus fuit anno Dom. M. ſed ante hoc Jus Eccleſiaſticum annis* CXXIII. *conf.* Kriſtniſaga Cap. XII. p. 102.

CAPUT. I.

DE FIDE CHRISTIANA ET PÆDO-BAPTISMO.

Diebus majorum nostrorum leges rogatæ sunt, qvibus omnes insulæ hujus incolæ, christianos esse, & in unum Deum patrem, filium & spiritum sanctum credere jubentur. Infans qvilibet natus cujuscunqve formæ sit, qvam primum fieri potest ad templum feratur. Heres infantis necessarius infantem ad baptismum ferre tenetur, & is, qvem ad id invitat. Si non affuerit, hospes puerperæ, & ille qvem accersit, infantem ad baptismum portent. Utroqve absente, á domesticis isti villæ adstrictis infans ad baptismum deferendus est. Si neqviverint, vel coram non fuerint, vicini infantem ad baptismum ferant, vel opem ad id præstent.

 Si

c) Sk. B. St. ER. ef fadir barns er hiá. ok skal hann færa, *si pater infantis adsit, obligatur ad ferendum.* St. Ef scapærfinge barns, *hæres necessarius infantis.* *M. minus recte.* Ef fadir barns er eigi hiá ok skal hann *si pater non adfuerit, ille debet.*

d) Sk. húsbondi *paterfamilias.*

e) Sk. St. Q. ER. M. er lettari er wordinn *qvæ enixa est.*

f) Sk. kvedr til *arcessit.*

g) Sk. B. M. ef æi eru þeir til. ok skulu. *si desint, tunc debent.*

h) Sk. B, St, M. omitt. föra barn —— veita lid.

Ef sá madr hefir eigi syslo á at föra barn til scírnar er scylldr er til (i) eda syniar sá farar er hann er bedinn. oc ver þat fiörbaugsgard (k) hvaru tveggia þeirra. oc á sá söc þá er vill. þeirri söc scal stefna heiman. oc qvedia til heimilisbúa níu á þíngi þess er söttr er. Bóndi er scylldr at ala þá menn þríá fulltída þá er barn föra til scírnar (l). enn hinn fiorda mannbarn. enda ross eda eyk. ef þeim fylgir. Ef bóndi á se minna enn hann eigi (2) þíngfarar kaupi at gegna. oc á hann at veita þeim húsrúm oc selia þeim mat. (m) oc hey. svá sem búar virda. Golldit scal (n) á fiortan nóttom matar verd. oc heys. Ef bóndi syniar vistar. eda þess beina er til er mælstur. oc verdr hann útlagr um þat þrim mörkum oc á sá söc er vistar er syniat. (o) þat er stefno söc. scal qvedia til búa sim á þíngi þess er sottr er.

II. CA-

2) Þingfarar caup; *Tributum Comitiale*, *ulnis decem* ɔ: 34 *solidis Danicis hodiernis æqvipollens*, *cuilibet colono expendendum erat*, *qvi pro se*, *&* *singulis domesticis*, *de suâ qvadrâ necessario alendis*, *vaccam*, *ejusve pretium*, *vel navim*, *vel rete phocis capiendis aptum*, *præterea jumentum*, *taurum*, *eqvumve*, *omnemque supellectilem necessariam possidet*. *Nomen vero inde traxit*, *qvod Comitiorum assessoribus muneris ergo proficiscentibus loco salarii*, *pro ratâ*, *distribueretur*. Vide Jonsbok. Tit. Þegnlk. Cap I. Confr Jonsb. Þíngfararbálk. Cap. II. & Arnesens Islandske Retterg. Cap. XIII. p. 451. & seqq.

Si qvis, cui infans ad baptiſmum portandus eſt, alia negotia excuſet, ſive, qvi invitatus fuit, ſe comitem adjungere deneget, uterqve relegationi obnoxius erit. Actio illa popularis eſt. Reus domi citetur, convocatis novem ejus vicinis, qvi in foro rei competenti, veridicorum munus obeant. Colonus, viros tres adultos infantem ad baptiſmum ferentes, infantemqve qvartum, qvin etiam eqvum, jumentumve, ſi cum iis eſt, alere tenetur. Colonus pauperior qvam ut tributum comitiale ſolvere debeat, manſionem domi ſuæ illis concedat, & alimenta, pabulumqve ad æſtimationem ruſticorum vendat. Pretium pro alimentis & pabulo intra noctes qvatuor decem perſolvatur. Manſionem & expetitam hoſpitalitatem illis denegans, tribus marcis mulctetur. Ille cui hoſpitium denegatur, actor eſt, eoqve cauſa in judicium deducatur, citatis qvinqve vicinis ut veredicis ad forum rei competens.

 CA-

i) *Sive qvi invitatus fuit comitem ſe adjungere deneger. add. omn,*
k) Sk. B St. Q. hvarumtveggia.
l) Add. Sk. M. um nótt *nocte.*
m) Omitt. omn. hey.
n) Sk. á fiórtán nátta freſti.
o) Omitt. Sk. B. Q ER. Þat er ſtefno ſöc. *addunt citati ſæpius.* ſtefna ſkal þvi máli heiman ok qvedia. *reus domi citetur, convocenturqve.*

II. CAP.

AT FÆRA BARN TIL SCÍRNAR.

Þeir menn er barn föra til scírnar scolo fara til lögheimilis prestz. nema þeir finni hann (a) ádr. oc bidia hann scíra barn. (b) Þat er mællt ef hann varnar. oc ver hönum fiörbaugsgard. oc eigo þeir söc er barn fordo til scírnar. þat er stefno söc. scal qvedia til níu heimilisbúa á þíngi (c) þess er sottr er. (d) Ef þeir finna prest á förnum vegi oc lætr hann rett scírn uppi at hann láti at lögheimili síno. Ef hann hefir eigi lengr heiman verit en dagstund. Ef prestr hefir um nótt heiman verit eda lengr oc hitta menn hann á förnum vegi. oc bidia hann (e) scíra barn. oc lætr hann rett scírn uppi at hann láti at kirkio bö enom næsta. ef barn er eigi siúct. (f) Ef barn er siúkt. oc megi siá sótt á barnino. oc scal þar scíra er vatni náir fyrst. Prestr scal eigi svo heiman fara nótt eda lengr at eigi hafi hann þá (g) reido med ser er barn megi scíra. Enn ef hann fer sva heiman. nótt eda lengr. oc verdr hann scer þrim mörkom ef hann kömr i enga raun um. (h) Enn ef þat stendr fyri scírninni. oc ver þat fiörbaugsgard (i) oc eigo þeir söc er barn

a) Sk. B. M. fyrr.

b) Omitt. Sk. B. ER. Q. M. Þat er mællt.

c) *Freqventer omitt. St. M.* þess er sottr er.

d) Sk. M. omitt. St. ef þeir hitta prest.

e) St. Barnskírnar *pædobaptismum.*

f) *Omn.* ef sótt er á barni ok skal þar skíra. *si infans morbo tentetur, baptizandus ibi est.*

CAP. II.

DE INFANTI AD BAPTISMUM FERENDO.

Infantem ad baptiſmum ferentes, domicilium paſtoris legitimum petant, niſi obuium ante habeant, infantemqve illi baptizandum offerentes. Si denegaverit, relegationis poena ei conſtituta eſt. Infantem ad baptiſmum portantes actores ſunt. Cauſa autem in judicium deducenda eſt, & coloni novem ut veridici in forum rei competenti vocandi.

Si paſtor illis obvius fuerit, baptiſmum recte differt, donec ad domicilium ſuum legitimum venerit, modo ultra diei partem aliqvam domo non abfuerit. Si paſtori per noctem vel diutius domo abſenti occurrant, & ab eo petant, ut infantem baptizet, baptiſmum recte differt, donec ad prædium proximum, qvod templum habet, venerit, modo infans ſe bene habeat. Si vero morbo, ita ut appareat, infans laboret, aqvâ primum obvia baptizetur. Paſtor neqvidem per unam noctem, nedum diutius domo abſit, qvin res ſecum habeat, ut infantem baptizare poſſit. Unius noctis pluriumve, abſentiam marcis tribus expiabit, etſi ejus periculum facere neceſſe non ſit. Si vero negligentia ejus hac in re baptiſmo obſtet, relegationis condemnetur. Actores ſunt,

 qvi

g) St. luti. *res.*

h) *Add. omn.* ef han kemr i raun um. ok ſlendr þat fyrir ſkírn barns at hann hefir æi þá reidu til er þarf. *ſi opus habuerit, & baptiſmo obſtiterit, qvod mediorum, qvæ babtiſmus reqvirit, indigeat, relegetur.*

i) Omitt. Sk. B. St. M. oc eigo þeir ſóc — at qvölldi.

barn fördo til ſcírnar (k). (l) Ef preſtr er á búi oc ver honom þat eigi vid lög þótt hann fari ſva frá húſe at hann hafi eigi þá reido med ſer er barn megi ſcíra med. ef hann fer til ſómo giſtingar at qvölldi.

III. CAP.

BARNA ÞÁTTR.

a). Ef barn (b) er fött i úteyiom, (c) oc ero hiner ſómo menn allir ſcylldir at föra barn til ſcírnar ſem á megenlándi ef hiá ero oc ſvo búdonautar. Sá er ſcylldr at liá ſcips er bedin er (d) oc fari á at ráda. oc ſva at fara med þeim hvor er til er böndr ſva ſem fyrſt má fyrer vedrs ſöcom. Bondi er ſcylldr at ala þá menn fim (e) oc barn inn fiötta mann. (f) þeir ero iamſcylldir at feria þá menn aptr

k) Add. ER. Oc ſcal ſtefna heiman. oc qvedia til níu heimilisbúa á þingi. *Reus domi citetur, & vicini novem, ut veridici in judicium vocentur.*

l) *Omitt. omn.* Ef preſtr er á bui —— giſtingar at qvölldi.

a) Add. ER. þat er mællt. *conſtitutum eſt.*

b) Sk. elſt. B. ælſ ER. elſe.

c) Omn. Oc er fadir (ærfingi B. ER.) barns hiá. oc er hann ſkylldr at færa barn til ſkírnar oc budonautar hanns. oc þeir menn allir er á meigin landi ero ſkylldir at færa barn til ſkírnar. *Pater (hæres) infantis ſi adſit, infantem ad baptiſmum portare debet, omnesqve in continente conſtituti, infantem ad baptiſmum ferre tenentur.*

d) Omitt. omn. oc fari á at ráda.

e) Add. B. Sr. er utan eru komnir ur eyum, *qvi ex inſulis advenerunt.*

qui infantem ad baptiſmum deportant. Paſtor hoſpitio fruens, impunè á domo diſcedere poteſt, licet media ad baptiſmum neceſſaria ſecum non habeat, modo illuc pernoctatum veſpere redeat.

CAP. III.

SECTIO DE INFANTIBUS.

Infantem in inſulis á continenti remotioribus natum, iidem omnes, qui in continente, modo adſint, qvin etiam contubernales ad baptiſmum ferre obligantur. Navim poſtulatus, ſi habeat, commodato, rogatiqve comites ferentibus ſe adjungant, iterqve faciant, qvam primum aër permittit. Colonus illos qvinqve, & infantem ſextum alere tenetur. Qvi hos ex inſulis in continentem vexerunt, iidem, redu-

f) Þeir ſculo þá menn feria aptr ut er barn færa til ſkírnar er utanfærdu ef æi má landveg færa ella ero þeir wtlæger þrim mörkom. Nú eigo þeir lyrettnæmar ſacir vid nockru þeſara manna, þá á ſá, at feſta lögbót ef hann vill vara færdr aptr. oc hafa bætt adr þeir ſkiliz. Þeir ero æi ſkylldir farningar er ſakir eigo. nema ſá vili þat. enn ef hann á ſakir vid þá. oc ſitr hann æi ſökom ſinom vid þá. *Qvi, infantem baptizandum ferentes, ex inſulis in continentem vexerunt, iidem qvoqve illos reportent, ſi per terram ire non liceat, cæteroqvin tribus marcis mulctentur. Si qvis inſulanus in hos cauſis interdicti obnoxius ſit, ſatisfactionem legitimam ſtipulatâ manu promittat, ſi velit revehi, qvam ante diſceſſum ab invicem præſtare tenetur. Illi, eos, cum qvibus litem habent, niſi velint, revehere non obligantur. Qvi vero eos, cum qvibus litem habet, revehit, juri ſuo, ſuâ cum reo converſatione, non renuntiat. Vid. C. IV.*

aptr út heim er utan fördo. Ef kona verdr lettari à fornum vegi oc eigo föronautar hennar at föra barn til scírnar eda þeir er til ero bednir fyrst. Ef sá madr förir eigi barn til scírnar er scylldr er til. eda syniar madr hönom farar eda scíps edr eykiar at naudsynialauso, oc ver þat fiörbaugsgard. þat ero stefno sacir. oc scal qvedia til heimilisbúa níu á þíngi þess er sottr er. (3) Ef barn er sva siúct at vid bana se hætt. oc náir eigi prestz fundi. (4) oc á þá karlmadr ólærdr at scíra barn (g) oc taca vatn þar er vatni náir. eda siá ef eigi náir vatni. hann scal sva mæla. ec vígi þic vatn i nafni födor. oc gera kross á vatnino med hendi sinni inni högri. oc sonar. oc gera annan kross á vatnino. oc anda heilags. oc gera inn þridia. hann scal bregda þumalfingre sinum i kros á vatnino vid hvart ord þeirra þriggia. þá scal hann gefa nafn barnino sva sem þat scal heita (h) hvart sem er sveinn eda mær. oc mæla sva: (i) Ec scíri þic. (k) oc nefna barn. i nafni födor. oc drepa barnino i vatn (l) um sinn iamt fram fyri sic. oc sonar. oc drepa i vatn (m) i annat sinn höfdi barns til vinstri handar. oc anda heilags. oc drepa it þridia sinn (n) til högri handar höfdi barnsens i vatnit sva at þat verdi alvatt (o) i hvart

g) Sk. B. St. ER. Q. Ef þat er at bónda húsi. ok taka vatn i keralldi. Ef barn verdr sva siúkt á förnum vegi. ok skal skíra þar er vatni of náir. *si sit in domo rusticâ, vasi aqva assumatur, si vero in viâ, morbus infantem invadat. baptizandus est, qvamprimum copia aqvæ sit.*

3) K. R. Gulath. L. Cap. XX.

4) Dist. IV. c. 21. & 36. De Consecrat.

reduces domum transportent. Partum mulieris in via enixæ, comites, vel primum arcessiti ad baptismum ferant. Si quis infantem ad baptismum ferre, obligatus neglexerit, vel si quis illi comitem, vel navim, vel jumentum sine impedimento legitimo denegaverit, relegatione puniatur. Causæ hæ in judicium deducantur, novemqve vicini ut veridici in forum rei competens convocandi sunt. Infantem morbo supremis admotum, si pastor obtineri non possit, laicus baptizato, aqvamqve, ubi habetur assumat, & qvidem marinam, deficiente dulci. Ita dicat: Te aqva! consecro in nomine patris, *& super aqvam signaculum crucis dextra faciat,* & Filii, *addito signo crucis secundo,* & Spiritus Sancti, *adjuncto (crucis signo) tertio. Pollice ad qvamlibet harum trium vocum, super aqvâ crucem faciat. Tumqve infanti, sive puer, puellave sit, nomen, qvo vocandus est, imponat, dicatqve:* Ego baptizo te, *nominetqve infantem,* in nomine Patris, *eumqve, ante se, in aqvam immergat,* & Filii *tumqve caput infantis secunda vice sinistrorsum aqvâ immergat,* & Spiritus Sancti, *tumqve caput infantis tertiò dextrorsum in aqvam demergatur, ita ut qvâvis vice totum made*

h) *Omitt. omn.* hvart sem þat er sveinn eda mær.

i) Q. Ek skíri þik N. í nafni födrs ok sonar ok anda heilags. ok drepa þrisvar barninu í vatnit. sitt sinn vid hvort ordit þeirra þriggia. *Baptizo te N. in nomine Patris & filii, & spiritus sancti, terqve infantem, semel nempe ad qvamlibet harum trium vocum in aqvam immergat.*

k) Add. Sk. B. St. ER. Skal hann qveda. *dicat.*

l) *Omitt. omn.* Um sinn —— fyri sic.

m) I anat sinn —— vinstri handar. omitt. omn.

n) *Omitt. omn.* Til högri handar höfdi barns.

o) *Item* I hvart sinnit.

hvart ſinnit. Þó er rett at um ſinn ſe ſdrepit i vatn eda hellt á eda auſit. ef eigi verdr rádrúm at audro. Nu náir hvartki vatni ne ſiá. (p) oc ef getr ſniá. (q) þa ſcal hann ſva gera croſſ á ſniánum oc qveda ſlíc ord yfir ſem hann ſcylldi á vatnino. hann ſcal drepa barnino i ſniá. oc láta fylgia þau ord öll ſem þá at hann dræpi þvi i vatn. hann ſcal taca ſnió oc bræda med höndam ſer oc rída á ſva at þad verdi alvatt. Eigi ſcal hann ſva drepa barnino i ſniáinn at þat (r) ſóki kuldi (s) ſva at þvi ſe vid bana hætt, helldr ſcal hann rída á ſniáyinum med höndum ſer. (t) Rett er at kona kenni honom at ſcíra barn (ù) (5) enn eigi ſcolo konor ſcíra barn. nema engi ſe annarr koſtr á. þá ſcal kona ſcíra barn ef hin meſta naudſyn er á. oc er hvartki hiá karlmadr ne ſveinbarn þat er hon megi hendor þeſſ á leggia at ſcíra barn. enn barn ſe ódautt at eins. (6) Því at eino ſcal fadir veita ſcírn barni ſíno ef engi er annar madr til. (7) (v) Ef fadir ſcírir barn ſitt ſiúkt oc ſcalat hann ſcilia ſæing vid kono ſína fyri þá ſöc. (x) Sveinn ſiö vetra gamall ſcal ſcíra barn (y) ef eigi er roſcnari madr til. Þvi at eins ſcal yngri

p) *Omitt. M.* oc ef getr —— dræpi þvi i vatn.

q) *Omitt. St.* þá ſcal —— þvi í vatn.

r) Sk. úngri *infeſtet.* ER. ſeki *noceat. omitt. M.*

s) Sk. ok þvi.

5) C. 20. Diſt. IV. De Conſecrat. apud Gratianum in Decreto.

(6) Can. VII. Cauſ. XXX. Qvæſt. 1.

(7) ibidem.

madefiat; recte tamen semel immergitur, vel aspergitur, vel aqva illi infunditur, si aliter fieri non possit. Deficiente utráqve aqvá dulci & mariná; nix si obtineri possit, adhibenda est, cruceqve signanda, & iisdem verbis, ac aqva, consecranda. Infans nivé immergatur, adhibitis verbis, quæ super immersione in aqvam pronuncianda sunt. Nix assumta, manibusqve liqvefacta infanti illinatur, ita ut totus madefiat: non tamen, infantem nive ita immergere licet, ut frigus illi noceat, mortisve periculum afferatur, sed nix manibus illinenda est. Fœminis illum baptizandi ritus docere licet, fœminæ vero baptizare prohibentur; nisi aliter fieri neqveat. Summá urgente necessitate, absente tam viro, qvam puero; cujus manus infanti baptizando imponat, fœmina baptizato, modo infans in ultimis agat. Pater proli suæ baptismum tum demum præbeat, si nemo alius adsit. Pater prolem infirmam baptizans, torum separare ideo non tenetur. Puer septennis adultioribus absentibus, infantem baptizare potest,

Sep.

t). *Omn.* Karlmadr skal skírn veita barni. þenn ef hann kann æi ord eda atferli. ok er rett. *Laicus infantem baptizet, si vero ritus verbaqve nesciat, tum licet.*

u) *Omitt. omn.* at scira — ódaut at eins.

v) St. Ef fadir veitir skírn barni sino fyri naudsynia sakir. eda modir. oc skolo þau hafa samvister oc samhvilo sem ádr ef barn þotti daudvana. *Pater materve prolem in casu necessitatis baptizantes, mensa toroqve communi postea fruantur, si infans in summo vitæ articulo versari videretur:* Q. ER. Enn ef hann scirir barn sit siukt, þá skal hann skilia sæng vid konuna. ok ef hann görir eigi sva þá vardar honum þat fiörbaugsgard. fari um kvanfáng hanns sem biskup lofar. *Si progeniem infirmam baptizaverit, torum separet, secus faciens, relegetur, ejusqve matrimonium ab arbitrio Episcopi dependeat.*

x) *Omitt. Sk. St.* Q. *ER. M.* Sveinn siövetra —— konom oc körlom tólfvetra gömlom.

y) *Omitt. omn.* ef eigi er roscnari madr til.

yngri ſveinn ſcíra barn ef hann kann bædi Pater noſter óc credo in Deum. (8) Scíra ſcal kona barn ef eigi ero karlar til. (z) oc ver henni þvílíkt ſem karlmanni ef hon kann eigi. Eigi ſcal optar ſcíra. þot ſcorti ord edr atſerli. *ef ádr var ſcírt í nafni födr oc ſonar oc anda heilags*. ſenda hafi nockot vat ordit. (aa) Ef preſtr fer eigi ſva at ſcírn at biſcupi þicki rett. oc ver þat fiörbaugsgard. oc á biſcup ſöc. Tólf vetra gömlum körlum oc ſva konom (bb) er ſcylt at kunna at ſcíra barn. oc þau ord oc atſerli. er þar fylgia. enn ef þau kunna eigi fyri oröcdar ſacir oc verdr eigi rett at farit. þá er þörf verdr. oc ver fiörbaugsgard. biſcup á at ráda fyri ſöc. (9) Sá madr er ſcírt hefir barn ſcal fara til fundar vid preſt. oc qveda fyri hönum ord þau er hann hafdi i barn ſcírn. oc ſegia til atferla þeirra er fylgt hafa. Nu þickir preſti eigi rett at ſcírn farit hvart ſem ſkortir ord edr atſerli. þá ver fiörbaugsgard bædi konom oc körlom tólf vetra gömlom. (10) Ef preſti þickir rett ſú ſcírn oc andaz barn oc ſcal þat grafa at kirkio oc ſyngia líkſöng yfir. Ef barn lifnar þa ſcal preſtur veita þvi alla reido þá er upp er þadan frá er þvi er i vatn drepit. (11) Eigi ſcal ſcíra i annat ſinn ef rett var ádr at ſcírn farit. (cc) ef þat hefir ſcírt verit i nafni födor. oc ſonar. oc anda heilags (dd). þá ſcal eigi ſcíra í annat ſinn. þott egi ſe vatn vígt edr einuſinne ídrepit. Ef preſti þickir eigi ádr med fullu

z) *Omitt. omn.* oc ver henni —— ef honn kann eigi.

(8) Diſt. IV. c. 20. de Conſecrat. confr. Can. IV. Canſ. XXX. Qvæſt. III.
9) K. R. H. Cap. II.
10) K. D. B. Gulath. L. Cap. XX. confr. K. R. H. L. C. II.
11) Diſt. IV. c. 38 & 83. de Conſecrat.

Septenni minor, si Pater noster & Credo in Deum *memoria tenent baptismum administrato. Fœmina, viris absentibus infantem baptismo initiabit, eâdem, quâ masculi pœnâ, si verba, ritusve nesciat, punienda. Iterum baptizare non licet, quamvis verbum aliquid, ritusve defecerit*, modó baptizatus antea fuerit (infans) in nomine patris, & filii & spiritus sancti, & pars ejus aliqva madefacta sit. *Pastor, quem episcopus baptismum minus ritè administrasse judicat, relegatione obnoxius erit, actioque ista Episcopo competat. Viris fœminisque duodecennibus injungitur, ut baptizandi cæremonias, & verba illuc pertinentia calleant. Si socordia illis inscitiam conjetur, ita ut baptismus, usu exigente minus rectè administretur, relegationem subeant. Episcopo actio ista competit. Qui baptizavit, pastorem adeat, illique verba, ritusque in baptismo adhibitos exponat. Si pastori, baptismo vel quâ verba, vel quâ ritus, quid deesse videatur, tum vir, fœminave duodecennis relegetur. Infans pastoris censurâ, legitimè baptizatus, posteaque mortuus in cœmeterio hymnis funebribus adhibitis sepeliendus est. Infanti vivis restituto, pastor omne officium præbeat, quod præstandum erat, postquam infans in aquam immersus fuit. Legitimè baptizatum iterum baptizare non licet, si baptizatus fuerit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, tum rebaptizare non licet, quamvis, neque aqua consecrata sit, neque infans semel immersus fuerit. Pastore baptismum minus legitimè peractum judicante, sive verba, ritusve defece-*

aa) *Omitt. Sk. B.* Q. ef prestr —— á biscup &c.

bb) *Add. Sk.* er vit hefir til, *qui ratione gaudent.*

cc) *Omitt. B.* ef þat hefir skírt verit —— einisinni ídrepit. *Omitt.* Q. ef þat hefir skírt verit —— oc hafa skort ord eda atterli.

dd) *Add. St.* enda hafi vatt vordit nockut, *modo pars aliqua madefacta fuerit.*

fullu rett scírt. oc hafa scort ord eda atferli. oc andaz barn. oc scal þat eigi grafa at kirkio. Enn ef barn lifnar oc scal prestr veita þvi fulla scírn sva sem ecke væri ádr (ee) yfir súngit. Ef barn andaz primsignt oc hefir eigi (ff) meiri scírn oc scal þat grafa út vid kirkiogard þar er mötiz vígd molld oc uvígd. oc syngia eigi líksöng yfir. Ef barn (gg) elsc sva nær páskum eda hvíta dögom oc vill madr fresta scírn. þángat til (hh) (12) þvattdags þess annarstveggia oc verdr honom þat rett ef barn er eigi siúkt. enn ef barn er siúct. oc scal þegar scíraz. (ii) Enn ef hann vill bída scírnar. oc

ee) *St.* at giört, *quasi res infecta sit.*

ff) *ER.* verit skírt *antea non baptizatus.*

gg) *Sk.* elst. *St.* elz. *B.* ælſ.

hh) *Omn.* laugardags fyrir Páska eda hvítadagn, *diem lavationis ante Pascha vel Pentecosten.*

ii) *Sk. B. St. Q. ER.* Ef madr vill bída þvattdags at skírn þá skal hann fara til fundar vid prest. ok skal prestr ráda hvart hann vill skíra fyrr eda þvattdags at. *Siquis baptismum in diem lavationis differre velit, tum adeat pastorem, qui, pro arbitrio infantem statim baptizare, vel negotium hoc in diem lavationis differre potest.*

---

12) *Dies de Diis denominandi morem majoribus receptum*, Jonas Ögmundi Sanctus, *primus Holis in Islandia Episcopus, ad Ecclesiæ primævæ consvetudinem, exstirpavit, teste Vitâ ejus.* Hann fyrirbaud strengilega at elgna daga vitrum mönnum heidnum. svo sem at kalla Tysdag. Odinsdag. eda Þórsdag. enn baud hafa þat dagatal sem helgir fedur hafa sett í ritningum. at kalla annan dag viku. þridia. ok svo ut. ɔ: *Severè prohibuit dies gentilibus sapientibus dicari, appellando dies Tyri, Othini, & Thori, indixitque*

fecerint, infans mortuus á ſepultura cæmeterii excludatur: Si vero vita reſtituatur á paſtore pleno baptiſmo initiandus eſt; tanqvam ſacris antea initiatus non fuerit. Infans poſt primam ſignationem mortuus, majorem baptiſmum non habens, ad aggerem cæmeterii, ubi terra conſecrata communi jungitur, absqve cantu funebri ſepeliatur. Infantis prope Paſcha, vel Penteceſten nati modo firmi baptiſmus, impune in diem lavationis, utrumqve feſtum præcedentem differri poteſt, infirmus autem extemplo baptizandus eſt. Siqvis baptiſmum

---

qve dierum denominationem, qvam ſancti Patres in ſcriptis ſuis conſtituerunt, nominando, diem ſecundam, tertiam, & ſic porro. Hinc facile poteſt elici, cur diem ſolis Sunnudag, *utpote á* Juſtino Martyre, *in Apol.* Tertull. C. *XVI. Apologet.* Auguſtino *Serm. LXI. reſervatum, retinuerit. Ceterum Jus Eccl. hoc, & hodiedum Islandi, dies partim ex ordine, partim de ritibus eccleſiaſticis, per eos olim celebratis denominant, á qvibus in verſione ne ungvem diſcedere volui.*

Schema dierum tale eſt:

Sunnudagr . . . . *v.* Drottinsdagr, *dies dominica.* . .	*dies Solis.*
Annardagr vico, *dies hebdomad. 2da.* *hodiè* Mánadagr, *dies Lunæ.*	*dies Lunæ.*
Þridiudagr, *dies Tertia.*	*dies Martis.*
Midvicodagr, *dies hebdomad. medii.* .	*dies Mercurii.*
Fimtudagr, *dies Qvinta.*	*dies Jovis.*
Föſtudagr, *dies Jejunii.*	*dies Veneris.*
Laugardagr, *dies Lavacri.* . . Þvattdagr, *dies Lavationis.* . .	*dies Saturni.*

oc ſcal hann finna preſt. oc láta hann ráda hvart bída ſcal þvattdags at ſcírn eda eigi. (kk) Karlmanni hverium fulltída er vit hefir til þeſſ er ſcyllt at kunna ord þau at ſcíra barn oc þau atferli er þar fylgia. enn ef hann kann eigi fyri oröedar ſakir. oc ver fiörbaugsgard. oc á biſcup at ráda fyri ſöc þeirri. Hvoriom manni er ſcyllt bædi karlmanni oc kono er hyggiandi hefir til þeſſ at kunna *Pater Noſter* oc *Credo in Deum* (ll). enn ef (mm) hann vill eigi kunna. oc hafi hann vit til. þat ver fiörbaugsgard. biſcup ſcal ráda hverr þá ſöc. ſcal ſókia. (nn) hafa ſcal preſtr jafnan reido til at ſcíra barn ef hann er at lögheimili ſino (oo).

CAP. IV.

HER HEFR LÍKA ÞÁTT OC SEGIR UM LÍKA FÖRSLOR. (a)

Lík hvart ſcal til kirkio föra þat er at kirkio á lægt ſva ſem menn verda fyrſt buṇir til. Arftökomadr á at föra lík til kirkio ef hann er hiá (13) oc ſá madr er hann bidr til. Ef eigi er erfingi hiá eda hann er eigi

kk) *Omitt. Sk. B. St.* karlmaṇni hvöriun —— ſöc þeirri.
ll) *Add. Q* oc Ave Mária.
mm) *St.* þau vilia eigi *ſi nolint.*
nn) *Omitt. omn.* hafa ſcal preſtr —— lögheimili ſino.

13) *Officium, funus indictum ſeqvendi ex obligatione Juris antiqvi, gentilibus Islandis incubuiſſe docet* Eyrbyggia *his verbis:* Jafnſciillt var þat öllum mönnum i lögum þeirra, at fœra dauda menn til graptar ſem til þeſſ voro qvaddir. *Æqvalem omnibus injunxit lex tunc temporis obligans, neceſſitatem, ut funus ſeqverentur, qvibus illud indictum erat.*

baptiſmum differre velit, adeat paſtorem edoctum, utrum in diem lavationis baptiſmum differre liceat, nec ne. Viro cuiqve adulto, mente ſana gaudenti, injungitur, ut verba qvæ baptiſmus reqvirit, ſociosqve ritus calleat. Cui ſocordia ignorantiæ cauſa eſt, ille relegetur, epiſcopusqve cauſam agat. Unusqvisqve vir & mulier mente ſani Pater noſter & Credo in Deum *ſcire obligantur. Si mente ſanus ſcire negligat, relegationem ſubeat, epiſcopusqve actorem conſtituat. Paſtor domi legitimæ, omnem apparatum habeat, qvem pædobaptiſmus reqvirit.*

CAP. IV.

INCIPIT SECTIO DE FUNERIBUS, ET IISDEM EFFERENDIS.

F*unus quodcunqve jure ſepulturæ eccleſiaſticæ gaudens, ad eccleſiam qvam primum fieri poteſt, efferatur. Heres, modo præſens, & ille ab eo invitatus, mortuum cæmeterio inferat. Herede abſenti, illove*

 minori

oo) *Add. Sk.* ſlíkt eru gudſifiar vid preſt ſem annan mann, ef hann hefir ſkírt kono eda barn hennar. *) hverki ſkal karlmadr ne kona hafa halldit ödru undir ſkírn eda primſignan eda biſkups hönd. éda annars börnum þeirra er ſaman eru. *Paſtor æqve ac aliusqvisqve cognatione ſpirituali obſtringitur ſi mulierem, ejusve prolem baptizaverit. Non licet tis matrimonio jungi qvorum alter alterum ſuſcepit de ſacro fonte, vel ſub prima ſignatione vel manu Epiſcopi tenuit, nec conjux alter alterius liberis officium compatris præſtet.*

*) *Can. I. Cauſ. XXX. Qv. I. conf. Grág. de Matrimonio Cap. IV.*

a) *Sk.* um líkfæring til kirkiu, *de funeribus efferendis.*

eigi fulltídi. oc ſcal bóndi þá föra lík til kirkio er viſt veitti hinom andada (b) þá ſídaz. Ef hvargi er þeirra hiá (c) oc ſcolo fara logfaſtir menn (d) þeir er þar ero næſtir. taka ſcal af fe því er hinn andadi átti lereft eda vadmál at búa um lík. Enn ef ſá átti eigi fe til. oc er hinn þá ſcylldr (e) at ſá til. eda búa um lík er til kirkio förir. Alla löghelga daga er mönnom (f) ſcyllt at búa um lík. (14) oc gera kiſto at. oc

b) *Om. B.* þá ſídarſt.
c) ærfingi ne bóndi, *hæres, neqve pater familias. add. B.* arfi ne bóndi *Q. M. R.*
d) at föra lík til kirkiu *add. B. funus ad eccleſiam ferendi.*
e) *Ommitt. omn.* at ſá til.
f) *Sk.* rett *legitime.*

14) Arcas ſepulcrales *nunqvam adhibuerunt gentiles Boreales adeoqve nec Islandi ante Chriſtianiſmum, niſi in itinere navali qvis occubuerit.* Eigla *Cap. XXIV.* þá er hálfſótt var hafit. eluadi *Kvoldulfr* ſott. enn er hann var banvænn. þà kalladi hann á ſkipveria ſína ok ſ·gir þeim —— ef ek andaz þí geri þer mer *Kiſtu.* ok latit fyri bord. —— litlu ſídar andadiz haun. ok var gert ſem hann ſagdi. ɔ: *dimidiato mari* Kvoldulfum *morbus correpſit, ille vero morti vicinus ſocios ad ſe votatos alloqvitur —— ſi moriar inqvit:* arcâ *me condite, eamqve in mare dijicite —— paulo poſt moritur ejusqve voluntati ſatisfactum eſt. conf.* Landnám. *Part. I. Cap. VI.* & Svartdæla *Cap. VI. arcâ tamen tumulo illata non fuit. vid. Cap. VII. Minime vero obſtat Carmen Brynhilldæ* (Brynhilldarliod) *in Edda Sæmundi de ſepultura ita tradens:* Haug ſcal gera hvem lidinn er. þvo hendr oc haufut. kemba ok þerra ádr fari í kiſtu. *Tumulus mortuo conſtruatur, ejusqve manus lavandæ ſunt cum capite, qvod comendum eſt, & tergendum antequam arcâ condatur. Qvippe cum hunc locum ſuppoſititium eſſe evincerit S. V.* Finn. Johann. *in Hiſt. Eccleſ. Isl. T. I. p. 24. ut taceam Scriptorum* de iis *altum ſilentium, cum alias*

minori, hospes mortui novissimus, illum efferat. Si uterque abfuerit, vicinis qvi legitimum habent domicilium hoc negotium incumbit. E bonis mortui relictis, linteum, pannusve vulgaris ad funus vestiendum detrahatur. Si bona reliqverit nulla, ille, cui officium funus sepeliendi incumbit, ea commodare debet, qvibus funus induatur. Die qvôvis Canonicô, mortuos vestire, arcas sepulcrales conficere, efferre & sepelire licet,

---

alias qvam plurimos humandi modos veteribus receptos persequentur, qvos ad tres classes referre hic mihi liceat.

Prima Optimates, & melioris notæ tam viros, qvam fœminas, complectitur, qvi tumulo condebantur (*voro heygdir*) Eigla *Cap. LX. Eigill* tok sótt um haustit, þá er hann leiddi til bana. let *Grimur* giöra haug mikinn. ok leggia *Eigill* þari. ɔ: *Autumno* Eigillum *morbus invasit, qvo demum moritur.* Grimus *vero tumulum facere curavit, cui* Egillum *intulit. Confr.* Hist. Droplaugidarum, Vit. Thordi Hrædu *Cap. VII. XII. & XVI*, Hist. Olai Trygg. *Part. I. Cap. CLXXII*, Landnám. *Part. V. Cap. X. & Mantiss. p.* 386. *Edit. Subœmianæ.* Vit. Droplaugidarum: Fióra vetur var *Arueydr* fyri búi ádr hun andadiz. er þar haugur hennar fyrir utann gard. ɔ: *Per qvatuor hiemes* Arneida *rem familiarem curaverat, antequam occumberet, tumulus ejus extra septum areæ existit. Ubi nunc* navi impositi (*voro skiplagdir*). Landnám. *Part. II. Cap. II. Asmundr* var heygdur þar oc skiplagdr. ɔ: Asmundus *ibi tumulo conditus navique impositus fuit. Conf.* Vatnsd. *Cap. XXVIII.* Eigla *Cap. XLI. & LI.* Gislonis Sursonii *Vita Cap. VIII.* Gretteri *Cap. XX.* Laxdæl. *Cap. VIII.* Hinn sydasta dag bodsins var *Audr* flutt til haugs þess er henni var gör. ok laugd í skip í hauginn. *Ultimo convivii die* Audura *ad tumulum illi factum effertur, navique in tumulo imponitur. Nunc in* scamna vel sellulas sedentes collocati *ut* Gunnarus *de* Hlidarenda *in vita* Niáli *Cap. LXXXIX. confr. Bartbol. Antiqv. Dan. Lib.*

oc med at fara. oc grafa. nema (g) (15) þriá daga á tólf mánadom. Páſkadag hinn fyrſta. oc Jóladag hinn fyrſta. (h) oc Föſtudag inn lánga. á oc eigi at grafa lík. med á at fara ef vill (i) enn eigi á þá jördu at

g) *ER.* tvo daga, *diebus duobus.*
h) *Omitt. ER.* oc föſtu dag —— grafa lík.
i) *Add. omn.* föſtudag inn lánga, *die jejunii longo* (ɔ: *paſſionis domini*).

Lib. II. Cap. XIII. & fabuloſam, licet antiqvam Geſti Bardii vita.

Secunda Claſſis minoris notæ homines pro objecto habuit, qvi ſepulti ſunt (voro grafnir, jardadir) *in edem habitu, qvô obiere, præſertim ſi prælium cauſa mortis.* Eigla *Cap. LIV.* þar tokſt bardagi —— eptir þat rida þeir ok höfdu *Grim* med ſer miög ſáran. enn er þeir komu úti hollt er liggr hiá götunni þá andadiz *Grimr.* ok grófu þeir hann þar i holltinu. *Prælium ſtatim ineunt —— poſtea domum revertuntur* Grimum *ſecum ferentes vulneribus confectum, ubi vero ad colliculum, qvi ſupra viam eſt, veniunt, obit* Grimus, *eumqve ibi ſepeliunt. Conf.* Kialneſingaſ. *Cap. XI.* Holmveriaſ. *Cap. VII. XII. XXIV.*

Tertia; homines, molê, ê terrâ & lapidibus congeſtâ obrutos (dyſiada, caſada) *comprehendit, & erant* 1) *ſortis infimæ,* 2) *malefici,* 3) *exules, vid.* Gṙág. *in* Vigſlód. *ubi agitur de exulum cæde. Vit.* Gretteri *Cap. XIX.* Um morguninn var ſtéfnt mönnum ſaman um eyna at leita ad berſerkiunum. þeir funduz daudir —— voro þeir allir færdir i flædarmál ok dyſiadir þar. *Die craſtino inſulani convocantur ad inveſtigandos Berſerkos, qvi mortui inventi ſunt —— poſtea in æſtuarium feruntur ibiqve obruuntur. Et* 4) *venefici, Vita* Gislonis Surſonii *Cap. XIX.* Laxdæl. *Cap. XXXIX. & XV, &* Eyrbygg. *hodieqve de reis inhoneſta ſepultura affectis adhibetur, olimqve de cæſis in prælio, conf. Vit.* Thordi Hrædu *Cap. XI. Præterea* mortuos, qvi malo ſpiritu redanimati (apturgöngur) *eſſe, vel fore credebantur: gentiles,* aut in mare demerſerunt, *teſte Vitâ* Hávardi Isfiördenſis.

Olafr

exceptis diebus tribus quot annis, die ſcilicet, prima Paſchatos & Natalitiorum, die Paraſceves ſepelire prohibetur, funus tamen ſi cui libuerit efferre licet, B 4 *terra*

Olafr lagdiz med hann lángt frá landi ok ſökti nidr í diup. ɔ: Olaus *cum* (Thormodum) *notando, procul à litore removit, eumqve in altum demerſit. conf.* Laxdæl. *Cap. XL.* aut crem.bant, cineres nunc in mare projicientes. *Vita* Droplaugidarum: Jall lætr fella mörk, ok draga ſaman, hann lætr hlada bál ok láta ſídann draga iötuninn útá bálit ok brenna hann til kalldra kola. ɔ: *Comes arbores cædere, & congerere jubet, rogumqve ſtruere, deinde gygantem illi imponere, & penitus comburere curat:* eptir þat taka þeir óſkuna ok flitia á ſæ út: *deniqve cineres collectos, in mare projiciunt. confr.* Svarfdælam de Klauſone, Eyrbygg. de Thorulfo Bægifot, & Vitam Thorſtani Tauripedis *gygantes cremantis.* Nunc defodientes. Vit Grett. *Cap. XXXIV. V. IV. & VII.* Þeir ſáu hvar *Glámur* lá ok var daudr —— þeir dyſiudu hann. litlu ſídar urdu menn varir vid at *Glámr* lá eigi kyrr —— tók hann ad rída húſum á nætur. ſva at lá vid broti. þvi næſt geck hann um dalin ok eyddi bæi alla —— foro þeir ſídann ok brendo *Glám* at kölldum kolum. eptir þat koma þeir oſku hanns i eina gryfiu. *Conſpiciunt* Glamum *jacentem, & qvidem mortuum —— eumqve, mole è terra & lapidibus congeſta obruunt; paulo poſt domeſtici* Glamum *neutiqvam qvieſcere ſentiunt —— noctibus per tecta adinſtar eqvitantis, domibus ruinam minitari incepit —— deinde totam vallem peragrans, villas depopulatur —— deniqve* Glamum *cremant, cineresqve in foveam qvandam defodiunt.*

Verbo: mortui ad Valhallam & cæteras defunctorum manſiones ſtatim proficiſci credebantur, unde Veterum præparatio qvævis funerea ad iter, qvam maxime fieri potuit, expediendum collimedvit. Confr. Barthol. *Antiqvit. Dan. Lib. II., qvod omnino Arcæ ſepulcrales, utpote clauſæ non fecerunt.*

15) *K. R. Gulath. L. Cap. 17. qvod addit diem Viridium conf. K. R. H. Cap. XIIX.*

(k) at ſkedia til þeſſ at grafa lík. Til þeirrar kirkio ſcal lík fora ſem bíſcup lofar gröpt at. Bóndi ſá er þar byr á (l) gröpt uppi at láta. oc ſcal þar grafa ſem hann lofar eda preſtr ſá er þar er. (m) ef boandi er eigi hiá eda qvedr hann ecki at. Nu qvedr hvarrgi þeirra at eda er hvarrgi þeirra hiá þá ſcal hann grafa þar er hann vill nema it næſta kirkio þar ſcal eigi. Nu grefr hann lík et næſta kirkio utan rád þeirra. þá verdr hann útlagr um þat þrim mörkom. Enn ef bóndi lætr eigi gropt uppi þá er hann útlagr þrim mörkom. oc á hvor þeirra ſóc vid annann. oc ſcal þó vera þar ſem grafit er. Ef graptar kirkia er innan repps. þá ero þeir eigi ſcylldir at taca vid líki er firr búa (n) ef hinnig mundi koſtr. (o) Nu görir madr ſér kirkio oc ſegir hann þat þegar at hann vill engi mann þar láta grafa fyrr enn ſic eda börn ſín eda kono ſina. oc verdr honom þat rett ef biſcup lofar. þó at þar ſe graptar kirkia. Enn þegar er hann hefir nockrn mann annann látit grafa. þá er hann ſcylldr at taka vid öllom líkom þadan frá. Lík ſcal eigi nockvit nidur grafa. útlagr er ſá þrim mörkom er þat görir. (p) Sva er oc mælt. ef ſá madr er fluttr á ſcípi er lík forir til kirkio. eda barn til ſcírnar. at þeir enir ſömo menn ero ſcylldir til at feria hann aptur. ef eigi má landveg fara oc verda þeir útlægir þrim mörkom ef þeir vilia eigi. Nu eigo þeir lyritnæmar ſacir. þá á hann at faſtna þeim lögbot. ef hann vill fardr verda aptr. oc hafa bött ádr þeir ſciliz. þeir ero eigi ſcyllder farningar ef ſacir ero vid hann nema hann vili þat. Enn ef hann á ſacir vid þá

k) *Omn.* at opna *aperire.*

l) *Sk.* gröſt.

m) *Omitt. B. St. ER. Q. M. F.* Ef bóandi er eigi hiá —— at taca vid öllum líkam þadan frá.

terra vero ad sepeliendum minime violanda est. Funus ad ecclesiam illam efferendum est, cui episcopus jus sepulturæ concedit. Colonus ibi habitans sepulturam offerre debet, ubi ille, pastorve ecclesiæ ejusdem, colono absente vel locum non monstrante indicaverit, illic sepeliendum est. Si neuter iudicaverit, vel uterqve affuerit, ubicunqve libuerit, nisi proxime templum ibi sepelire non fas est. Qvicunqve funus proxime templum sepelit, iis inconsultis, marcis tribus mulctetur. Colonus, si sepulturam denegat, trium marcarum poenam expendat, & alter alterum conveniat, funus autem ubi sepultum fuit, ibidem porro maneat. Si templum cœmeterio ornatum, intra tribum sit, remotioris templi tutores modo proprius sepelire licuerit, funus excipere non obligantur. Si qvis fundaverit templum, simulqve declaraverit se nolle, qvempiam ibi ante se, suosve liberos, uxoremve suam sepeliendum fore, jus alios interim excludendi habet, si episcopus hujus potestatem illi fecerit, qvamvis templum cœmeterio adornatum sit. Sed postqvam aliud funus ibi sepeliri curavit, qvodlibet inde oblatum excipere debet. Funus nudum sepelire nefas sit, secus faciens, marcis tribus mulctetur. Constitutum est, ut qvi funus ad templum, infantemve ad baptismum ferentem navi portant, iidem illum reportare debeant, si terra iter præcludat, nolentes tribus marcis mulctentur. Si causæ interdicti eos intercesserint, reus si velit revehi, fidem pro satisfactione legitima interponere, eamqve ante discessum præstare tenetur. Hi á læso transportationis expetendæ jus non habent, nisi ipse velit, qvi

 vero

n) *Sk.* hinn veg.

o) *Omitt. Sk.* nú görir madr ser kirkio —— líkom Þaðan frá.

p) *Omitt. omn.* Sva er mællt —— innan búdar med.

þá. oc (16) fitr hann eigi föcom fínom vid þá þótt hann föri hann. Nu hittir madr lík úti oc fcal hann hylia hræ fva at eigi falli kvikyendi á oc fegia til þeim manni er þar byr næftr oc tvo húfcarla hafi oc um fialfum fer. enn fá fcal til kirkio föra fem fyrft. útlagr er hann elligar þrem mörkom. nema þeir facni eigi fyknara manna oc hyggi fcogar mans lík vera. Nu andaz madr i almenningo þá er menn ero þar oc fcolo þeir menn föra lík hans til kirkio er hann hefir verit innan búdar med. Bóndi er fcylldr at ala þann mann er lík förir til kirkio med fimta mann oc roff eda eyk ef þeim fylgir. Ef hann fyniar þeim viftar. oc er hann útlagr um þat þrim mörkom. oc á fá föc er viftar er fyniat. þat er ftefno föc oc fcal qvedia til heimilisbúa fim á þíngi þeff er fottr er. Lík fcal eigi bera i kirkio bert eda blódugt. eigi fcal þeff mans lík i kirkio bera er bodord hafdi. fva at eigi ætti kirkio geingt medan hann lifdi. Ef madr ber þeff manz lík i kirkio er frá er fcilit. enn hann fcal böta kirkionni lauftin tólf aurum. ef hann vill eigi giallda þat fe kirkio. oc verdr hann útlagr um þat þrim morkom. oc á hann þó at inna kirkio fitt fe. Lík fcal eigi grafa ádr kólnat er. Ef madr grefr lík ádr kallt er. oc verdr hann fecr um þat þrim mörkom. oc á fá föc er vill. Ef madr rapar fva grepti at qvidr ber at aund fe i brióffti þá er madr er nidrgrafinn oc verdr þat at mordi (q).

CAP.

---

16) *Hæc phrafis inde orta eft, qvod converfantes cum reis, juri fuo renuntiaviffe præfumerentur, actionemqve committerent. Conf. Grág. Tit. de Homicidiis Cap. LX.* Sitr madr retti fínom, ef hann er vífvitandi at verdi, eda virdi vid þann er drap hann. ɔ: *Qvi cœnat, compotatve cum eô â qvo factis læfus eft, actionem committit.*

vero eum, quocum litem habet, revehit, actionem non ideo committit, qvamvis reum reportet. Cadaver sub dio inventum operiendum est, ne creaturæ illud invadant, & indicandum est colono proximo, cui præter se duo domestici sint, ille funus, qvam primum licet templo inferat, secus faciens tribus marcis mulctetur, nisi hominis liberi jacturam (coloni) non animadverterint, sed proscripti cujusdam funus esse duxerint. Hominem in locis communibus defunctum, si plures adsint, contubernales ipsius ad templum efferant. Colonus efferentem, qvinqve stipatum comitibus, cum eqvo jumentove, si seqvantur eos, alere tenetur. Hospitium illis denegans tribus marcis mulctetur, actores sunt, qvibus hospitium denegatum erat, causa agenda est, viciniqve qvinqve in foro rei competente ut veridici convocandi sunt. Funus nudum, cruentatumve templo inferre prohibetur. Homo, cui communio ecclesiæ vivo prohibita fuit, mortuus templo neutiqvam inferendus est. Siqvis funus ita prohibitum templo intulerit, profanationis poenam duodecim unciis templo solvere debet, si hanc mulctam expendere detrectet, tribus marcis mulctandus est, pecuniam templo debitam nihilominus soluturus. Funus anteqvam lethali frigore plene rigeat, non sepeliendum est. Siqvis vero funus anteqvam ita frigeat, humaverit trium marcarum poenam, actioneqve populari perseqvendam subeat. Siqvis sepulturam adeo festinet, ut veridici perhibeant, spiritum in pectore hominis dum sepeliebatur, adhuc latuisse, homicidio clandestino æqvipollet.

CAP.

q) *Add. F.* at ek stefni N. N. um þat. at hann hafi lík þess manns N. N. borit i kirkiu eda bera láit er hann átti eigi kirkiu lægt. tel ek hann útlagann um þat þrim mörkom, oc bæti kirkiu laust tólf aurum. Stefni ek til þings. *Qvod citem N. N. ideo, qvod funus hominis*

V. CAP.

UM LEGKAUP.

Leg öll ſcolo vera jamndyr hvart ſem ero ner kirkio. eda (r) fiarri i kirkiogardi. (17) Tólf álnom ſcal kaupa leg undir mann. nema barn ſe tannlauſt. (s) oc ſcal þat kaupa ſex álnom. Preſtr ſcal oc hafa fyrir líkſaung ſex álnir. Sá madr ſcal giallda legkaup. oc (t) líkſaungs kaup. er lík förir til kirkio. (u) þar á kirkio bö (v) þeim er lík var grafit. enn fimta dag vico þá er fiórar vicor ero af ſumri. oc þar i túni fyrir karldurom. Sá madr er kirkio vardveitir. oc preſtr. á hvarr þeirra àt nefna vatta at um ſitt ſe. ef eigi kömor fram. oc er rett þar at ſtefna um. oc telia hinn ſekiann þrim mörkom um halldit. hinn ſvarar retto fyri ſic (x) ſá er fördi lík til kirkio ef hann baud þeim at handſala ſe. Ef þeir átto gialldaga ſaman. oc eindaga. oc ſcolo þeir (y) heimta þau handſöl. Sá er förir lík til kirkio á at hafa ſína aura af ſe hins andada. eda heimta af erfingia ef (z) hinnig er

nis N N. cœmeterio interdicti, templo intulerit, vel inferri curaverit, Eccleſiæ, profanationis poenàm duodecim unciis expendat. Reum in jus provoco.

r) *Omn.* firr, *remotius. Omitt. Sk.* í kirkiogardi.

---

17) *Hic canon contrarius qvidem eſt* Concilio Triburienſi *habito anno DCCCXCV. ubi* interdictum eſt omnibus chriſtianis terram mortuis vendere, & debitam ſepulturam denegare, *vid. c.* 14. *Cauſ. XIII. Qv.* 2. *confr. c.* 12. 13. 15. *ibid. ſed erat adhuc in exteris, â noſtris legislatoribus, Eccleſiæ & Patriæ ſimul providentibus, longe remota,* Portio Canonica, *&* Oblationes teſtamentariæ *qvas amica clero Romanenſi, & pietate perſonata auri ſacra fames, ad aleudum cleri faſtum, invenit. Jus Eccl. Canuti M. art. XIII.* effoſſo tumulo protinus numeretur pecunia ſepulcralis *non determinata.*

CAP. V.

DE PRETIO SEPULTURÆ.

Sepulcra five templo vicina, five remotiora in cœmeterio fint, pretio æqvali redimantur. Sepulcrum pro homine qvovis, ulnis duodecim redimendum eft, nifi fit infans edentulus pro qvo fex tantum folventur. Paftori pro cantu funebri ulnæ fex debentur. Pretium fepulturæ & cantus funebris is, qvi funus ad templum defert, in villa ecclefiaftica, ad qvam fepultum fuit, folvere debet die qvinto hebdomadis, ubi qvatuor æftatis feptimanæ elapfæ funt, idqve in area villæ, ante fores primarias. Uterqve tam Curator templi qvam paftor, pecuniæ fibi debitæ, fed non numeratæ, appellare debet, illisqve in tergiverfantem, qvem ibidem loci citare licet, trium marcarum actio data eft. Exceptio legitima reo funus afferenti competit, modo pecuniam iis ad certum tempus obtulerit. Si de certo tempore & loco folutionis inter eos convenit, ftipulationem expetant. Illi, qvi funus ad templum deduxit, funeraticum ex bonis defuncti relictis, &, fi nulla adfint, actio funeraria in heredes competit. Utroqve, tam herede qvam defuncto nihil habentibus, nihil exigi poteft, tumqve fepulcrum cantusqve

s) *Sk. B. ER. M.* þat fkal kaupa hálfu ódyrra, *dimidio pretio redimentum eft.*

t) *M.* líkfaungs eyri.

u) *Add. omn.* hann fkal giallda, *perfolvendum illi eft.*

v) *F.* þefl, *ejus.*

x) *B. ER.* þá er hann fördi, *cum extulerit.*

y) Omn. taka *accipiant.*

z) *Sk.* hitze. *B.* hitzug. *ER.* hietzig. Q. ef hitt var eigi til, *fi nihil exifterit. F. M.* ef hinn átti æi til, *fi ille nihil habeat.*

er eigi til. Ef hvargi átti fe erfingi ne hinn andadi. oc (æ) tekrat þar fe ſem ecki er til. oc ſcal þá veita leg oc líkſaung. Nu (ö) vídr til ſums enn eigi til allz þeſſ þá ſcal fyrſt hafa til þeſſ at búa um lík, enn þá at kaupa líkſöng. (aa) legkaup ſcal ſídaz (bb) inna.

VI. CAP.

UM GAUNGUMANNA LÍK.

(18) Ef (cc) gaungomadr anndaz inni at manz oc ſcal bóndi fora lík hans til kirkio. Ef ſá madr hafdi fe á ſer hinn anndadi oc ſcal þar taka af til þurftar honom. ef hann hafdi þar meira fe eda átti hann i audrom ſtaudum. oc á bóndi þat fe at taca ſá er honom veitti viſt þá er hann anndadiz nema honom væri (dd) rádin viſt at lögfardögom ſú er honom væri vidvært. oc gengi hann at ſíno rádi á brott enn eigi frænda. oc á bóndi þat (ee) eitt fe at taka á brott er ſá hafdi þángat haft er hann anndadiz enn eigi meira (ff) frændor eigo allt annat. (gg) Ef lík er fört úr þíngom preſtz. þá er hann ſcylldr at ſylgia því til grafar ef honom ero ádr ord gör. enda ſe þat innan repps. oc ſcal hann þá hafa líkſaungs kaup. oc ſva ef honom ero eigi ádr ord gör þótt hann fari hvargi. Eigi er preſtr ſcylldr at fylgia líki or repp ef þar er nockor graptar kirkia. (19) Enn ef hann vill

æ) *Sk.* tekz þar æi.
ö) *Sk. B. St. Q. F.* vinz.
aa) *Sk. B. F.* legkaupi.

18) *Grág. in Tit. de hereditate Cap. VIII.*
19) *K. R. H. Cap. XXXV.*

tusqve funebris gratis conferuntor. Si bona relicta, ex parte tantum, non vero ex toto ſuppetant, primum demantur, qvæ funeri veſtiendo, neceſſaria ſunt, poſt cantus funebris pretium; ſepulcrum ultimo redimendum.

CAP. VI.

DE FUNERIBUS PAUPERUM.

A*mbulatorem mendicum hoſpitio exceptum hoſpes efferat. Si defunctus ubi deceſſit, pecuniam ſecum habuit, ex hac tantum ſumendum eſt, qvantum funeratico reſpondet; reſiduum, illic, vel alibi depoſitum hoſpes qvi morientem ſuſcepit, acqvirat, niſi tempore legitimæ migrationis domicilium illi ſtipulatum fuerit, qvod, licet ſecure eo frui potuiſſet, ſuo, non vero cognatorum conſilio reliqverit; tum enim bonorum qvicqvid defunctus ſecum attulerat, hoſpiti cedat, ſed nihil ultra, hæredes reliqva omnia petant. Funus extra parochiam efferendum, paſtor, ſi antea invitatus fuerit, ſeqvi debet, modo mortuus, contribulis fuerit: Tumqve pretium pro cantu funebri paſtori competit, qvin etiam, ſi, antea non invitatus, domi manſerit. Exſeqvias extra tribum qvæ templum cæmeterio inſtructum habet, faciendas paſtor ire non tenetur. Si juſtis extra*

bb) *St. F.* reida *expendere.* Q. greida *idem. M.* giallda *ſolvere.*
cc) Q. fátækr madr *pauper.*
dd) *Omn.* tekinn.
ee) *Om. Sk.* eitt.
ff) *Omn.* Þat ſe eigo frændi hinz andada er hann hafdi átt í ödrum ſtödum, *bona alibi relicta hæredibus cedunt.*
gg) *Om. B. St. Q. M.* ef lík er fört ur Þingum preſtz —— Þótt madr andiz Þar.

vill eigi fylgia líki oc repp sem nú var tínt þá á sá líksaungs kaup er yfir syngr. Ef prestr er sva farinn or þíngom sinom at hann hefir engan fengit i stad hinn þá á hann egi at hafa líksaungs kaup þótt madr anndiz þar (hh).

VII. CAP.

UM ÚTEYARMANNA OK FERDAMANNA LÍK.

Ef madr anndaz i úteyiom. oc ero þeir menn scylldir at föra lík til kirkio er (ii) tínt var at á meginlandi ætti at föra. (kk) Búdonautar ef hann anndaz i fiskeskálom. sá er scylldr at liá scips (ll) er bedin er ef hann á til. Ef madr varnar scips eda farar sá er böndr er. oc verdr hann útlagr um þat þrim mörkom. Ef madr anndaz á þíngvelli eda leidvelli epter at menn ero á brott farnir oc á sá madr at föra lík hans til kirkio er næstr byr þeirra manna er tva húscarla (mm) hefir oc of siálfum ser. Ef madr anndaz á þíngom eda leidom. oc scolo búdonautar hans föra lík til kirkio. eda föronautar. Ef madr anndaz á þíngvelli eptir at menn ero á brott farnir (nn) þadan. oc scal sá föra lík til kirkio er á þíngvelli byr. ef madr

hh) *Add. Sk.* * Ef madr veitir manni fyrir Guds sakir, þá skal sá taka fe eptir hann þó at hann hafi átt. *Siqvis alterum in gratiam Dei alat, tunc bona ejus, siqvæ relinqvantur illi accedunt.*

* *Conf. Grág. Tit. de hæred. Cap. XIIX.* Þar er madr veitir manni fyri Guds sakir ok se hann egi til kominn at föra hann fram ok anndaz ómaginn oc rydsc sva til at ómagin átti fe eptir. oc á sá þat at taca ef hann andaz

tra tribum faciendis comes adesse renuat, pretium pro cantu funebri amittit, canenti solvendum. Pastori parochiam suam sine vicario relinquenti, pretium pro cantu funebri non debetur, si absente eo, quis ibi obeat.

CAP. VII.

DE FUNERIBUS INSULANORUM á CONTINENTE REMOTIORUM, & DE FUNERIBUS PROFICISCENTIUM.

Siqvis in insulis á continente, remotioribus obierit, ab iisdem ac in continente ad templum deferendus est, contubernalibus scilicet si in tabernis piscatoriis fatis functus sit. Navim postulatus, cui est, commodare debet; qui vero rogatus commodare, vel comitari denegat, tribus marcis mulctetur. Siqvis in comitio forive æstivalis loco decesserit, postqvam abierint alii, á colono proximo, cui duo, præter se, domestici sunt ad templum afferatur. Mortuum in conventibus vernalibus, æstivisve, contubernales, vel socii itineris efferant. Siqvis in comitio, cæteris domum profectis, obeat, colonus prædium Thingvöll inhabitans, illum cæmeterio inferat. Defuncto in tabernis nautarum justa solvant con-

andaz enn egi erfingiar. *Siqvis gratis infirmum alat, qvem sustentare obligatus non est, tum, si hic moriatur, eveniatqve ut bona reliquerit, illi bona á defuncto relicta hæredibus exclusis cedant.*

ii) *St. male* er þar búa, *qvi ibi habitant.*

kk) *Add. Sk.* eda, *sive.*

ll) *Omitt. Sk. Q.* er bedinn er.

mm) *Sk.* á.

nn) *Sk.* af alþíngi, *ex comitiis.*

madr andaz i farmanna búdom oc ſculo búdonautar hans fora lík til kirkio (oo). (20) Ef ſiár eda vatn kaſtar líkom á land. og á landeigandi at fora til kirkio. ef fe rekr á land med líki oc ſcal þar taca af til þurftar honom enom andada. Ef meira fe er. oc á landeigandi at hallda því til dóms. (21) Ef lík (pp) göngomanz finnz i haga úti. oc ſcal landeigandi fora lík hans til kirkio oc eignaz fe þat er hinn hafdi á ſer: (qq) ef hinn átti meira fe inn andadi. oc eigo frændor hans þat. (22) Ef lík finnz i landi manz eda i úthyſum. oc á landeigandi at fora lík þat til kirkio. oc vardveita fe ef hinn hafdi á ſer til handa frændom. Ef lík finnz á fiöllom þeim er vatnföll deila merki (rr). oc ſcal ſá madr föra lík til kirkio er næſtr byr vatnom þeim i heradi er uppſpretta hæſt líki á fialli. enda hafi tva húſcarla oc of ſiálfom ſer. þángat ſcal lík föra til herads ſem þau vötn falla. Ef lík finnz i afrettom eda almenningom. oc á ſá lík þat at föra til kirkio (ss) er næſtr byr þeirra manna er á tva húſcarla (tt) eda fleiri oc of ſiálfum ſer. Ef madr forir lík þad eigi til kirkio er hann er ſcylldr til at lögom. oc verdr hann útlagr um þat þrim mörkom. ſá á ſöc er vill. ſtefna ſcal heiman oc qvedia fim heimilisbúa á þíngi þeſſ er ſottr er. Ef madr er ſottr um þat at hann fordi eigi lík til kirkio. (uu) oc verſk hann því máli ef hann getr þann qvid at hann hugdo at ſá madr átti eigi at kirkio lægt. oc fellr nidr útlegdin. Enn dómr á at döma á hendor honom at hafa til-

ſört

oo) *Add. Sk.* Ef madr andaz á förnum vegi ok ſkulu förunautar hanz færa lík til kirkio. *Siquis in itinere obeat, comites illum ad templum ferant.*

20) Grág. *Tit. Landabrigd. B. Cap. LXX.*
21) - - *Tit. de heredit. Cap. VIII.*
22) *ibidem.*

contubernales. Ejecta mari vel fluminibus funera dominus fundi cœmeterio inferri curet; si bona cum iis ejiciantur, iis tantum abstrahatur, qvantum pro exseqviis expendi opus est, qvod superest dominus fundi custodiat, donec sententia judicis super eo haberi potest. Funus ambulatoris mendici in pratis inventum, dominus prædii ad templum ferat, & bona apud defunctum inventa retineat, siqvid alibi reliqverit, hæredibus cedit. Funus in pascuis aut casis á prædio remotioribus, inventum, á domino fundi, ad templum deferendum est, & pecunia, qvam mortuus secum habuit hæredibus reservanda. Si funus in montibus ubi defluxus aqvarum territoria dividit, inveniatur, illud ad templum ferat is, qvi in territorio proximus accolit flumina, qvæ proxime á funere in monte jacente scaturiunt, si præter se duos habet domesticos; funusqve in illud territorium deferendum est, ad qvod flumina ista defluunt. Funus in tesqvis vel locis communibus inventum, colonus proximus duos pluresqve præter se ipsum domesticos habens ad templum ferre debet. Siqvis funus lege sibi demandatum ad templum ferre reglexerit, tribus marcis mulctetur, actio illa popularis est, reus autem domi citetur, viciniqve qvinqve ut veridici in forum rei competens convocandi sunt. Accusato sepulturæ funeris neglectæ, exceptio competit, si veridicis confirmet se putasse mortuum sacris interdictum fuisse, qvo facto mulcta qvidem cessat, á judicibus tamen obligandus est, C 2 *ut*

pp) *Q. M.* fátæks mannz, *pauperi.*

qq) *St.* frændur eignaz þat er um fram er, *qvod superest, cedit heredibus.*

rr) *Add. Q.* til herada, *inter territoria.*

ss) *Omitt. Q.* er næstr byr.

tt) *Omitt. M.* eda fleiri oc of siálfum ser.

uu) *Sk.* of verst.

fört á fiórtán náttum inum nærſtum (vv) eptir (23) vapnatak. Ef madr förir lík þat til kirkio er eigi á kirkio lægt (xx) oc ver þat fiörbaugsgard nema hann getti þann qvid at hann hugdi at ſá madr ætti kirkio lægt. oc ſcal hann frá hafa fört á fiórtán náttom enom næſtom (yy) epter þínglauſner. oc (zz) bóta lauſtin kirkio tólf aurom. (aaa) Fiögor ero þau lík er egi ſcal at kirkio graſa. þat er eitt er madr andaz óſcírdr. annat er ſcógarmanz lík (bbb) þeſſ er óöll er oc óferiandi. (ccc) þat lík ſcal egi at kirkio grafa nema biſcop ſá loſi er yfir þeim fiordungi er (ddd). Enn er þridia lík er þat er eigi á at kirkio at graſa ef madr vinnr á ſer verk þau er honom verda at bana ſva at hann villdi unnit hafa (eee). nema hann fái idran ſídan oc gángi hann til ſcriptar vid preſt oc ſcal þá grafa lík hanz at kirkio. oc þótt egi nái hann preſtz fundi. oc ſegi hann ulærdum mönnum til at hann idraz. (fff) oc ſva þótt hann megi egi mæla oc giöri hann þær iartegnir at hann finni at hann idraz i hugnum þótt hann comi egi túngunne til. oc ſcal þó grafa at kirkio

vv) *Omitt. M.* eptir vopnatak.
xx) *Omitt. M.* oc ver þat fiörbaugsgard —— at ſá madr ætti kirkiolægt.
yy) *Omitt. M.* eptir þínglauſnir.
zz) *M.* gera.
aaa) *Sk.* þrenn, *tria.* *B. M. F* þriu, *idem.*

23) Vopnatac *ſumtio armorum v. actus arma capiendi, ſignificavit tempore Reip. Islandicæ, diſceſſum convenarum â foro teſte* Vita Rafnkelis Freysgodæ *Cap. IX* Þat er *Vopnatak* er alþyda ridr af þingi. ɔ: *Sumtus armorum eſt, qvando convenæ â foro domum revertuntur. Ratio hujus ſignificationis petenda eſt â recepto veteribus ceteroqvin ſemper armatis more, celebrandi tales conventus absqve armis, pacis publicæ cauſa. Conf. not. ad* Arnesſens Islandſke Rettergang p. 584. & ſeqq.

ut intra noctes qvatuordecim post conventum solutum, funus ad templum deportet. Siqvis honestâ sepulturâ interdictum ad templum deportet, relegationi obnoxius erit, nisi veridicis adhibitis confirmet, se putasse mortuum jure sepulturæ honestæ gavisum fuisse, qvo casu intra qvatuordecim noctes post conventum solutum, funus cæmeterio eximat, temploqve profanationis poenam unciis duodecim expendat. Qvatuor funera sepultura honesta careant. Primum est hominis qvi sine baptismo moritur. Secundum aqva & igne interdicti, cui alimenta & vecturam per mare præstare nefas est, hocce funus sine consensu episcopi, qvi qvadranti isti præest, in cæmeterio sepelire non licet. Tertium est qvod ad templum humari prohibetur, funus nempe hominis, manus sibi violentas inferentis, ideo ut mortem sibi accire voluerit, nisi postea poenitentiam facti egerit, & coram pastore confessus fuerit, tum in cæmeterio sepeliendus est, etiamsi pastorem adire neqviens laicis indicaverit se poenituisse, qvinimo si sermonis usu præcluso poenitentiæ animo conceptæ signa ediderit, qvamvis lingvam movere non potuerit, ad templum humari debet.

C 3

bbb) *Omitt. M. F.* Þ ff er ööll er oc óferiandi —— fá lofi er yfir Þeim fiórdungi er.

ccc) *Sk. St* ekki lík, *nullum funus.. Omitt. O.* Þat lík skal eigi at —— fá lofi er yfir Þeim fiórdungi er.

ddd) *Add. Sk.* Enn ef biskup lofar, ok skal Þá til kirkio fara: *Si episcopus concedat, ad templam deferendum est. B.* Þá er rett at grafa at kirkio enn æi ella, *tunc illud ad templum sepelire licet, cæteroqvin minime.*

eee) *Add F.* ok dögi hann af, *& inde moritur.*

fff) *F* Ok Þóat hann bendi at eins á nockra leid ef hann má eigi mæla, sva at Þeir megi skilia at hann idraz ok skal hann grafa cæt. *Qvin imo si usu lingvæ destitutus modum aliqvem indicet unde præsentes eum poenituisse concludere possunt. Omitt. St.* ok sva Þótt hann megi eigi mæla —— túngunni til. *Omitt. M.* oc sva —— biskup bannar.

kirkio líkit. (ggg) Þat lík ſcal egi at kirkio grafa et fiórda et biſcop bannar (hhh). Þat lík er egi á at kirkio lægt. ſcal þar grafa (iii) er firr ſe túngardi manz (kkk) enn i örſcotzhelgi oc þar er hvartki ſe ákr ne eng oc egi falli vötn af til bólſtada. oc ſyngia egi líkſöng yfir.

VIII. CAP.

KIRKNA ÞÁTTR
oc hverſu föra ſcal.

(24) Kirkia hver ſcal ſtanda i ſama ſtad ſem vígd er ef má fyrer ſkridum eda vatnagángi (a) eda elldzgánge eda ofvidri. eda heröd eyde (b) at or afdölom eda úrſtröndum. (*) Þar er rett at föra kirkio er þeir atburþer verda. Þat er rett at föra kirkio er biſcup lofar. (c) ef kirkia er upptekin mánadi fyri vetr eda leſtiz hun ſva at hun er ónyt oc ſcolo lík eda bein förd á brott þadan fyrer vetrnætor enar næſtu. Til þeirrar kirkio ſcal bein föra er biſcop lofar gröpt at. Þar er madr vill bein (d) föra. oc ſcal landeigandi qvedia búa níu. oc húſcarla þeirra ſva ſem til ſcipdráttar at föra bein. Þeir ſculo hafa med ſer pála eda rekor. (e) hann ſcal ſiálfr fá húdir til at bera bein i

oc

ggg) *Omitt. Sk. B. M.* Þat lik ſcal egi at kirkio —— er biſcup bannar.

hhh) *Add St. F.* Enn hann ſkal hafa ſagt til þeſſ ádr ſva at menn viti. *Ille vero interdictum manifeſtaſſe debet, ut cuilibet innoteſcat.*

iii) Q at eigi ſe nær, *propius ſeptum.* Sk. fyrr, *propius.*

kkk) St. enn aurdrag, *qvam jactus ſagittæ.*

24) C. 36. *Diſt. de Conſecrat. noſtrum tamen Jus, plures caſus enumerat.*

bet. Qvartum, cui episcopus interdicit, à cœmeterio arceatur. Funus sepulturâ inhonestâ afficiendum, in loco à septô areæ remotiori, qvam qvi sagittâ indè jacta tangi qveat, sepeliatur, ubi nec ager est, nec pratum, nec inde aqva ad villam fluit, cantuqve funebri careat.

CAP. VIII.

SECTIO DE ECCLESIIS & de translatione ecclesiarum.

Ecclesia qvælibet, ubi consecrata est, permaneat, si liceat per ruinas é montibus delapsas, sive inundationes, sive incendia, sive procellas, sive periculum qvod territoriis intra convalles remotiores, vel ad litora in mare excurrentia sitis, desolationem minitatur; ubi tale qvid acciderit, ecclesiam transferre licet. Ecclesia, episcopo veniam dante recte transfertur. Si ecclesia, ad transferendum, ante hyemen mense uno destruatur, vel inhabilis damno, qvod contraxit, reddatur, tum funera vel ossa ante initium hyemis proximæ auferenda sunt. Ad ecclesiam ossa transferantur, cui cœmeterium episcopus concedit. Ubi ossa transferenda sunt, dominus fundi, vicinos novem eorumqve domesticos hunc in finem, juxta legem de navibus subducendis arcescat. Hi palas & ligones secum habeant, ille coria qvibus ossa feran-

 tur

a) *Omitt. Sk. St. Q. F.* eda elldz gángi.
b) *Omitt. F.* at.
*) *Omitt. Sk. B. Q.* Þar er rett at föra kirkio —— atburdir verda.
c) *Omitt. St.* Ef kirkia er upptekinn mánadi fyrir vetr —— rett er hvartz er vill at gera eina gröf at beinom eda fleiri.
d) *M.* upptaka.
e) *Sk.* bóndi siálfr skal gefa, *colonus ipse commodet.*

oc eyki at (f) draga. Þá búa ſcal qvedia er næſtir búa þeim ſtad er bein ſcal uppgrafa oc hafa qvatt ſiau nóttum firr (g) eda meiri meli. Þeir ſculo koma til i midian morgin. Bóandi á at fara oc húſcarlar hans allir þeir er (h) heilendi hafa til. nema ſmalamadr (i). Þeir ſculo hefia gröpt upp (*) utarlega i kirkiogarþi. oc leita ſva beina ſem þeir mundo fiár ef þar væri von (k) i iördo. preſtr er ſcylldr at fara til (l) at vígia vatn oc ſyngia yfir beinom ſá er (m) bondr er til (n) rett er hvartz er vill at gera eina gröf at beinom edr fleiri. Þau audöfe öll er þeirre kirkio hafa fylgt er upp er tecin (25) oc hun ſialf hvart ſem þat er i löndom edr (o) lauſum aurom edr i kirkio bunadi. Þat ſcal fara til þeirrar kirkio (p) er bein voro tilförd (q). Ef landeigandi lætr eigi fara at föra bein (r) til kirkio ſva ſem mællt er. edr fara menn eigi til þeir ſem qvaddir ero oc verdr hvarr þeirra ſcer þrim mörkom. oc á landeigandi ſóc vid þá er qvaddir ero. enn ſá vid hann er vill. ſtefna ſcal ſócom þeim heimann oc qvedia (s) heimilisbua fimm á þíngi þeſſ (t) er ſóttr er. enda ſcal dómr döma á hönd þeim beina forſlo oc hafa fört bein til kirkio fiórtan nóttom epter vopnatac.

CAP.

f) *Sk. B. ER. F.* færa, *ferre.*
g) *Omitt. F.* eda meyra meli. *Add. Sk. B. ER. F.* enn til ſkal koma, *ante qvam adeſſe debent.* *Q.* eda leingra meli.
h) *Q. M.* heilſu.
i) *Add. F.* ok taka til í midian morgin, *medioqve manè incipiant.*
*) *Sk.* útarla.
k) *ER.* gardinum, *in ſepulcreto.*

25) C. 38 *Diſt. I. de Conſecr. ligna eccleſiæ dedicata non debent ad alíud opus jungi niſi ad aliam eccleſiam.*

tur jumentaqve ad trahendum ea, conferat. Coloni loco unde ossa eruenda sunt, proximi convocentur, septem ante noctes, vel ultra admonendi, medio mane compareant. Admonitus qvisqve colonus cum singulis suis domesticis, qui sanitate gaudent, adesse debet, opilione excepto. Exterius in cæmeterio ossa effodere incipiant, eaqve tam diligenter investigent, ac thesaurum, si depositus ibi crederetur. Pastor aqvam consecratum & cantum funebrem præstatum invitatus ire debet; perinde autem est, utrum uno, an pluribus sepulcris ossa humentur. Omnia ecclesiæ destructæ bona sive mobilibus, sive immobilibus, sive ornamentis consistant, ipsaqve ecclesia ad alteram, ad qvam ossa translata sunt, transeant. Si dominus fundi ossa transferenda non curet, ut hic constitutum est, vel si ad id vocati non pareant, á singulis trium marcarum poenam exigat, ille vero actione populari conveniatur. Rei domi in jus citentur, & vicini qvinqve ut veridici in foro rei competenti convocentur. Judex vero ossium translationem intra noctes qvatuordecim, á conventu exacto, peragendam illis injungat.

l) Q. med vígdu vatni, *cum aqvâ piaculari.*
m) *Sk. B. M.* beiddr.
n) *Add. Sk. Q.* til Þeirrar kirkio skal bein fæer er biskup lofar gröpt at. ɔ: *ad istud templum, funus ferendum est, cui episcopus cæmeterium concessit.*
o) *B.* lausa fe. *Add. St.* i klædum, *vestibus.*
p) *St.* er biskup vill eda bein. cæt. *ubi episcopus concedit, vel ad qvàm ossa. cæt.*
q) *Omitt. St.* Ef landeigandi —— xiv nóttom eptir vapnatac.
r) *Omitt. B. Q.* til kirkio.
s) *iidem* búa.
t) *Omitt. Sk. B. St. Q. M.* Þess er sóttr er. —— xiv nóttom eptir vapnatac.

IX. CAP.

HVERSU KIRKIO SCAL UPPBYGGIA EF BRENNR.

(26) Ef kirkia brennr upp. oc leſtiz hun ſva. at (a) adra þarf at gera. (27) oc ſcal þar kirkio gera ſem biſcop vill. oc ſva micla ſem hann vill (b) oc þar kalla kirkio ſem hann vill. (c) Landeigande er ſcylldr at láta kirkio gera á bö ſínum (d) hvergi er fyrr let gera. hann ſcal (e) uppgera ſmíd ſva at gör ſe á tólf mánodom enom næſtom þadan i frá er kirkia leſtiz ſva at tider megi i veita (f) ef hann of faurlar. (28) Landeigandi á at leggia fe til kirkio ſva at biſcop vili vigia fyri þeim ſócom. þá ſcal biſcop til fara oc vigia kirkio þá. (29) Bóandi er ſcylldr (g) ſá er þar byr at hallda kirkio dag þann at (h) ſamlengd hverre um ſinn á tólf mánadum oc hiú hans oc geſtir er þar ero um nóttina ádr. oc þeir menn er tíund ſína leggia ſva (i) þángat. at biſcup vill (k) at þeir halldi þar kirkio dag. (l) Þá ſcal hverr madr hallda kirkiodag er biſcop

a) *Omitt. Sk.* adra.

26) C. 29. *Diſt. I. de Conſecrat.*

27) C. 4. *Diſt. I. de Conſecr. non ſine præcepto ſedis apoſtolicæ eccleſias novas dedicare fas erat, hic autem ob nimiam locorum diſtantiam epiſcopi erat hujus curam gerere, ut & jurium eccleſiæ ceterorum.* Confr. C. 2. *Cauſ.* X *Qv.* I

28) C. 9. *Diſt. I. de Conſecrat.* Nemo *eccleſiam ædificet antequam epiſcopus civitatis veniat —— & ante præfiniat —— quæ ſufficiant, & oſtenſa donatione, ſic domum ædificet, & poſtquam conſecrata fuerit aquâ ſancta ejus eccleſiæ atrium conſpergat.*

29) C. 16. *Dyſt. I. ibid.*

CAP. IX.

DE ECCLESIA EXSTSUENDA, SI INCENDIO DELEATUR.

Ecclesia igne consumta, vel ita lacerata, ut novæ exstruendæ opus sit, nova ubi episcopus vult ædificanda est, tam magna quam ipse præscribit, & ubi jubet consecranda. Dominus fundi ecclesiam exstruere debet, in suo prædio ubicunque antea ædificata fuit. Opus tam mature aggredi debet, ut templum, vertente post damnum contractum anno absolutum sit, si impeditus non fuerit. Dominus fundi ecclesiam tam amplis ditare bonis debet, ut episcopus eam ideo consecrare velit, tum vero episcopus ecclesiam istam consecratum eat. Villæ ecclesiasticæ habitator Diem dedicationis templi celebret eodem singulis duodecim mensibus currente termino, cum domesticis, & hospitibus nocte præcedente ibi pernoctantibus, illucqve decimantibus, ubi episcopo placuerit eos ibi dedicationis diem celebrare. Quando episcopus diem dedicationis templi celebrari jubet, eum

b) *Omitt. Sk.* oc þar kalla kirkio sem hann vill.

c) *Omitt. Sk.* landeigandi er scylldr —— ef hann offaurlar.

d) *B. Q. M. F.* hverr sem fyrr let gera.

e) *Sk.* hefia, *incboare. B.* hafa *idem.*

f) *Omitt. Sk. M.* ef hann offaurlar. *B.* ef hann orkar, *si valeat. Q.* ef hann má, *si possit.* 181. ef hann eigi forfallar, *si nullum ei obstet impedimentum.*

g) *Omitt. St.* sá er þar byr.

h) *Sk. B. St. ER. Q. M.* jafnlengd. *F.* iamlengd.

i) *St.* þenog.

k) *Omitt. Sk.* at þeir hallldi þar kirkiodag.

l) *Omitt. Sk.* þá scal hverr madr —— vill hallda láta. *Omitt. St. M.* þá scal hverr madr —— heimanför til þess.

ſcop vill hallda láta (m) oc hallda ſva at helgi ſem Páſkadag. enn jamt fer hann ſem Meſſodagar adrir. (n) Ef menn fara ſtefnofor þángat i tún er menn hallda kirkiodag á þeim degi. oc vilia ſtefna bónda edr hiúum hans. edr geſtum oc eigo þeir menn ſacir vid hina er fyrir ero. oc er rett at þeir ſtefni hinom. er fyrir ero at móti ef þeir vilia ſva ſem rúm heilact ſe (*) hvar þeſſ er þeir gera egi heimanför til þeſſ. Þángat ſcal hverr madr leggia (o) tíund ſína hálfa til þeirrar kirkio ſem biſcop (p) qvedr at. oc ſcal biſcop ſcipta herade til þeſſ af (q) hveriunge bö til hverrar kirkio. Hvarr ſcal giallda tíund (r) hvergi ſem á landi byr (s). Sá er tíund ſcal (t) leyſa af hendi hann ſal giallda þar i túni ſyri kalldurum á kirkiobönom enn fimta dag viko er þriar vicor ero af ſumre. hann ſcal giallda þat fe i vadmálum oc vararfelldum i gulli oc i brendu ſilfri. hann ſcal giallda (u) hálfann þann lut ef hann vill (v) er hann gelldr þángat. Þat er fiórdungr allrar tíundar. (x) kirkio i vaxi edr i vidi edr i tioro ef hann vill. (y) oc koſt á hann at giallda i vadmálum ef hann vill þat helldr. Ef eigi kemr fe þat fram ſva ſem mælt er. oc er þeim manni rett er kirkio

m) *Sk.* ſva ſcal hallda kirkiodag, *dies dedicationis templi ita celebretur.*

n) *Omitt. F.* ef menn fara ſtefnofför — heimanför til þeſſ.

*) *Sk.* 187. hvörgi er þeir gióra heimanför, *modo citatum domo abeant.*

o) *Sk.* lögtíund.

p) *Q.* vill, *vult.*

q) *St.* hverum.

r) *R.* hver.

s) *Add. Sk.* Ok ſkal þat halldaz medan hinn ſami biſkup rædr fyrir nema kirkiur ſeo vanhalldnari at nockru. Þá á enn biſkup frá at taka ef hann vill. ok ſkipta annann veg. rett er ok at þar ſe kirkia gior er æi var ádr. ef biſkup lofar. ok at hann leggi til þeirrar kirkiu tíund at

eum omnes celebrare debent, instar Paschatos, ejus autem prophanatio, æqvali, ac cujusvis diei festi, mulctâ, expianda erit. Si qvi illuc in aream citatum veniant die qvô dedicatio templi celebratur, & patremfamilias, domesticosve, vel hospites in jus vocare velint, hi, qvi domi sunt, illos ut celebrationis turbatæ reos citatione contraria, si velint, in jus provocare possint, tanqvam dies profestus esset, siqvidem citatum domo non discedunt. Unusqvisqve dimidium decimarum suarum isti ecclesiæ expendat, cui episcopus hoc privilegium concedit; eumqve in finem episcopus territoria & singulorum prædiorum decimas, ecclesiis singulis dividat. Qvisqve cujusvis prædii habitator decimas solvere tenetur. Decimas traditurus, eas solvat in area ante fores primarias villæ ecclesiasticæ, die qvinto hebdomadis, ubi tres septimanæ æstatis præterlapsæ sunt; hæqve decimæ solvendæ sunt pannis, togisqve promercalibus, auro, argentove defecato; dimidiam partem ecclesiæ persolvendam, qvartam nempe decimarum cera, lignisve, vel pice, si qvis velit, expendere potest, qvin & pannis offerre illi permissum est, si magis velit. Si hoc debitum, ut constitutum est, non præstetur, illi, qvi eccle-

af þeim bæ þó at hun liggi til annarar kirkiu áðr. *Qvod ratum esse debet dum idem episcopus officio fungitur, nisi ecclesiæ aliqvâ ex parte, damno affectæ sint, tunc episcopus, auferat, aliterqve disponat. licitum est si, episcopus consentiat, ecclesiam fundare ubi antea non fuit, istiqve ecclesiæ decimas addicare, qvæ antea alteri offerebantur.* *M* Þat skal halldaz um tíund sem biskup qvedr at meðan hann er at stóli. *Episcopi sede episcopali insidentis de decimis statutum, ratum esto.*

t) *Sk. B. St.* inna, *reddere.*

u) Q. allann, *omnem.*

v) *Omitt. Sk.* er hann gelldr þángat.

x) *Sk.* hanns.

y) *Omitt. St.* oc kost —— adra tíund.

kirkio vardveitar at nefna (z) vatta at ef fe þat kemr egi fram. oc ftefna þar um i túni (aa) fyri kalldyrum at fín um tíundar halld oc telia hinn fekian um (bb) fex mörkom oc giallda tvennum giölldum þann lut tíundar fem ógolldin er fva fem búar virda. hönum er rett at ftefna finni ftefno um hvern fiórdunginn. enda er rett at ftefna einni ftefno um báda fiórdungana af því at einn er adili at bádum (cc) oc heimta fem adra tíund.

X. CAP.

UM KIRKIU FE.

Þar er madr leggr fe til kirkio hvart fem þat er i londum edr laufum aurum (a) i búfe edr tíundum. af þeim bólftödum er heradzmen fcolo (b) þángat inna. oc fcal fá madr er kirkio vardveiter láta gera þann máldaga á fcrá allan hvat hann hefir fiárr gefit þángat edr adrir heradsmenn til þeirrar kirkio. Þann máldaga er honom rett at lyfa at lögbergi (c) edr i lögretto edr á varþíngi því er hann heyir. hvat fiárr liggr til þeirrar kirkio. hann fcal láta ráda fcrá oc lyfa þann máldaga heima at kirkio um finn á tólf mánadum hverium. (d) þá er menn hafa þángat tídafóen flefter. (30) Ef madr tekr þat fe er til kirkio er lagt edr gelldr á brott edr gefr edr felr (e) faulom ödrom mönnom. oc ver þat fiörbaugsgard þeim er felr

z) *Add. Sk.* fer, *fibi.*
aa) *Add. Sk.* heima, *domi. Omitt. Sk. B.* fyri kalldyrum. *Iidem omitt.* um tíundar halld.

30) C. 1. *Cauf. XII. Qu. II. confr.* C. 21, *ibid. homicidis & parricidis eos æqviparat.*

ecclesiam custodit, testes debiti nondum soluti, appellare, & debitorem in area prædii sui ipsius ob decimarum detentionem sex marcis expiandam citare licet, & ad partem nondum solutam, juxta colonorum æstimationem duplo præstandam postulare. Singulas partes, singulis citationibus, sed etiam utramque una, quoniam utriusque, actor idem est, petere & ut cæteras decimas exigere licet.

CAP. X.

DE BONIS ECCLESIASTICIS.

Siquis donaria ecclesiæ offert, sive mobilibus, sive immobilibus, sive pecudibus, sive decimis consistant, quas á prædiis incolæ territorii mox persolvant, ecclesiæ istius curator inventarium bonorum á se aliisque territorii incolis donatorum conficiendum curet. Hoc ad rupem juris dicundi, synedriumve, vel conventum vernalem cui interest, bonorum ecclesiæ addictorum inventarium notum facere illi licitum est. Hoc inventarium literis consignandum, & quot annis coram cætu ejus ecclesiæ quam maxime frequenti perlegendum curet. Siquis ecclesiæ oblata auferat, expendat, donet, divendatve aliis, utri-

bb) Q. þrim mörkum, *tribus marcis.*

cc) *Omitt.* Q. oc heimta sem adra tíund.

a) *Omitt. B.* í búfe.

b) *Sk. F.* þángat, *illud.*

c) *Omitt.* Q. eda í lögretto.

d) Q. fyri þíngfólki, *coram contribulis.* *Omitt.* Q. þá er ——menn hafa þángat —— flestir.

e) *Omitt. Sr.* saulom.

felr oc fva hinom er kauper (f) vífvitande. oc á fá föc þá er kirkio vardveiter ef hann vill fótt hafa (g) enn fá er vill ef hann vill egi fokia. Enn ef fá madr lógar fe frá kirkio er hana vardveitir (h) edr fá er til hefir gefit, oc ver þeim flíct fiörbaugsgard fem ödrum mönnom at frátaci oc á föc vid þá hverr er vill. Þat er ftefnoföc (i) oc fcal qvedia til níu heimilisbúa á þíngi þeff er fóttr er. Nu ef qvidr berr á (k) þá á at döma hann fiörbaugs mann enn gripinn aptr til kirkio (l) ef ólógat er. (31) Enn ef lógat er grip þá fcal döma iammarga aura aptr til kirkio fem búar virda at þat var vert er á brot var tekit. Þeim þeirra fcal ftefna til giallda um kirkio fe er frá felldi edr keypti er manni þikir (m) fevænligri (n) enn fiörbaugsgard ver hvàromtveggia.

XI. CAP.

UM ÁBYRGD Á KIRKIU OK KLUCKUM.

Bóndi fá er á kirkio bólftad byr á at bera elld til kirkio edaríngia klucko (a) edr fá er hann (b) krefr. Prefti er rett at bera elld til kirkio oc kveyqva kerti edr hríngia klocko oc þeim mönnom fem hann krefr til. Ef kirkio verdr (c) grand nockot af elldi. af med-

f) Q vísvitandi, *fciens.*
g) *Add. St.* eda fá er til hefir gefit, *vel qvi obtulit. Omitt. B* enn fá er vill, ef hann vill eigi fökia.
h) *Omitt. Sk. & Q* eda fá er til hefir gefit.
i) *Add. Sk. B.* ok fkal ftefna heimánn, ok lám varda fiörbaugsgard. *Reus domi citetur, illique relegatio intentanda eft.*

31) C. 2. *Cauf. XII. Q* 2.

utrique tam venditori, qvam emtori malæ fidei relegationis poena irrogetur. Actio illa ecclesiæ curatori, si velit, si vero nolit, populo competit. Si curator templi, vel donator, ecclesiæ dotem distrahat, ut cæteri relegatione sacrilegium expianto. Actio illa popularis est, atque causa agenda, novemqve vicini in forum rei competens ut veridici convocandi sunt. Testimoniis convictus sacrilegii, relegandus judicetur, resqve si alienata non sit, ecclesiæ restituatur, alienata vero tanto pretio resarcienda, qvanti ablatam coloni æstimant. Ille sive emtor, venditorve fuerit, qui solvendo magis idoneus habetur, actione repetundarum conveniatur, uterqve autem relegationi obnoxius est.

CAP. XI.

DE ECCLESIARUM ET CAMPANORUM CUSTODIA.

Colonus qui villam ecclesiasticam inhabitat, vel qui ab eo rogatur ignem templo afferat, campanasqve pulset. Pastori etiam licitum est ignem templo inferre, candelas accendere, & campanas pulsare, itemqve illis qvibus (hoc negotium) injungit. Si templum igne damnum con-

k) *Add. Sk. B.* hann er se tók frá kirkiunni. *Ille, qui res ecclesiæ abstulit.*

l) *Sk. B.* þann er á brott var tekinn, *qvæ ablata erat.*

m) *Sk.* synilegra, *consultius.*

n) *M. omitt.* enn fiörbaugsgard ver hvarutveggia.

a) *Add B.* ok kveikia kerti, *accendereqve candelas.*

b) *B. St.* bidr, *rogat.*

c) *Sk. B. St. Q.* geigr, *metus. Sensus ergo foret; si periculum ab igne, templo metuendum sit.*

D

medför þeirra manna ſem nu ero talder til. edr leſtiz klucka (d) oc hallda þeir egi ábyrgd (e) hvarvetna þar er þeir geta þann qvid at þeir före ſva med ſem þá er þeir ætti ſialfir oc villdi vel med fara. Ef madr leypr til (f) óbedit at bera elld til kirkio edr hríngia klucko (g) edr kveyqva kerti (h) oc á ſá þá at ábyrgiaz er óbedinn tóc til.

XII. CAP.

UM PRESTS FÆDING OK KIRKIUBÓT.

Sá madr er (a) á kirkio bö byr er ſcylldr at föda preſt ij. miſſari ef hann á þar lögheimili oc ſyngr hann þar hvern dag löghelgan naudſynialauſt. Ef preſtr ſyngr þar ſialdnarr. oc er bóndi ſá er á kirkio bö byr ſcylldr at (b) ala preſt at (c) dagverdi þá er hann ſyngr meſſo þar um daginn oc mann edr roſſ ef hönom fylger. ef fleiri búa á einom kirkio bö enn einn bóndi. oc ſcal at þeim lut hvarr þeirra ala preſt ſem þeir hafa af landi (d) hvarrt ſem þeir ero landeigandi edr (e) egi. útlagr er ſá (f) er ſyniar. Ef leiglendingr byr á kirkio bö. oc (g) renar kirkia ſva

at

d) *Sk.* ok ſkal æi hallda á þá ábyrgdinni, *ad damnum reſarciendum non ſunt obligati.*
e) *Omitt. Sk. St.* hvarvetna þar. *Omitt. St.* ef þeir geta þann qvid.
f) *Sk.* óbodit, *ſine mandato.*
g) *Omitt. Sk* *Q. M.* eda qvêvqva keiti.
h) *Sk. B. St.* ok ábyrgiz ſá þá kirkiu ok kluckur. er med elld fer ok kluckum hríngir. *Eccleſiam, campanasqve indemnes præſtet, qvi ignem fert, & campanas pulſat.*
a) *Sk.* á kirkio laudi.
b) *Q. ER.* fæda.

contrahat, hominum prædictorum negligentiá, campanave vitietur, illis resarcitio damni non incumbit, si veridicos adhibeant asseverantes se non minorem diligentiam rebus istis, qvam suis, quibus ut boni patresfamilis uti voluissent. Siqvis non rogatus inconsulto ignem templo inferat, campanas pulset, candelasve accendat, ille damnum inde eveniens resarciet.

CAP. XII.

DE SUSTENTATIONE PASTORIS ET ECCLESIÆ REPARATIONE.

Qvi villam ecclesiasticam inhabitat, per bina semestria pastorem domicilio illic legitimo fruentem, & die qvovis festo, si legitime impeditus non sit, sacra peragentem, alere debet. Si pastor rarius officio ibi fungatur, colonus villæ ecclesiasticæ sacerdoti prandium, die quô sacra ibi administrat, præbere, ejusqve comitem vel eqvum, si adsint, alere debet. Si plures eandem villam ecclesiasticam inhabitent, singuli pro rata fundi qvam tenent, alimenta pastori suppeditent, sive domini fundi sint, sive non; denegans mulctetur. Siqvis villam conduxerit ecclesiasticam, & templum ita vilescat,

c) *F.* dagverdi ok náttverdi þá er hann syngr þar um dagin, *prandium & cænam, cum per diem sacra ibi peragit. Sk.* at náttverdi þá er hann syngr fyrr. enn at dagverdi þá er hann syngr sídar, *cænam sacra matutina, prandium verò diurna peragénti, præbeat. B. Q. St. M.* ok náttverdi, *& cænam.*

d) *Sk. B. St.* mikit til, *pro ut qvisqve magnum ê fundo habet.*

e) *Sk.* leiglendingr, *conductor.*

f) *Add. Sk. M.* þrim mörkum, *tribus marcis.*

g) *B. St. M.* römar.

at eigi má tíder i veita i hvorio vedri. oc ſcal hann göra ord landeiganda at koma til at böta kirkio. landeigandi á ſva til at (h) fara at ſe gert (i) á halfum mánadi enom næſta þadan frá er honom voro ord ger ſva at veita megi tíder*i. ella er hann ſecr þrim mörkom (k). Ef leiglendingr náir egi fundi landeiganda. er hann farinn af landi. edr or fiórdungi. oc er hann þá ſcylldr at gera at kirkio. oc heimta til koſtnad af landeigandi. Enn ef qvidr ber þat. at (l) þó mætti veita tiþir i kirkio (m) oc er egi landeigandi ſcylldr at giallda honom þá fe fyrir (n) verk. (o) Guds þauck ſcal hann þá (*) fyrir hafa. Ef yngri menn eigo kirkio bólſtad enn (p) ſextán vetra gamlir kallar. edr konor yngri enn tvítogar: oc á ſá madr at hallda kirkio upp at öllo er lögrádandi er fiár enna úngu manna. Hann ſcal taka jammarga aura af fe enna úngo manna ſem búar virda at hann hefir lagit til kirkio þurpta. (q) Nu á annarr madr land enn annarr kirkio. oc lógar ſá fe frá kirkio er land á. þá á ſöc vid hann ſá er kirkio á. enn ef ſá lógar frá er kirkio á. oc á þá landeigandi ſöc vid hann. enn ſá er vill ef þeir vilia eigi ſöciaz. Nu á madr fleiri kirkior enn eina. oc ſcal hann ſcipta búningi oc fe med þeim ſva ſem hann vill ef biſcup lofar. enda á madr at kaupa tíþer af kirkioſe ef hann hefir eigi annat til. enda lofi biſcup. ſá madr er kirkio á ſcal til ſá vaxliós oc eigi ſorri meſſor enn tíu milli alþínga tveggia. hann ſcal beida þann preſt er þar er næſt at hann ſyngi lög-

h) *B.* koma, *venire.*
i) *Add. Sk.* kirkiunni, *templi.*
k) *Add. Sk. B. St.* ef æi er ſva gert, *ſi non ita fiat.*
l) *B. St.* þó mundi veita meiga.
m) *Add. Sk. B.* at æi væri at giört, *qvamvis reparatum non fuerit*
n) *Omitt. Sk.* verk.

lescat, ut tempestate qualibet sacra ibi peragi non possint, ille locatorem ad templum reparandum arcescat. Dominus fundi tam mature ecclesiam refectum eat, ut intra dimidium mensem, post nuntium illi missum, reparatio absoluta sit, ut qvovis aëre sacra celebrari ibi possint, alias tribus marcis mulctandus est. Si conductor dominum fundi adire neqveat, vel qvia patria vel qvadrante cessit, ipse templum reficere debet, impensasqve á domino fundi petere. Si vero testes asserant, ante reparationem factam sacra in templo peragi licuisse, dominus fundi á solutione impensarum liberatur, tumqve gratiam divinam pro opere suo reportet. Si masculi, sedecim hiemibus, fœminæve viginti hiemibus minores condomini villæ ecclesiasticæ sint, tum curator bonorum ad minores pertinentium ecclesiæ conservandæ curam gerat, æqvalemqve impensis templo necessariis pecuniam, secundum æstimationem colonorum de bonis minorum demat. Si fundus domino alterius, qvam ecclesia, subjectus sit, & ille bona ecclesiæ abstulerit, qvi dominus est fundi, tunc domino templi in illum actio competit. Si vera dominus templi bona ecclesiæ alienet, tum dominus fundi actor est; si vero alteruter, cujus interest, actione supersedeat, tum actio evadit popularis. Siqvis plures qvam unam ecclesiam possideat, illis apparatum, bonaqve dividat pro lubitu, si episcopus consentiat. Cæterum sacra, bonis ecclesiæ redimere debet, si ipse nihil habeat, idqve episcopus permittat. Ecclesiæ dominus cereos missasqve non pauciores qvam decem inter cómitia singula (ɔ: *anno vertente*) *acqvirat. Pastorem proximum roget sacra peragere festis*

D 3

o) *Add. Sk.* fyri verk sitt, *pro operibus suis.*
*) *Omitt.* F. Guds þauck —— fyrir hafa.
p) *St.* tólf vetra, *duodecennis (in margine XVI.)*
q) *Omitt. omn.* Nu á annar madr land —— eda vill hann at þeir eigniz kirkio.

lögtíþer. oc er hann útlagr þrim mörkom ef hann görir eigi ſva. Sá madr er kirkio á ſcal gera at kirkio ſva at i öllom veþrom ſe tíder igerande. oc á hann at grafa torf i landi hans þar er hvartki ſé akr ne eng. ſá madr ſcal ala preſt er á landi byr oc mann einn med honom edr heſt. ſá madr á oc at fá þriar meſſor mille alþínga tveggia eda elligar er hann útlagr þrim mörkom. Nu hrörnar kirkia ſva at óſyngianda er i. oc ſcal ſá madr er byr á landi gera þeim ord er kirkio á ſva ſnemma ſúmars at at verdi gert. Nu vill hann egi at gera. oc ſcal ſá er land á heimta til búa fimm hvart þeim þici tíþer igerandi i ſva búinni kirkio. Nu þyckia þeim eigi tíþer igerandi i öllom vedrom oc eignaz ſá þá kirkio er land á ef hann görir at. Ef hann görir at kirkio. oc hefir egi ádr ſynt búum oc eignaz hann þó. ef hann hefir þeim gört ord ádr er kirkio á. ef þad ber qvidr at eigi var ſyngianda i öllom vedrom i kirkio ádr. Nu brotnar kirkia ofan. oc ſcal ſá er land á hafa gert á þeim tólf mánodom enom næſtom kirkio. oc eignaz hann þá kirkio. edr fört bein á brott at loſe biſcups. Ef ſá vill egi kaupa tíþer á kirkio er á. oc er hann útlagr um þat þrim mörkom. enn ſá eignaz kirkio er tíþer cauper á. Ef ſá madr er ſva úngr at hann á eigi vardveitzlo fiár ſíns. edr ſe hann af landi farinn oc vilia þeir egi vardveita kirkio er fe hans hafa oc gera ádrir menn at. oc á ſá coſt þá er hann teer til fiár ſíns, hvart hann vill ſlíct ſá þeim ſem þá hefir koſtat er at hafa gert. edr vill hann at þeir eigniz kirkio.

CAP.

festis diebus, cæteroqvin tribus marcis mulctetur. Templum á suo domino ita reficiendum est, ut tempestate qválibet in eo sacra possint peragi; hunc in finem cespites in fundo alieno, ubi nec ager est, nec pratum, effodere illi licet. Fundi incola pastorem alere debet, cum comite vel eqvo, idemqve inter comitia duo tres missas redimat, secus tribus marcis mulctandus. Si templum adeo vilescat, ut sacrorum celebrationem non admittat, incola fundi, domino ecclesiæ tam tempestivum mittat nuntium, ut ante æstatis finem reparatum sit. Si reparare noluerit, tum dominus fundi qvinqve vicinos arcescat, testaturos, utrum censeant sacra posse peragi in templo ita se habente. Si templum ad sacra qvavis tempestate peragenda inutile judicent, tunc templum suo dominio adjicit dominus fundi, si istud reparet. Si vero templum reficiat, vicinis antea non ostensum, illud etiam acqvirit, si ejus dominum præmonuerit, testesqve perhibeant, sacra in templo nondum reparato, qvalibet tempestate celebrari non potuisse. Si templum corruat, istud dominus fundi intra menses duodecim denuo exstruat, ejus dominium acqvisiturus, vel ossa transferat, venia ab episcopo impetrata. Si dominus templi sacra redimere nolit tribus marcis mulctetur, redimens autem templum acqvirit. Siqvis ob minorennitatem curatelæ adhuc subsit, solove cesserit, & curatores ejus templum conservare noluerint, ita ut ab aliis reficiatur, tunc majori res suas recuperanti optio datur, utrum impensas ab his factas, restituere, an dominium templi in illos transferre velit.

XIII. CAP.

AT LÆRA PREST TIL KIRKIO.

(32) Þat er manni oc rett at láta læra (a) preſtling til kirkio ſinnar. hann ſcal gera máldaga vid ſveininn ſiálfann ef hann er ſextán vetra. Enn ef hann er yngri þá ſcal hann gera vid lögrádanda hans. ſá máldagi á at halldaz allr er þeir gera med ſer. Nu gera þeir eigi máldaga annan enn madr tekr preſtling til kirkio at lögmáli retto. hann ſcal fá honom fóſtr oc kenzlo oc ſva láta (b) ráda hönom ſveininum at bædi ſe óvegslauſt ſveini oc ſva frændom hans oc ſva vidgera ſem hans barn væri. Nu vill ſveinn eigi nema. oc leidaz bóc. þá ſcal hann föra til annara verca. oc ráda honom til ſva at hvartki verdi af (c) örkumbl ne ílit oc hallda til ſem ríkaſt at öllu annars. Nu vill hann hverfa (d) til námſins oc ſcal þar honom þá tilhallda (*). Enn þá er hann hefir (e) vígſlo tekit. oc hann er preſtr. oc er ſá madr er honom feck kenzlo ſcylldr at fá honom (f) meſſo föt oc bókor. þær er biſcupi ſyniz ſva ſem veita megi tólf mánadr tíþer (g) med. Preſtr ſcal fara til kirkio þeirrar er hann var lærdr til. oc ſyngia þar hvern dag löghelgann (h) meſſo oc óttoſaung

a) *Sk.* preſt.

32) *Jus patronatus laicis eripuit Arnas Epiſcopus Skalholtenſis anno Domini MCCLXXIII, qvod Epiſcopi retinuerunt, jus nempe vocandi ad annum MDLXII, qvo Frider. II. conſtitutione de 27 Martii juſſit ut Præfecti Beneficia eccleſiaſtica conferrent. Jus autem bona eccleſiaſtica pro lubitu adminiſtrandi, idem Rex gl. m. conſtitutione de 22 Aprilis MCLXXIX. iis prorſus ademit.*

CAP. XIII.

DE PUERO AD MUNUS SACRUM ERUDIENDO.

Licitum eſt cuivis curare puerum erudiendum, qvem eccleſiæ ſuæ præficere poſſit. Cum ipſo puero ſedecim annos nato, ſi vero minor ſit, cum ejus tutore legitimo contrahendum eſt. Talis contractus communi eorum conſenſu initus ſervandus eſt. Si tantum contrahant de puero ad munus ſacrum obeundum præſcripto legis edocendo, tunc huic ille de ſuſtentatione & informatione proſpiciat, puerumqve curet ita caſtigari, ut neqve ipſi, neqve ejus cognatis dedecori ſit; qvinimo ut proprium filium habeat. Si puer diſcere nolit, doctrinamqve faſtidiat, aliis operibus applicari debet, & ita caſtigari, ut neqve cicatrices, neqve tumorem inde contrahat, cæterum ad opus ſtrictiſſimè adigendus. Si ſtudiis iterum incumbere velit, iis applicetur. Juveni autem ordinato, & ad munus ſacerdotale admoto, qvi eum erudiri curavit, veſtes ſacras, libros qve, qvos epiſcopus ad ſacra vertentis anni peragenda neceſſarios judicat, commodet. Paſtor eccleſiam in cujus miniſterium edoctus eſt, adeat, ibiqve die qvovis feſta, miſſam matutinumqve cantum & veſpertinum cantum, ut

 &

b) Q. læra at hann megi velfara ok ſva vidgera, *docere, ut illi bene ſuccedat, eumqve habeat.*

c) *St.* orkumbl ne íllt. Q. lyti, *vitium.* *F.* meidzli, *vulnera.*

d) *Sk.* aptr.

*) *Add. ER.* unz hann hefir vigſlo tekit ok er preſtr, *donec ordinatus, & factus paſtor ſit, qvi cum.*

e) *Sk.* preſtzvigſlo, *ordinatio ſacerdotalis.*

f) *B.* meſſoklædi.

g) *Sk.* af.

h) *Omitt. B.* meſſo.

ſaung at meinlauſo. oc aptanſaung. oc um lánga föſto. oc Iola föſto. oc imbrodaga alla. hann ſcal lyſa at (33) lögbergi máldaga (i) þann er vid preſt er görr eda i lögretto. honom er rett at veria lyriti inne hafnir hans ef hann vill (k) at lögbergi (*). (34) Ef preſtr flyr kirkio þá er hann er (l) tillærdr edr firriz ſva at hann veiter eigi tíþer at (m) ſem mælt er (35) oc ver þeim manni (n) ſcóggang er vid honom tecr edr tíþer þiggr at honom edr er ſamviſtom vid hann. (*) Þat ver ſamviſta vid hann ſem vid ſcógarmann ſidan er lyriti er varit á lögbergi (o) oc er þat fimtardóms ſöc. oc ſcal ſöc þá lyſa at lögbergi oc (p) heimta hann ſem annan (36) manns mann. (q) Sva ſcal preſtr leyſaz ſrá

33) *Ut omnes nationes judicia exercentes locis editoribus ad negotia forenſia proclamanda olim utebantur, ita qvoqve Islandi tempore Reip. in Comitiis é* Lögberg ɔ: *rupe jurisdicundi, in cæteris vero foris é* Þingbrecka ɔ: *clivo fori, qvæ omnibus innoteſcere voluerunt, dicebant, utriusqve poſt agnitum Norvegiæ dominium MCCLXIV. & receptas poſtea leges, uſus abolevit. Infra rupem jurisdicundi Synedrium* Lögretta, *ubi ſenatus ad qvadrantes inſulæ diviſus ſub dio lites decidebat, & de commodis Reip. deliberabat, cætera vid.* Arnefens Isl. Retterg. *Cap: XIII. p.* 380. *& ſeqq.*

34) C. 7. *Decret. Diſt. XCII. conf.* C. 3. *Cauſ. VII. Qv.* 1. *de neglecta celebratione ſacrorum. Conf. C. 9. Decret. Diſt. XCII. & C. 2. ibid. Diſt. XCI.*

35) C. 2. *Cauſ. XXI. Qv.* 2.

36) *Tempus ſervitutis apud Boreales ſublatæ diverſum, & incertum valde eſt, veriſimile tamen Norvegos, Islandosqve eam primum abrogaſſe poſt annum MCCXVII. qvô Hacon Haconis Rex Norvegiæ factus eſt, ejus enim leges tam civiles, ex. gr.* Froſtathing. *Tit. de jure perſon. Cap. LIII. conf. LIV. & LIX., & Tit. de ſucceſſ. & donationib., qvam Eccleſiaſticæ, ſervorum mentionem faciunt, qvinimo ſub hoc Rege, nam leges ab eo Islandis datæ, ob rigorem* poſtea

& sacra, tempore longi jejunii (qvadragesimalis) & Natalitiorum, singulisqve qvatuor temporibus, legitime non impeditus, celebret. Contractus cum pastore initus ad rupem juris dicundi, vel in senatu publicari debet. Ad rupem juris dicundi, si velit prohibitione prævenire potest, ne qvis illum hospitio excipiat. Si pastor fugiat ecclesiam cujus causa eruditus est, devitetve, qvominus ibi suo, ut lex præcipit, officio fungatur, tum eum excipientes, ejusvé ministerio utentes, & cum eo conversantes, exilio puniantur. Eadem conversationis cum eo, ac cum exulibus poena est post prohibitionem ad rupem juris dicundi factam, eaqve causa coram tribunali summo peragenda est, sed in rupe juris dicundi proclamanda &, ille (fugitivus) instar servi citatione edictali vindicandus. Pastor ab ecclesia sibi demandata

i) *B.* þeim.
k) *Omitt. Q.* at lögbergi. *Add. F.* Enn ef sagt er til máldaga at lögbergi, eda i lögretto, enn eigi verit lyriti at laugbergi. Þá er rett at fara þángat er hann spyrr til hans. oc veria þar inni hafnir hans eda þar er hann hefir um nótt verit. *Si contractus adrupem juris dicundi, vel in senatu indicatus sit, prohibitione ad rupem juris dicundi nondum factâ, tunc actor illuc, ubi reum morari, vel pernoctasse cognovit, eat, ibiqve receptionem ejus prohibeat.*
l) *Sk.* tilvigdr, *ad qvam ordinatus est.*
m) *Add. Sk.* kirkio, *in ecclesia.*
n) *F.* fiörbaugsgard, *relegatione.*
*) *Omitt. F.* þat ver —— vid scogarmann.
o) *Omitt. St.* oc er þat finntardoms söc.
p) *Omitt. Q.* (heimta —— manns mann.
q) *Omitt. St.* sva scal —— at læra annan.

---

postea Járnsída *dictæ, & anno MCCLXV. promulgatæ eos ignorant. Sed de anno, causa & modo hujus abrogationis certum nihil constat, nisi qvis eam ad annum* Coro*nationis Haconis MCCXLVII, referre velit, & deberi* Wil-

frá kirkio at læra annan (r) i ſtad ſinn (s) þann er biſcupi þycke þeim (t) ſlíct fulltingi (u) er yfer þeim fiórdungi er. Ef preſtr verdr ſiúkr oc ſcal ſá madr ráda er kirkio helldr (v) hve lengi hann vill vardveita hann. Sá madr á koſt er kirkio vardveitir ef hönom þickir löngiaz ſott hans at föra preſt á hendor frændom. Ef honom batnar (x) oc er hann laus frá kirkio þá. Enn ef (y) preſtr andaz frá þeim ſtad er hann var tillærdr oc átti hann fe epter. oc ſcal kirkia taka oc ſá madr er hana vardveiter þriú hundrud ſex álna aura. (z) enn ef hann átti meira fe þá ſcolo þat hafa frændor (aa) preſtzins.

XIV. CAP.

HER HEFR UPP BISCUPA ÞÁTT.

Byſcopa ſcolo ver (a) eiga á lande her tva. oc ſcal annarr vera at ſtóli þeim i Scálahollti. enn annarr ſcal vera at Hólum i Hialltadal (37) oc ſcal ſá hafa um Nordlendinga fiórdung (b) yfirför um ſinn á tólf mánadom

Wilbelmo Cardinali, qvi plura in commoda publica ſanxiit. Hinc eſſe opinior, qvod leges, tum civiles, ut Magni *Legum reformatoris Gulenſes nempe, latæ MCCLXXIII,* Jonsbók *MCCLXXX, cum Eccleſiaſticæ, ut Jonæ Archiepiſcopi anno MCCLXX. & Arnæ Epiſcopi Skalholtenſis qvinqvenno poſt, ut* Jarnſidam *taceam de ſervis nihil habeant.* Confr. Perill. J. E. Colbiörnſen, *Patroni mei æternum colendi, Prælection. in Jus Perſon. Dan.* §. 142. *Svecis autem ſervitutis abrogatæ an. MCCXCV & MCCCXXXV gloria debetur, eam vero apud Danos ſeculo decimo qvarto uſitatam eſſe leges Selandicæ qvas Ericus Menved tulit, edocent. Vid.* Perill. Kof. Ancker Danſke Lov-Hiſt. *p.* 417.

data eo pacto liberatur si alium suas partes obiturum erudiat, quem episcopus ejus quadrantis, æqve idoneum judicat. Si pastor morbo laboret, tunc ejus, qui ecclesiam tenet (ɔ: *patroni*), *arbitrio, quamdiu eum retinere velit, relinqvitur. Siqve morbus pertinacior vel longior fore videatur, pastorem ad hæredes ejus deferre ei licet. Si convaleat, tunc ab ecclesia liber est. Si vero pastor officio ad supremum fungens moriatur, tunc é bonis ejus relictis, ecclesiæ cui initiatus erat, ejusqve curatori tres centenarii unciarum, quarum singulæ sex ulnis constant, cedant. Siquid superfit, hæredes petant.*

CAP. XIV.

INCIPIT SECTIO DE EPISCOPIS.

E*piscopos in hac Insula binos habebimus, qvorum alter sedeat Skalholti, alter autem Holis in (convalle) Hialtadal, qui quadrantem Borealem singulis duodecem*

r) *Sk.* til.
s) *Add. Sk.* eda fá annan, *vel alium substituendo.*
t) *St.* þvilikt feingit. *idem St. ER.* fulíhlít, *cui æqve confideat.*
u) *Sk. B. St. ER.* Þeim byskupi er þar hefir yfirsokn. *Episcopus, qvi ibi visitat.*
v) *B.* vardveitir, *curat. ER.* rædr, *in potestate habet.*
x) *Add. ER.* álengr, *postea.*
y) *Sk.* kirkiuprest.
z) *St.* enn erfingiar þat sem auk er, *reliqva heredibus cedant.*
aa) *Sk. ER. omitt.* p.estzins.
a) *Sk. St. ER.* hofa.
b) *Add. B.* edr i Hialltadali, *convallemve Hialtadal.*

37) C. 10. *Caus. X. Qv. I. annuis vicibus ab episcopis Dioeceses visitentur.*

adom hverium. (c) enn ſá biſcup ſá er i Scálahollti erſcal (*) hafa yferför (d) um þriá fiórdunga. (38) fara ſitt ſumar um hvern (e) Auſtfyrdinga fiórdung oc (f) Rangæinga. oc Veſtfirdinga. Byſcup er ſcylldr þá er hann fer um fiórdung at coma i lögrepp hvarn ſva at (g) menn nái fundi hans. oc vía kirkior. oc ſaunghús. oc bönahús: oc biſcupa börn. oc veita mönnom ſcripta göngor. Þar er biſcop vígir kirkio oc á hann þar (h) tólf aura. (i) enn þat fe gefr biſcup til þeirrar kirkio ſem hann hefir þar vígt. þar er hann vígir ſaunghús edr bönahús þat ſcal hvart caupa ſex aurum. (k) (39) Ef byſcop ſyniar þeſſ ſem hann er ſcylldr til at lögom oc mego þeir hallda tíundum hans á móti (l). (40) Bóandi ſá er viſt veiter biſcupi er

c) Q. enn Skálaholts biſkup ſkal hafa þriá fiórdunga landzins ok fara. *Epiſcopus antem Skalholtenſis; tribus inſulæ qvadrantibus præſit, qvas cæt.*

d) *Sk. St. ER. ſæpius* yfir *per.* *) *Hic deficit Fragmentum,*

e) *Omitt. Q.* auſtfyrdinga —— veſtfyrdinga.

f) *St.* ſunnlendiga, *auſtralem.*

g) *Omitt. Q.* ſva at —— fundi hans.

h) *Add. Sk ER.* at taka, *ſumere.*

i) *Omitt. Sk. St.* enn þat fe —— hefir þar vigt.

k) *Omitt. B. St. Q M. ER.* Ef biſcup ſyniar —— tíundum hans á moti.

l) *Add. Sk.* Biſkupar eigo ad göra ſkírſlor optar enn of ſinn, ef þeim þikkir þeſſ þurfa. of faderni manna. ok ſkal ſu ſkírſla rett er ſidar er gör. biſkupi er rett at bidia lögretto menn at ráda. fyri ſekt þeirra manna er hitt hafa i (41) frændſemisſpell hit meira. eda (42) ſifiaſpell hit

38) *K. R. H. Cap. XXV.*

39) *C. 9. Cauſ. X. Qv I. confr. K. R. H. Cap. XXV.*

40) *K. R. H. Paſtori injungitur ut de neceſſariis epiſcopo viſitanti proſpiciat, & parochanos de eodem admoneat.*

41) Frændſemisſpell it meira *Grág. in Tit. de matrim. Cap. XXXV. his verbis definit:* Þat er it meira frændſemisſpell

cem mensibus visitabit. Episcopus vero Skalholti sedens tres quadrantes visitando obeat, singulis æstatibus, singulos, quadrantem nempe, Orientalem, Rangæensium, & Occidentalem visitans. Episcopus per quadrantem visitando transiens, cuilibet tribui, sui copiam facere, ut incolæ eum adire possint, ecclesiasqve, capellas, & oratoria consecrare tenetur, ut & infantes confirmare, & confitentes absolvere. Pro consecratione templi duodecim unciæ episcopo debentur, qvas ecclesiæ consecrata dedicare debet. Sex unciis capellarum & oratoriorum consecratio redimenda est. Si episcopus officium sibi jure incumbens deneget, illi (quorum interest) decimas episcopales retinere possunt. Hospes episcopi debet illi,

hit meira. Þá er Þeir ero sáttir er tveim megin standa at Þeim málum enn lögretto menn eiga svör. *Episcopi sæpius si necessum iis videatur, inqvirere debent, de patribus infantum, qvod posterius probatur, ratum erit. Episcopo licitum est petere á scabinis, ut statuant de poena illis infligenda, qvi consangvineitatem, affinitatemve graviter violarunt, (44) qvamvis pars utraqve transactionem, inierit, scabini tamen sententiam ferant.*

---

spell ef madr liggr med næsta brödro sinni eda nánari cono. ef hann á Þá cono er næsta brodra hans er eda nánari. *Gravior consangvineitatis violatio est. siqvis consobrinam vel mulierem propingviorem stuprat, item si in matrimonio habet fæminam qvæ consobrina ejus est vel sangvine propinqvior.*

42) Sifiaspell it meira *ibid.* Þat er sifiaspell it meira. ef madr liggr med Þeirri cono. oc sva Þótt hann egi hana. ef brödrungr hans hefir átta. eda nánari. eda getit barn vid. oc ordit sannr at legordi. *Gravior affinitatis violatio est, siqvis concumbit cum illa muliere, vel in matrimonio eam habet, qvam vel cognatione magis propinqvam consobrinus ejus in matrimonio habuit, vel liberos cum illa genuit ita ut stupri convinci possit.*

43) Confr. Grág. Tit. de matrim. Cap. XXIV & XXV, *ubi transactio in his causis expresse probibetur, initaqve ut jure*

er fcylldr at fá honom reidfcióta þann dag er hann fer (m) i brott. húfcarlar hans oc (n) búar (o) oc þeirra gridmenn ero fcylldir at liá bifcopi roffa. (p) þeir fem hann bidr til. (44) fcer er fá þrim mörkom um er fyniar ef hann á roff til. Bifcop fcal (q) fegia til þeff i heradi hvorio at kirkio fócn hverom i hönd (r) fcal inna fe. þat er menn fcolo giallda bifcupi. (s) Hver madr er fcylldr at láta (t) coma tíund fina til þeff bóanda fem bifcop qvedr á. Þar verdr gialldagi á fe því inn (45) fimta dag viko. þá er fiórar vikor ero af fumri. Enn ef egi kemr fe þat fram þar fva fem mælt er. oc er þeim manni rett er bifcop hefir um bodit at nefna votta at egi ferr gialld fram. honom er rett at ftefna þar um. oc heimta fem adra tíund. (u) enda er rett at hann lyfi til fiárins á þingi fem bifcop vill. (v) oc ero hin faumo vidrlaug. (x) Sva er mælt þá er madr fcal giallda tíund bifcupi. hann fcal giallda i gulli oc brendo filfri. i vadmálom edr (46) varar felldom. þá er madr tekr vid fe byfcops at

m) *ER.* ábrant.
n) *O.* nábúar.
o) *Omitt. omn.* ok þeirra gridmenn.
p) *Add. Sk.* ok föronautum hans, *ejusqve comitibus.*
q) *Sk.* ok láta fegia, *indicare curet.*
r) *St.* fcal reida, *reddere. M.* felia, *folvere.*

---

jure nulla refcindatur, adeo ut cuilibet præprimis epifcopo intra tres annos caufam agere liceret.

44) *K. R. Gl. Cap. VIII. tres öras exigit.*

45) *De modo veterum tempora computandi. Vid. infra Cap. XXXV.*

46) Felldr *fignificat* 1) *pellem*, 2) *pallium*, *qvod in genere* Vararfelldr ɔ: *pallium promercale appellatur*, *qvippe cum Islandi talibus olim palliis mercaturam haud fpernendam exercerent* Heimskringla *Libro V. Cap. VII.* Þat var á eino

illi, die qvo abit, eqvos commodare, qvin ejus operarii, viciniqve cum suis domesticis, si rogati fuerint eqvos illi suppeditare tenentur. Denegans, si eqvum habuerit tribus marcis mulctetur. Episcopus in qvovis territorio, & qvidem ad qvamlibet parochiam indicet, cui pecunia sibi debita tradenda sit. Qvilibet episcopi mandatario decimarum qvartam persolvat. Terminus solutionis incidit die qvinta septimanæ, qvam qvatuor æstatis hebdomodæ prævertuut. Si tempore & loco, qvo constitutum est, soluta non sit, tunc licitum est episcopi mandatario, testes convocare, qvod pecunia soluta non sit, & tergiversanti actionem intendere, & ab eo qvartam hanc eodem ac cætaras modo, postulare. Licitum est etiam coram judicio prout, episcopo libuerit, debitum petere, eâdem mulctâ constitutâ. Constitutum est ut decimæ episcopo solvantur, auro, argentove defæcato, pannisve inqvilinis, vel tunicis mercatoriis. Ubi qvis pecuniam episcopo debitam

s) *Omitt. St.* hverr madr er scylldr at láta —— í gulli eda í brendu silfri.

t) *Sk.* Þángat (Þenog *B*) koma fiórdúng tíundar sinnar, ɔ: *qvartam illuc decimarum suarum solvat.*

u) *Omitt. Q.* Enda er rett at hann —— á Þíngi sem biskop vill.

v) *Omitt. Sk.* oc ero hin sanmo vidrlög.

x) *Omitt. Sk. St.* Sva er mælt.

---

eino sumri at hafskip kvam af Islandi. oc átto islendzkir menn. Þat var hladit vararfelldum ——. enn er menn kvamo til kaupa vid Þá. villdi engi caupa vararfelldina —— Konungr kvam med alscipada scuto. oc leit á varning Þeirra. oc mælti vid styrimann. viltu gefa mer einn gráfelldinn? giarna segir styrimadr Þót fleiri væro. Þá tók konungr einn gráfelldin oc scyeti sic —— enn ádr hann fór brott hafdi hver hans manna felld keyptan.

 Æstate

at hans rádi. oc hverfr fe þat (y) edr glatiz á annan veg (z) oc helldr fá eigi ábyrgd er vid tóc. ef hann getr þann qviþ at hann föri fva med fem þá at hann ætti. Ef fe þat verdr þiófftolit er bifcop á. oc er fá adili

y) *Omitt. St.* edr glatiz á annan veg.
z) *St.* þá ábyrgiz fá eigi er vidtekr.

Æftate quadam accidit ut ex Islandia (in Norvegiam) veniret navis major, quæ ad Islandos pertinebat, & palliis promercalibus onufta fuit —— cum vero incolæ negotiandi caufa ad illos convenirent, pallia promercalia emere nemo voluit —— Rex celoce remigibus jufte inftructâ advectus, mercesqve illorum infpiciens, gubernatori navis dixit: num unum mihi pallium gricei coloris dabis? lubenter regeffit gubernator, etiamfi plura peteres, tunc rex accepit pallium griceum, illudqve fuperinduit —— fed antequam difcederet comitum ejus qvisqve pallium emerat. Hinc eft quod leges certum iis pretium ftatuât vid. infra Cap. XLIX. Cæterum hæc pallia, ut colore, (nam in allato, griceum, *& infra* cæruleum *nominatur,) ita qvoqve fpecie differebant. Ut*

1. Skinnfelldr ɔ: *pallium pelliceum, à nautis olim adhibitum.* Bárdarfaga Snæfellsáfs:

Utreri einn á báti
Ingialldr í fkinnfelldi.
ɔ: *Ad pifcandum ivit folus cymbâ*
Ingialldus *indutus pallium pelliceum.*

Hoc refpondet palliaftris ejusdem ufus, quæ à parte fuperiori aperturâ ad capitis magnitudinem accomodatâ, tantum inftructa funt, qvapropter fuperne corpori immittuntur fibulâ cervicibus circumftricta, & hodie Skinnftackar *appellantur, de his plura vide* Horrebows tilforl. Efterretn. om Island *§. XCIV. p.* 331.

2. Hafnarfelldr, *pallium ordinarium, occurrit in* Grágás.

3. Scautfelldr ɔ: *pallium lacinia adornatum, qvod optimatibus dignum erat.* Vigaglumsfaga *Cap. VI. Glumr* fá mann mikinn oc veglegan i öndvegi i fcautfelldi blám. Glumus *virum procerum & magnificum, qvi fede primaria*

debitam ejus mandato collegit; tunc, si illa auferatur, aliterve pereat, ille damnum minime resarciat, si veridicis probare possit, se res hasce, eádem ac proprias diligentiá custodivisse. Si pecunia episcopo debita fur-

---

maria insidens, pallio cærulei coloris laciniá adornato indutus erat, conspexit *Huic ut vile opponitur*

4. Stuttfelldr, *pallium breve s. palliastrum in* Heimskringla *Lib. XII. Cap. XXVIII., ut me Dn.* J. Olavius Hypnonesius *monuit.* Kongr mælti þá, hvat er þat karla er ek se þar —— Karl geingr fram ok mælti.

1 2 3 4 5
Hyck at her megi þeckia
8 7 9 10
helldr i fluttom felldi
6 11 12 13 16
ofs. enn ek læt þessa
17 14 15
opryþi mer hlyþa
19 20 21 24
værir milldr ef mæra
25 23 22 26
mick villdir þu skickio
29 30 31 32 33
hvat hati helldr enn tötra.
18 27 28
hilldingr muni villdri.

Var hann siþan kallaþr *Þorarin Stuttfelldr.*

ɔ: *Tunc Rex:, qvisnam inqvit hominum est, qvem ibi video —— mendicus mox procedit respondens:*

Autumo nos nosci posse
pallio, nimis brevi indutos,
ego autem judico hoc
dedecus mihi convenire,
o Rex! esses liberalis, si donare
mihi velles togam paulo honestiorem
qvam lubentius geram, qvam hos centones.

Inde Thórarinus Palliastrum *vocatus fuit.*

5. Rögg-

adili þeirrar ſacar er ſe þat hafdi at vardveita. enda er rett at ſá ſöci um ſem byſcop vill. Rett er manni at heimta ſe byſcups þar er hann bydr um þótt hann ſeli egi ſöc i hönd manni. egi þarf vattord til þeſſ nema vili. Hvergi á ſe at taka frá kirkio þott tíþir ſeo brott tecnar nema biſcop lofi. (aa) oc landeigandi. oc ſá er tilgaf. edr (bb) hans erfingiar. þar á brott at taca er þeir verda á þat ſátter. enn hvargi (cc) ella.

XV. CAP.

PRESTA ÞÁTTR. OC UM ÞEIRRA LÖGHEIMILI.

(47) Preſtar eigo at taca ſer lögheimili at fardögom. enda er rett at þeir taci ſídar allt til-laugleidar þeirrar er verdr drottinsdag þann (a) er þvattdagin næſta ádr lifa

aa) *Omitt.* Q. oc landeigandi.
bb) *Idem* hanns erfingiar. cc) *Omn.* annarſtadar, *alibi.*
a) *St.* laugardagin.

---

5. Röggvarfelldr, *pallium villis hiſpidum (nam* Rögg á Rauch *hiſpidus derivari poteſt). de his agit codex* Grágás, *ſc. qvi á Perill.* J. Erichſen *deſcribitur in Holbergs* Dannem. og Norg. geiſtl. og verdsl. Stat *p.* 510. Varorfelldr fyri tva aura. ſá er fiögorra þumal álna ſe lángr. tveggia breidr. þrettan röggvar um þveran felld. ɔ: *Pallium promercale duobus conſtet unciis, modo qvatuor cubitus longum, duos latum ſit, & tredecim villos tranſverſim habeat.* Ljosvetningaſaga *Cap. XIII.* Helgi let uppi vörona. oc voro mælltir fyrir varorfelldir. oc ſkilit hverſo þickröggvadir vera ſkylldo. *Helgo pro depromtis mercibus, ſtipulatus ſibi eſt pallia promercalia, definiens, qvam contiguos villos habere deberent.*

6. Half-

to auferatur, tunc depositarius ejus causæ actor est, alias episcopo alium actorem legitime constituere potest. Episcopi mandatarius pecuniam illi debitam legitime exigere potest, quamvis manu stipulatâ mandatum non acceperit; nec testes, nisi ita placeat, adhibere opus est. Ecclesiæ quamvis sacris privatæ, bona auferre non licet, nisi episcopus, fundi dominus, & donator, ejusve hæredes consentiant, his consentientibus auferri possunt, alias vero nunquam.

CAP. XV.

SECTIO DE PASTORIBUS, ET DOMICILIO EORUM LEGITIMO.

P*astores domicilium sibi stipulent diebus migrationis, alias differre conductionem domicilii possunt ad conventum usque æstivum, celebrandum die dominica, proximâ*

 post

6. Hálfskiptafelldr ɔ: *pallium cujus singula latera singulos colores habent. Vita* Gunneri Helmings *in vita Ol. Trigg. Part. II. p.* 120. *Edit. Isl. Augmundr* tók yfir sic hálfskiptofelld. oc hlöþom búin um handveigina. var þat ágiætr gripr. Augmundus *pallium, cujus singula latera singulos habuere colores, induit, qvodqvè circa humeros fimbriatum fuit, erat autem vestis pretiosa.*

Króka-Refs Sagam *utpote fictam transeo. Ubi Cap.* XIII. Felldr & Scyckia ɔ: *toga, ut synonyma afferuntur, illud vestimenti genus â fœminis adhibitum nullibi reperitur, hoc autem utriqve sexui commune fuit, conf. Vit* Gunnl. Ormstungu *p.* 102. & 144. *Vit.* Thordi Hrædu *Cap. VI. cæt.*

47) Grág. *Tit.* Hemilisfông. *Docet, non modo pastoribus sed omnibus aliis modo liberis, necessitatem incubuisse, certa*

lifa átta vikor fumars. Preftr fá er þíng hefir. á at (b) leggia til lögheimilis fíns á leid. (c) enn ef hann fegir eigi á leid til. edr tecr hann fer egi (d) lögheimili at átta vicom fumars. oc verdr hann útlagr um þat þrim mörkom. enda er rett at ftefna honom at þeff bónda. fem hinn vill er fócir. þeirra er hann hefir kirkio haft af þau miffari i þíngom. fá á fóc er vill. Preftar eigo at felia tídir finar. oc meta eigi dyrra enn tólf marca á millom aldinga tveggia. Sex mercor fcal hann taca vj. álna aura. enn adrar fex fcal hann taca flícar fem þar gánga á (e) fkulldamóti (f) þvi fem þar eigo heradsmenn er preftr hefir fer viftar med bónda. þat fe fcal vera er prefti fcal giallda i vöro. edr (g) búfe. edr lögaurom öllom. Ef preftr metr dyrra tiþir finar enn at lögom. edr felr. oc verdr hann fecr of þat þrim mörkom. enda (h) erat hinn fcylldr at giallda honom (i) meira enn lögkaup. þott hann hafi meira keypt. (k) Ef land er (l) illt yfirfarar edr tilfarar. oc á byfcop því at ráda at auka fetöko preftz fem hann vill. oc á þat at hallda þótt þat (fe) meira enn lögkaup. Preftr á eigi at fyngia fleiri meffor of dag enn ij. hann á enga at fyngia náttmeffo. nema Iólanótt ena fyrftu. útlagr er hann þrim mörkom ef hann fcipar egi fva. enda fcal egi kaupa þá meffo

b) *Sk.* fegia.

c) *Add. Sk. ER.* ef hann fegir eigi til á leid. oc er hann fkylldr at feigia heimilisbúum fim til. *Si in conventu æftivo domicilium fuum non indicet, tum colonis qvinqve illud indicare debet.*

---

certa fibi domicilia ftipulandi, eadem ftato tempore petendi, & ibidem ad minimum per annum vertentem manendi, nifi impedimentum legitimum interveniret.

post diem lavationis, quô, octo æstatis hebdomadæ supersunt. Pastor parochialis coram conventu æstivo domicilium suum indicet, si non indicaverit nec sibi hospitium ante octo septimanas æstatis superstites conduxerit, tribus marcis mulctetur. Pastorem apud quendam patronorum ecclesiæ, cui reus eo anno præfuit in jus citare actori pro lubitu licet, actio illa popularis est. Pastores ministerium suum vendant, nec pluris quam marcarum duodecim inter duo comitia (ɔ: *anno vertente*) *æstimare debent; ex his sex marcæ, unciis sex ulnarum constent, reliquæ autem sex, juxta valorem in commerciis provincialium, inter quos pastor degit, receptum æstimantur. Pastori salarium solvendum est mercibus, pecudibus, aliisque valoris legitimi rebus. Si pastor pluris ministerium faciat vendatve quam fas est, tum tribus marcis mulctabitur, promittens vero nihil ultra salarium lege definitum præstare tenetur, qvamvis pluris emerit. Si parochia transitu, adituve difficilis sit, episcopus jus habeat pastoris salarium pro lubitu augendi, quod si legem excedat, præstari tamen oportet. Pastori binis tantum vicibus die una celebrare sacra licet, nocturna sacra nunquam, nisi nocte Natalitiorum prima peragere debet, secus faciens tribus marcis mulctetur, neqve illi pro officio isto pretium per-*

d) *St.* löggriþ, *domicilium legitimum.*
e) *St.* á skulld dögum, *diebus solutionis.*
f) *Omitt. St.* þvi sem þar eigo heradzmenn.
g) *Sk.* í búe.
h) *Sk. B. Q. M.* er hinn æi skylldr.
i) *Omn.* dyrra.
k) *Omitt. St.* ef land er íllt yfirfarar —— meira enn lögkaup.
l) *Q.* torvellt, *difficile.*

meſſo at honom. (48) (m) Ef preſtr ryfr ſcript at manni ſva at byſcopi þeim þickir naudſynialauſt. er ſá preſtr er þá undir. oc ver þat fiörbaugsgard. ſcal qveda til níu heimilisbúa hans á þíngi. Preſtar ſcolo vera lydnir byſcopi. oc ſyna bócur ſínar oc meſſo faut. ſá preſtr ſcal meſſo ſyngia ſem byſcop vill. enn ſá egi er (n) hann vill aſtaka þá þionuſto. Preſtar ſcolo egi fara med ſundr gördir þær er byſcup bannar. oc láta af höggva (o) kanpa ſína. (p) oc ſcegg. (49) oc láta (q) göra krúno á hveriom mánadi um ſinn. oc lyda byſcopi at öllo. (50) Ef preſtr vill egi hafa þat er byſcop bydr. oc verdr hann ſecr um þat þrim mörcom vid byſcop. oc á biſcop ſóc þá at ſócia (r) at preſtadómi i kirkio á (s) alþíngi. oc ſcal biſcop nefna preſta tólf i dóm þann. oc ſegia þar ſöc ſína fram á hendor honom. (t) oc ſcal byſcop bera fiálfr qvid um þá ſöc. oc preſtar tveir med honom. oc ſcal eidlauſt ſócia ſöc þá. Ef preſtr verdr ſannr at ſöc. oc á dómr at döma á höndor honom þriár mercor at giallda byſcopi. midvicodag i midt þíng (u) á alþíngi i búanda kirkiogardi annat ſumar eptir. Enn ef egi kemr ſe fram. oc ſcal ſócia ſem annat dómrof. (51) (v) Byſcop er ſcylldr at fá criſma öllom preſtom ſínom á hvörio

m) *Omitt. omn. excepto Sk.* Ef preſtr ryfr ſcript —— búa hanns á þíngi.

---

48) C 2.*Cauſ. XXXIII. Qv. III. Diſt. VI. de Poenit. Sacerdos antę omnia caveat, ne de his, qvi ei confitentur peccata, alicui recitet* —— *nam ſi hoc fecerit deponatur, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinando peragat.*
49) C. 21. *Decr. Diſt. XXIII. confr.* C. 23. 32. *ibid.*
50) C. 8. 9. 10. *Decret. Diſt. XCIII. K. R. G. L. mulctam non determinat. Strictius eſt J. C. Can. II. Cauſ. XI. Qvæſt.* 3. *ubi infames declaramur.* C. 14. *ibid. eos rabido dæmonum ore diſſcerpendos ab eccleſiâ ejicit.*
51) C. 4. *Decret. Diſt. XCV.*

perſolvatur. Si paſtor res ſibi in confeſſione concreditas revelet, nullâ, epiſcopo cui tunc ſubeſt judice, neceſſitate motus, relegationi obnoxius erit, novem ejus vicini in forum ut veridici convocentur. Paſtores epiſcopo obediant, illique miſſalia ſua & veſtimenta oſtendent. Paſtor cui epiſcopus permittit, ſacra peragat, ſed non ille, qvem deponit. Paſtores lúxum, qvem epiſcopus prohibet, movere non præſumant, myſtaces & barbam amputari curent, & ſinciput qvovis menſe ſemel radi faciant, & in omnibus epiſcopo obſecundent. Paſtor obedientiæ epiſcopo denegatæ poenam, tribus marcis expiato, eamqve cauſam coram ſynodo paſtorum in eccleſia ad comitia univerſalia ſitâ, epiſcopus agat, paſtores autem duodecim judices conſtituat, qvibus ipſe cauſam indicet, teſtimoniumqve de cauſa ipſe, cum duobus paſtoribus perhibens, ſine juramento (ɔ: calumniæ) peragat. Si paſtor cauſa cadat, condemnetur á judicibus ad tres marcas, epiſcopo in cœmeterio parochiali, die hebd. mediæ tempore comitiorum ſeqventis æſtatis mediô perſolvendas. Si tunc mulcta non ſolvatur, reus ut rei judicatæ contemtor conveniendus eſt. Epiſcopus omnibus dioeceſis ſuæ paſtoribus qvot annis criſma tradere, eorumqve veſtes ſa-

n) *B.* hann fyrirbídr, *cui interdicit.*
o) *Sk. B. St. ER. M.* kampa.
p) *Omitt. Sk. B. Q.* oc ſcegg.
q) *Q.* raka, *radere.* *M.* afraka, *abradere.*
r) *Q.* at preſta móti, *in ſynodo.*
s) *St.* á Þíngi.
t) *Omitt. St.* oc ſcal byſcup bera —— preſtar tveir med honom.
u) *ER.* á Þíngi. *Q.* á alÞíngi i buanda kirkkiogardi, *in comitio, & qvidem in cæmeterio templi qvod ibidem eſt, parochialis.*
v) *Omitt. B. St. Q. M. ER.* Byſkop er ſkylldr at ſá chriſma —— á hverum tólf mánadom.

hvörio ári oc vígia messoskrúd þeirra. Ef þeir vilia hafa vín oc hveitimiöl, þá skal hver þeirra giallda honom þriár álnir á hveriom xii. mánadom. Ef prestar koma út híngat til (x) landz þeir er verit hafa fyrr ut her. oc lofi biscup þeim at veita tíþir. oc er mönnom rett at kaupa tíþir at þeim leingr er þeir hafa synt biscupi bökr sinar oc messofaut. edr þeim presti er byscop bydr um. Enn ef (y) Vestlendir prestar koma út híngat þeir er egi hafa her fyrr verit oc scal egi tídir at þeim kaupa. oc egi sculo þeir börn scíra. nema barn se (z) sva siúkt at ólærdr madr ætti at scíra. helldr sculo þeir scíra enn ólærdir menn. ef hann náir egi ödrum presti. (52) Þá er rett at kaupa tíder at þeim ef þeir hafa rit oc innsigli biscops þess er þá vígdi. (aa) til þess at rett se at þiggia at þeim þiónusto oc tídir. Ef prestr hefir eigi innsigli. oc er rett at hann hafi vitni tveggia manna þeirra er hiá voro vígslo hans. oc segi ord biscups þau at mönnom se rett at þiggia tídir oc alla þiónosto at honom. Ef biscupar koma út híngat til landz. eda prestar þeir er egi ero lærþir á látino túngo hvartz þeir ero (bb) Ermsker eda (cc) Girzker. oc er mönnom rett at lyda (dd) á tíþir þeirra ef vilia. Egi scal kaupa tídir at þeim oc enga þiónosto scal at þeim þiggia. Ef madr lætur þann biscop vígia kirkio eda biscopa born er egi er á (ee) Látíno lærdr. oc verdr hann secr þrim mörkom (ff) um þat vit þenna biscop er

x) *Q.* Islands, *Islandiam.*
y) *Q. omitt. Sk. B. St. M.* Utlendskir, *exteri. Hæc lectio sine dubio melior, nam sic cum Jure Canonico C.* 1. 2. 3. *Decr. Dist.* XCIIX. *optime convenit, huc accedit non magis Anglos, Scotos, Hybernos & Orcadenses, quam quoslibet alios extraneos, ob scismata imposturas, hæreses, aliave christianismi obstacula timendos fuisse.*

52) *C.* 6 7. 8. 9. *Decr. Dist.* LXXI.

cras consecrare debet. Vinum & triticum si desiderent, quilibet singulis duodecim mensibus tres ulnas ei expendat. Si pastores huc peregre veniant, qui hic antea fuere, eisqve episcopus sacra administrare permittat, incolis eorum ministerium emere licet, postqvam missalia sua, & vestes sacras episcopo, vel ejus mandatario pastori ostenderunt. Si pastores Occidentales qvi hic antea non fuerunt, hic veniant, nec sacra ab iis emere, nec infantes baptizandos curare licet, nisi infans tam infirmus sit, ut á laico baptizari necesse haberet; magis enim expedit, ut illi, qvam laici baptizent, si pastor alius obtineri non possit. Ab advenis sacra emere licet, si formatam cum appendicula episcopi qvi eos ordinavit, afferant, ut constet, eorum officio & administratione sacrorum tutò uti licere. Si pastor appendiculam episcopi non habeat, tunc sufficit ei duorum virorum, qvi ejus ordinationi adfuere, testimonium, qvô venia, officium & sacra omnia peragendi, ei ab episcopô data comprobatur. Si episcopi, pastoresve huc appellant, qvi Latinè nesciunt, sive Armeniaci, sive Græci sint, sacris ab iis celebratis interesse qvidem licet, qvibus lubet, sed sacra ab iis emere, eorumqve ministerio uti, omnes prohibentur. Siqvis episcopum latinè nescium ecclesiam consecrare, infantesve confirmare curet, episcopo, qvi hic antea est, tres marcas in poenam solvat, & præterea huic pretium

z) Q. ì lifs háſka, *in periculo vitæ.*
aa) *Omitt. St.* til Þeſſ at —— Þionoſto oc tider.
bb) *Sk. Q. M.* Enſkir, *Angli. ER.* Hermſkir.
cc) *Sk.* Grizkir, *Græci. ER.* Griſkir.
dd) *ER.* tiÞum.
ee) *Sk. B. omitt. Q.* Látino tungo, *lingva latinâ.*
ff) Q. oc ſcal ſá biſkup taka vigſlo kaup er her er ádr. ok gera allt embæti ſem ecke ſe ádr atgiört. *Episcopus qvi antea hic fuit, pretium pro consecratione petat, & officium omne præstet, acsi antea infectum fuerit.*

er her er ádr. enda ſcal (gg) þeſſi taka vígſlo kaup. Sva ſcal kirkio vígia oc biſcopa börn ſem ecki ſe ádr at gert. þót þeir hafi yfer ſungit. (hh) er egi ero á látino túngo lærdirr (ii).

XVI. CAP.

UM BLÓTSKAP.

Menn ſculo trúa á Gud eirn (a) oc á helga menn (b) til árnadar ordz ſer oc blóta egi (c) heidnar vettir. þá blótar madr heidnar vettir er hann (d) ſignar ſe ſitt audrum enn Gúdi. oc helgum mönnum hans. Ef madr blótar heidnar vettir. oc ver þat fiörbaugsgard. (e) oc qvedr hann búa níu til á þíngi. Ef madr ferr med (f) galldra eda fiölkyngi. oc ver honom þat fiörbaugsgard. oc ſcal (h) ſtefna heiman. oc ſócia vid tylftar qvid. þá ferr hann med galldra. ef hann qvedr þad eda kennir eda (i) lætr hann qveda at ſer eda ſe ſíno. Ef madr fer med (k) fordödoſcap þat ver ſcóggángi. þat ero fordödoſcaper ef madr gerer i ordum ſínom. eda fiölkyngi ſótt eda bana mönnum. eda fe. þat ſcal ſocia vid tylftar qvid. Menn ſcolo egi fara med

gg) *Sk. ER.* ſiá, *ille.*

hh) *Omitt. Sk. St.* er egi ero á látino tungu lærdir.

ii) *Add. Sk.* fiórar mrkor er laugkaup preſtz. oc eindagi á fimta dag viko er ſiau vicor ero af ſumri. oc fylgir hálf fimta mörck álaga. preſtr er adili fiórdungs tíundar. ɔ: *Qvatuor marcæ ſalarium paſtoris legitimum conſtituunt; terminus vero ſolutionis incidit die qvinta ſeptimanæ, cum ſeptem æſtatis hebdomadæ efluxerint; marcis qvatuor cum dimidia tergiverſans mulctetur, de qvarta decimarum paſtor agat.*

53) *Cauſ. XXVI, Qv. I. ad V. incl. de hac materia fuſius agit.*

tium pro conſecratione expendat. *Eccleſia autem iterum æque conſecranda, infantesque confirmandi ſunt, acſi res infecta eſſet, qvanqvam Latine neſcii iis hoc officium præſtiterint.*

CAP. XVI.

DE IDOLOLATRIA.

N*os in unum Deum, ejusqve ſanctos, ut pro nobis intercedant, credere debemus, non autem geniis paganis litare. Geniis paganis litat, qvi, alii qvam Deo & ſanctis ejus, res ſuas ſignat. Siqvis genios colat paganos, relegetur, novemqve vicini, hac ſuper cauſa in judicio, ut veridici convocandi ſunt. Siqvis artem magicam vel veneficia exerceat, relegetur. Reus domi, citetur, cauſaqve duodecim veridicorum teſtimonio agatur. Magiam exercet, ſi incantamentis utitur, aliosve veneficia docet, illaqve pro ſe, vel rebus ſuis cantari curat. Siqvis veneficiis ſtudet, exilio puniatur. Veneficia ſunt, cum qvis verbis, magiave, morbum, ſive mortem hominibus vel animalibus affert; ea cauſa duodecim veridicorum teſtimonio peragenda eſt. Nemo lapidibus*

a) *Omitt. Sk. St.* oc á helga —— ordz ſer. *Q.* oc loſa hans helga menn, *& laudare ſanctos ejus.*
b) *Omitt. M. ER.* til árnadar ordz ſer.
c) *Add. Q.* Skúrgód ne, *idola nec.*
d) *Q.* eignar.
e) *Omitt. omn.* oc qvedr —— níu til á Þíngi.
f) *ER.* giörningar.
g) *Omitt. ER.* ver ſiaurbaugsgard.
h) *Sk.* lök Þeirri ſteſna heiman.
i) *Omnes* lætr.
k) *Sk. B. St. Q. M.* fordæduſkap. *ER.* fordæsſkop.

med steina eda magna þá til þess at binda (l) á menn eda fenad. Ef madr trúir á steina til heilindis (m) ser eda fe síno. oc ver þat fiörbaugsgard. (n) Scalat madr eiga fe óborit. Ef madr á óborit fe. oc lætr ómerkt gánga til þess at hann trúir helldr á þat enn annat fe. eda ferr hann med hindrvitni (o) med hverigo móti sem er. þá ver hönom fiörbaugsgard. Ef madr gengr berseres gáng oc ver þat fiörbaugsgard. oc ver svá karlmönnom þeim er hiá ero nema þeir (p) hepti hann at. þá ver engum þeirra er þeir (q) vinna (r) stödvat. Ef optar kemr at. oc ver þat fiörbaugsgardi (s).

XVII. CAP.

HVAT SCYLLDUGT ER AT VINNA DROTTINSDAGA.

Ver scolom hallda drottinsdag enn fiauunda hvern. svá at þá scal ecki vinna nema þat er nu mun ec telia. Menn eigo at reka búfe sitt heim. oc heiman. oc eigo konor at heimta nyt (a) af fe. oc bera heim. hvart sem scal at menn bere heim. eda feria á seipi. eda bera á rossi. ef vötn gánga milli böiar oc stöduls. oc eigo konor at gera til nyt þá. Þat er mællt ef elldr kemr i hús manz. eda i andvirki (b) hvertki sem er. eda gánga at vötn. eda seridor. eda ofvidri. á hver-iga

l) *Ad. Sk.* á sik. eda *cat. sibi*, *vel.*

m) *Sk.* mönnum, *hominibus.* *St.* eda fe manna, *vel rebus hominum.*

n) *Sk. B.* skal æi madr.

o) *Sk.* hvers kyns sem er, *cujuscunqve generis sit.* *ER.* necc-vers kyns, *idem.*

pidibus utatur eosve vi veneficâ imbuat, ut hominibus vel animalibus alligentur. Siqvis in lapides ad ſanitatem ſibi, rebusve ſuis inde acqvirendam, credat, relegetur. Nemini animalia, qvæ ſigno legitimo diſtincta non ſunt, poſſidere licet. Siqvis vero animalia ſigno legitimo carentia, ideo retineat, qvod in hæc præ cæteris credat, aliamve ſuperſtitionem cujuscunqve modi ſit, foveat, relegetur. Furore actus berſerkico relegetur, præſentesqve viri, niſi rabidum compeſcant, eadem poena afficiantur; ſi eum compeſcere poſſint, poenæ obnoxii non ſunt. Sæpius rabiens relegetur.

CAP. XVII.

DE NEGOTIIS, QVÆ DIEBUS DOMINICIS, PERAGERE LICET.

Dies qvæqve ſeptima, nobis dominica habeatur, ita ut negotia alia, qvam qvæ recenſebo, illâ peragere non liceat. Pecudes domum & domo compellere, fœminisqve eas mulgere licet, & lac domum ferre, ſive hominibus portandum, ſive naviculâ, ſive eqvo domum vehendum ſit, ſi flumen ſtabulum á villa disjungat; ita etiam lac ex iis perceptum in uſus vertere, fœminis permittitur. Conſtitutum eſt, ſi ignis, flumina, ruinæve montium, vel tempeſtates, domibus cujusdam, ope-

p) *Sk.* ſtödvi, *impediant.*
q) *Sk.* geta, *poſſint.* *B. Q. M.* fá, *idem.*
r) *ER.* heptan hann at, *eum cohibere.*
s) *Add. Sk.* Þót ſtödvot verdi, *qvamvis cohiberi poſſit.*
a) *St.* frá Þvi.
b) *Sk.* hvert ſem, *qvodcunqve.* *Omitt. St.* hvertki ſem er.

iga lund er þeir lutir vilia meida (c) ſe manna. oc ſcal hann ſva biarga allri biörg vid ſcada ſem (d) rúm heilact ſe. Ef ſe manz verdr ſiúkt í haga úti. oc er honom rett at reida heim (e) ef þat hefir þá helldr líf ſitt. (f) (54) enda er honom rett at láta af þad ſe. oc gera til ſem þá at rúm heilact ſe. Menn eigo at fara drottinsdag förum ſinom. oc á hverr þeirra at hafa hálfa vett ſata ſinna. oc á engi þeirra at veita audrom þótt annar egi meiri föt enn annar minni. þeim er rett at bera á ſiálfum ſer. eda ſara á ſcipi. eda (g) bera á hroſſi. Madr á at fara med (h) gaungomans ſaut (i) drottinsdag þott þat vegi meira enn hálfa vett. Madr á oc at fara med þíngſaut ſin. oc med mat þótt meira vegi enn hálfa vett (k) þat er hann ſcal á þíngi hafa. Rett er at hafa hálfa vett varnings um fram ef hann vill. Ef madr hefir meiri klyfiar oc kemr hann þvattdag. (l) oc er bóndi ſcylldr at ala þá um helgina. (m) Sva ſculo þeir (n) tilſcipa (o) at madr hafi klyfiaroſſ eitt. enn tveir menn þriú. ef ſva gengr betr. Bóandi er ſcylldr at ala þíngmenn jammarga hiónom þá er fyrſter koma oc fara til öndverdz þíngs. oc at þínglausnum (p) af þíngi. útlagr er bóndi þrim mörkom ef hann ſyniar. oc á ſá ſok er viſtar er ſyniat. oc er rett þá at ſtefna þegar oc qvedia

c) *St.* eda ſpilla eign, *cæt. rebusve hominum nocere.*
d) *Sk.* al rúm heilact væri, *tanqvam dies profeſtus eſſet.*
e) *Add. Q.* ok lifga, *refocillare.*
f) *Add. St.* enn ádr, *qvam antea.*
g) *Omitt. Sk.* bera. *Omitt. St.* edr bera á hroſſi.
h) *M.* fátækra manna, *pauperum.*
i) *Omitt. Sk.* drottinsdag.
k) *Idem* þat er han ſcal á þíngi hefa.

54) *K. R. H. Cap. XVIII.*

operisve, cujuscunqve generis sint, periculum minitentur, vel quocunqve modo rebus hominum damnum ab his metuendum sit, ut suis quisqve rebus succurrere debeat, acsi dies profestus esset. Si morbus, pecus cujusdam in pascuo invadat, equo ferre domum, si vitæ ejus tali modo facilius consuli possit, cæteroqvin mactare, & laniare licet, tanqvam dies sit profestus. Viatoribus die dominica proficisci, & sarcinas qvadraginta libras ponderantes secum ferre licet, alter tamen alterius sarcinas non vehat, qvamvis unus leviores altero habeat. Perinde est, sive ipsi bajulent, sivè cymba vel eqvo vehant. Sarcinas ambulatoris, qvamvis libras qvadraginta excedant, die dominica ferre licet. In forum euntibus apparatum & alimenta, qvibus durante foro uti necessum habent, portare secum licet, qvamvis qvadraginta libras excedant, adeo ut merces qvadraginta libras æqvantes, sicui lubet secum ferre præterea possit. Siqvis graviores ferens sarcinas alicubi divertat die lavationis, colonus eum per festum alere debet. Curandum est, ut unus eqvum clitellarium habeat unum, sed duo tres, si ita satius sit. Colonus viros comitia petentes, qvi primi ad eum divertunt, & ad comitia primi iter instituunt, aut de iis finitis discedunt, numero domesticorum æqvales hospitio excipere debet, denegans tres marcas debet, & ab eo, cui denegat, actore statim citari potest, qvinqve vicinis ut veri-

l) *Add. Sk.* til giftingar.
m) *Sk. B. St. Q. M.* sva skolo þeir til skipa. (tilætla *St.*) at tveir menn hafi at vardveita klyfia roff eitt, eda þrír menn tvö. *Curent, ut viri duo unum eqvum clitellatum, tres autem duos habeant.*
n) *St* tilætla, *curare.*
o) *ER.* ad
p) *Add. Sk.* er þar koma, *qvi illuc veniunt.*

qvedia (q) búa fim á þíngi. Manni er rett at fara þótt drottinsdagr fe til fels med byttr. eda med fleda. eda med andvirki fitt þótt þat (r) vegi meira enn hálfa vett (s) hvartki fem er. þeff er hann þarf i gegn at hafa (*) fkrúdi því er hann vill or feli hafa eptir helgina. Manni er oc rett at fara þótt drottinsdagr fe á rekaftrandir. eda i fkóga (t) ef hann á med andvirki fit þat er hann þarf at hafa (**) i gegn vidi eda kolum þeim er hann vill heimföra epter helgina. Sva fculo þeir tilætla at madr hafi egi fleiri roff enn (u) eitt i togi. egi ver vit lög at heftar renni eptir (v). Rett er at (x) þerra úti faut þótt drottinsdagr fe. edr vöro ef menn ero naudftaddir at. Ber er rett at lefa oc heim at hafa þótt drottinsdagr fe. egi meiri enn menn (y) hafi i haundum fer. Þar er madr förir bú fitt drottinsdag i fardögum þá er honom rett at reka málnyto fína til þeff böiar er hann fcal búa þau mifleri. egi fcal þá reida yfer vötn eda feria. Ef madr finnr faud einn um hauft i rett. oc er honom rett at (z) hafa heim med fer hvartz hann vill reida (aa) eda annan veg med fara. Ef madr kaupir gelldfe á hauft. oc er honom rett at reka heim. oc med at fara þott drottinsdagr fe. enn hann fcal egi feria um vötn eda reida. (55) Ef menn koma af hafi oc ero fva ftaddir at mönnom er háfki eda fe þeirra. eda þótt menn (bb) fere farma her fyri land fram. oc er rett at (cc) hrióda fcip. oc bera farm af þott drottinsdagr fe. ef manni þickir fcip i háfka

q) *Sk.* heimilisbúa, *domesticos*.
r) *St.* fe, *fit*.
s) *Sk* eda hverki er þeff er.
*) *Omitt. Sk.* fcrúdi.

55) *K. R. G. L. Cap. XV.*

veridicis in judicio compellandis. Die dominica, æstiva adire licet, cum vasis, rhedisve, aliisque utensilibus, cujuscunque generis sint, quamvis quadraginta libras pondere superent, si rebus ex æstivis post festum deportandis necessaria sint. Die dominica, littus ejecta excipiens visitare, sylvasve, cui sunt adire licet, cum omni operis rustici apparatu, quo opus est ad ligna, vel carbones post festum afferendos. Curandum est, ne plures habeant eqvos, quam singuli singulos ducent, non vero peccatur in legem, quamvis eqvi soluti seqvantur. Concessum est die dominica vestimenta mercesqve sub dio siccare, si necessitas adsit. Baccas legere, & domum quantæ manibus possunt, deportare licet. Domicilia permutanti die dominica, quæ tempore migrationis incidit, pecudes ad villam eo anno sibi habitandam adigere permittitur, per flumina vero neqve eqvis, neqve cymbis, eas transportare licet. Siqvis ovem in montanis autumnô inveniat, eam eqvo, aliove qvolibet modo, domum ferre potest. Siqvis verveces autumno emat, illi eos die dominica domum agere, non vero cymba, eqvove vehere fas est. Si nautæ ex alto terræ appellant, quorum vita, resve aliqvo modo periclitantur, sive naviculis onerariis incolæ littora radant, naves, quamvis dominica sit, impune evacuare, oneraqve eximere licet, si navis, ejusdemve onus in peri-

t) *Omitt. Sk.* ef hann á med andvirki sitt.
**) *Sk.* í móti.
u) *B.* eitthvert, *aliqvem.*
v) *Add Sk. B. St. ER.* lausir, *soluti.*
x) *B. M.* þurka.
y) *St.* bera, *ferre.*
z) *Sk. ER.* fara, *ire.*
aa) *Add. St.* eda reka, *vel agere.*
bb) *Sk.* færi, *ferant.* *ER.* föri, *idem.*
cc) *B. M.* rydia.

háſka eda fe þeirra. Hvor madr þeirra er þar er ſcal gefit hafa á ſiau nóttom enom næſtum þadan frá er þeir (dd) hrudo ſcip ſit (ee) (56) áln vadmáls eda ullar reifi þat er ſex (ff) geri heſpo (gg). gefa þeim mönnom er ſva lítit fe eigo at egi gialldi þíngfarar kaup. ſekr er madr um þriár merkor ef hann gefr egi. ſá á ſöc er vill (hh). Ef madr finnr rekatre (ii) af ſcipi. oc er rett upp at leggia (kk) ef tre er meira enn hann megi á ſcip leggia. oc ſcal hann egi höggva i ſundr. enn rett er hönom at flitia at landi. oc gefa af hinn fimta lut. Ef madr finnr rekatre i fiöru ſinni. oc á hann upp at vellta or flædarmále drottinsdag. Ef hann má egi uppkoma. oc á hann þar tre at merkia. egi ſcal hann i ſundr höggva treit. (57) hann eignaz (ll) hvargi ſem á land kömr. ef hann hefir lögmark á lagit (mm). Ef madr ferr faur ſinne drottinsdag. oc kemr hann þar at er löghlid er aptur bött. oc á hann at brióta upp (nn) þótt heilact ſe.

dd) *St.* ryddo.
ee) *ER.* öln.
ff) *Sk.* geſi, *det.*
gg) *Add. Sk.* eda lamba gæru, *agninamve pellem.*
hh) *Add. Sk.* Af ero tekin útrædi öll. oc ſva veidar alla lögbelga daga. ef hann hagar annan veg. oc verdr hann útlagr um þrim mörkom. *Piſcatio & venatio qvævis diebus feſtis abrogata eſt, ſecus faciens tribus marcis mulctetur.* *Add. B. ER.* Madr á oc at veida eda fiſka drottinsdaga. eda meſſodaga. ef hann vill. hann ſkal hafa meſſo ádr um dagin ef hann náir. ok láta æi veidina ſtanda fyri tida ſokninni. *porro add. St. Q.* ſekr er hann þrim mörkom ef hann görir eigi ſva. *Licitum eſt cuivis,*

56) *Ulna panni inqvilini volebat* 4½ *ſolidos Dan, hodiern., tantiqve æſtimatum vellus fuit.*
57) *Grág. I,l. B. Cap. de ejectis.*

periculo esse videatur. Nautarum qvisqve intra noctes septem post navem evacuatam, ulnam panni aut vellus, qvorum sex spiram conficiant, dabit iis qvorum res familiaris adeo angusta est ut tributum comitiale solvere non debeant, qvi non dat, tribus marcis mulctetur, eaqve actio popularis est. Siqvis navigans lignum undis agitatum inveniat, illud navi alligare ei licet, si majus sit, qvam qvod navi imponi possit, sed dissecari prohibetur, ad continentem vero ferri, si qvintam partem eroget, permittitur. Siqvis lignum in littus ejectum reperiat, die dominica, ex undis istud evolvere licet, si evolvere neqveat, signo notet, minime vero dividat, tum autem lignum, ubicunqve in terram ejiciatur, acqvirit, si id signo legitimo notaverit. Siqvis proficiscens illuc veniat, ubi ostium sepimenti, qvod leges claudi prohibent, clausum est, illud, qvamvis festum sit effringere debet, F 3 *clau-*

cuivis, si velit, diebus dominicis, festisve venationi, & piscationi incumbere; missæ tamen, si possit antea interesse debet, capturam freqventationi sacrorum obesse minime sinens; si secus fecerit tribus marcis mulctetur.

ii) *Sk. St.* á flóti, *fluctuans.*

kk) *Add. St.* i skipit, *in navim.*

ll) *Sk.* hvar.

mm) *Add. B. St. Q. M. ER.* Þat er mælt um drottensdaga veide alla. at þar skal gefa af hinn fimta hlut. ok hafa gefit á siau náttum hinum næstum þadann frá er væitt var. Þat skal gefa innan hrepps mönnum þeim er æigi gegna þingfarar kaupi. Ef madr gefr æigi sva. ok værdr hann sekr um þat þrim mörkum. sá á sök er vill. *Constitutum est de captura diebus dominicis facta, ut pars ejus qvinta offeratur, & qvidem intra noctes septem â capturâ computandas. Hæc offerri debet, contribulibus, qvi â tributo comitiali liberi sunt, siqvis ita non offerat, tribus marcis mulctetur; actio illa popularis est.*

nn) *Omitt. St.* Þótt heilact se.

ſe. ſá er útlagr (oo) er hlid bötti (pp) enn egi hinn er braut gardinn. (qq) Madr á at bera klyfiar helga daga er hann ferr til þings. hálfa vett annat enn mat ſinn oc klæþi. oc er hann ferr af þingi. Egi ſcal madr drottinsdag hefia upp faur ſina ef hann ferr med klyfiar. Þat er oc at tva ſcal karlmenn ala ef þeir hafa einn klyfiaheſt. enn iij. ef þeir hafa tva hroſſ um helgina. oc ala iammarga menn hiúum ef þeir fara til alþingis þá er fyrſtir coma. oc fara til aundverds þings. oc ſva þá er af þingi fara at þinglauſnom. útlagr er hann þrim morkom ef hann ſyniar. Brúdmenn ſcal ala fim ſaman med brúdguma eda brúdi. enn þriá annarrsſtadar til þeſſ er þeir ero þriátygi. Stefnomenn ſcal oc ala fim ſaman. enn þriá annarrsſtadar til þeſſ þeir ero þriátíu. hálfann mánad þann epter Páſca. enn mánad ef þeir fara or fiórdungi. Farmenn ſcal oc ala fim ſaman med ſtyrimanni enn þriá annarsſtadar. Þá menn ſcal oc ala er til varþings fara. edr til leidar. þingmönnom. farmönnom. brúdmönnom. gaungomönnom. þeim mönnom fernom er lofat at bera klyfiar drottinsdag. So er oc mællt um elldi þeirra manna er búa fara at qveþia. edr lyſa vígi edr ſár. ſem vid ſtefnomenn. Ef madr fer á ródrarſcipi. oc ſcal madr eigi hafa meiri haufga enn hálfa vett helgan dag. Rett er at ráda ſcipi til hafnar helgann dag. oc ſva at hrióda þat ef því er hætt. Rett er oc helgann dag at fara or (58) Veſtmanna eyiom ef þeir hafa vedrfaſter ſetid. oc

oo) *Add. St* þrim mörkum, *tribus marcis*.
pp) *Omitt. omn.* enn eigi hinn er braut gardinn.
qq) *Omitt. omnes, quæ ſeqvuntur ad Cap. IX.*

58) Veſtmanna eyar *ſunt inſulæ ad auſtrale Islandiæ latus numero XIV. ſub grad. long.* 354. *Mappam* Olav. & Paul-

claudens mulctetur, sed non effringens. Comitia petens, indeqve redux die dominica iter facere potest, cum sarcinis, qvæ præter alimenta & vestes quadraginta libras æqvent. Nemo eqvum clitellatum secum habens, iter die dominica incipiat. Duos uno eqvo clitellato, tresve eqvis duobus utentes, per festum alere necessum est, qviqve comitia petunt, primiqve divertunt, & iter ad comitia primi instituunt, numerô domesticis æqvales alendi sunt, itemqve qvi de comitiis, iisdem finitis domum revertuntur, denegans tribus marcis mulctetur. Convivæ nuptiarum qvinqve cum sponso sponsave, alibi tres, ad triginta usqve, hospitio excipiendi sunt. Citantes qvinqve junctim alendi sunt, alibi vero tres usqve ad triginta, qvatuordecim post Pascha diebus, mense vero, si qvadrante exeant. Nautæ qvinqve junctim cum gubernatore, alibi tres, alantur. Conventum vernalem vel æstivalem petentes, etiam alendi sunt. Qvadruplicis generis hominibus, nempe judicia petentibus, nautis, nuptiarum convivis, & ambulatoribus, die dominica, cum clitellatis eqvis proficisci permittitur Qvod de hospitio citantibus præstando constitutum est, de his etiam valet, qvi veridicos convocant, vel cædem commissam, vulnusve inflictum manifestant. Siqvis navi remis agenda die festo vehatur, pondus ultra libras qvadraginta non habeat. Die festo portum navi intrare, & hanc, periculo imminente, exonerare navim licet. Licitum etiam est tempestate in insulis Vestmannicis detentis die dominica *in*

Paulsens Reise igiennem Island *annexam, qvâ Mappa* Cnopfii *ab Hæredibus Homannianis MDCCLXI. edita corrigitur: Utpote qvæ eas sine nomine afferat, cætera vid.* Ol. & Paul. Reise igienn. Isl. p. 857.

(59) oc gefa pening vegin fyri mann hvarn (60) lögsilfrs ens forna. Sva er oc at fara or úteyom öllom helgan dag med farm. at gefa scal pening fyri mann. Drepa scal sel helgan dag ef i nót liggr. enn taca egi or. útlagr er hann þrim mörkom ef hann gerir fleira at. Sva er mællt at iamt scal hallda nóttina fyri helgan dag sem daginn sialfann. Ef rúmheilact er epter löghelgann dag. oc er mönnom rett at fara til syslo sinnar enn öfra lut nætur. (61) Myvetningum er þat ret at leggia net sín i vatn helgan dag epter eikd ef rúmheilact er epter. Rett er oc mat at sióda helgan dag þá til verdgiafa. oc sva annan mat til at gera þann er þá scal hafa. Elda er rett at gera. oc kliúfa torf til. enn kurfladr scal vidr fra. Ef klædi rifnar af manni þá er heilact er. oc scal sauma at honom. Ef madr fer med tre reidi edr vidbönd. oc brotna frá honom; edr klifberar. edr hvargi scrúdi er sá er. þá scal hann binda saman ef þat hlydir. Nu hlydir þat egi. þá scal hann höggva tre til vidia. oc böta allri bót sva at honom lydi med tálgo oc bandi. þó at heilact se. (62) Ef fe manna er i svelltikví. oc er rett út at láta þó at heilact se. egi sculo þeir draga út fe. annat tveggia sculo þeir láta út allt fe. edr inni allt. Ef menn gánga á merki helga daga. oc er rett at scera jard

59) *Talis nummus valebat* $2\frac{6}{15}$ *solid. Dan. bodiernos.*

60) Lögsilfr hid forna, *argentum legitimum vetus Codex legum Grâg. his verbis describit:* I þann tid er cristni com út hingat til Islandz. geck her silfr í allar stórscullder. bleict silfr oc scylldi hallda scor. oc vera meiri luti silfrs. oc sva slegit at 1.x peninga gerdi eyri veginn. oc var þá allt eitt talit oc veigit. *Tempore, qvo religio christiana in Islandiam introducta fuit, debita majora solvebantur argento, pallido, fracturam sustinenti, cujus pars major esset argentum, ita cusum ut 60 nummos uncia*

in continentem trajicere, ſinguli vero nummum argenti veteris legitimi ponderatum expendant. Eodemqve modo ex omnibus inſulis á continente remotioribus die feſta navi onera vehere licet, ſi nummus pro ſingulis expendatur. Phocam die feſta ſagenæ implicitam occidere, ſed non explicare licet, ſiqvis plus fecerit, tribus marcis mulctetur. Conſtitutum eſt ut nox diem feſtam præcedens, æqve ac dies ipſa, feſta habeatur. Si diem feſtam, dies profeſta ſubſeqvatur, nocte provecta negotiis operam dare licet. Myvatnenſibus retia die feſta horá qvartá poſt meridiem dimidiatá deponere licet, ſi dies profeſta ſeqvatur. Cibum qvi tunc prandio inſerviat, die feſtá coqvere, aliaqve cibaria, eá die neceſſaria præparare licet. Ignem accendere, ceſpitesqve diffindere licet, ligna vero antea minutim conciſa eſſe debent. Veſtes, qvibus qvis indutus eſt, die feſta diruptas, conſuere licet. Siqvis, eqvos vaſis ligneis, lignorumve ſarcinis inſtructos ſecum habeat, & illa ſive ſagma, ſive clitellæ, ſive qvæcunqve alia vehendi inſtrumenta dirumpantur, ea ſi licuerit vinculis conſtringat, ſin minus lignum ex qvo ſagma confici poteſt, cædat; damnumqve qvod paſſus eſt, ſecando & colligando, die qvamvis feſta, ut ei expedire poſſit plene reſtituat. Siqvis pecudes, ſepe in earum cuſtodiam exſtructa, incluſas habeat, illas die dominica emittere licet, non vero invitas extrahere, ſed, aut omnes, aut nullæ emittantur. Siqvi die feſta ad regundos fines conveniant,

uncia ponderata conficeret, tunc autem ponderatum idem cum numerato fuit.

61) Myvatn ɔ: *Muſcarum lacus* â My *Muſca*, & Vatn *Lacus, alter poſt Lacum Thingvallenſem in Islandia maximus, cujus accolæ maximam partem piſcatura vivunt, cæt. vid.* Ol. & Paulſ. Reiſe igienn. Isl. *p.* 718. & *ſeqq.*

62) *Grág. Ll. B.*

jard crossa. oc sva at göra önnor merki at. Ef fe manna gengr or afretti. oc er rett at reka aptur. oc rída epter. edr reka fe or svelltikvi-om. Rett er oc at bera einn saud á baki ser þótt hann se þyngri enn hálf vett. Menn eigo at tialda alt til nætr er til varþíngs fara. oc til leid-ar. oc bera klyfiar á þvattdegi til þess er sól er scapt há. Net öll scal úpptaca fyri eykd. Þeir menn er útróa scolo heimta upp vadi sína fyri eykd. oc róa at landi síþann. oc bera feng sinn or flödarmáli. oc búa om sva at hvartki falli á fugl-ar ne dyr. Ef þeir menn ero á scipino er búa ómegdarbúi. oc se menn öreiga. oc er rett at fisc-ia þeim til þess er sól er scapthá. Nu vinna menn á eykd. oc ero þeir útlagir um þat þrim mercom. nema þeir fái þann qvid. at þeir sáo egi sól. oc þeir visso egi hve fram var. oc ver þeim þat ecki. Ef þrælar manz edr sculldarmenn vinna á eycd at síno rádi. oc verda þeir útlagir um þat fiórum aurom ef þeir eigo ser orkosto. Ef fe gengr i ákr edr eng. oc scal þat á brott reka. þótt heilact se. Hross scal madr taca. oc tauma. oc hepta. þótt heilact se. Enn ef hann fer för sinne. oc scal hann egi reca fleiri fyri ser enn eitt. Rett er oc vid at höggva til tialldvida. oc til elldividar. ef menn fara i faur sinne i ó-bygdum. þótt heilact se. Keyri vönd scal madr höggva þótt heilact se. Enn ef madr vinnr flei-ra enn nu er talit löghelgan dag. hverngi daginn sem þat er. oc verdr hann útlagr um þat þrim mercom. oc á söc þá hverr er vill. Enn ef hin meiri helgi er á deginum. oc ver þá sex merkom.

oc

veniant, cruces cespititias effodere, & siqva alia sint, signa terminalia constituere licet. Si pecudes pascua montana relinqvant, illuc eas, etiam ab eqvitante redigere fas est, pecudes sepibus emissæ agi qvoqve possunt. Ovem humeris bajulare licet, qvamvis quadraginta libris gravior sit. Ad noctem usqve tentoria figere iis permittitur, qvi conventus vernales, æstivosve petunt, & iter cum eqvis clitellatis continuare ad momentum istud, qvo sol hastile altus est. Tragulæ ante horam post meridiem qvartam colligendæ sunt. Piscatores lineas piscatorias ante horam qvartam post meridiem dimidiatam extrahant, eoqve facto continentem remis petant, capturamqve in loco supra veniliæ terminum deponant, provideantqve ne aves, qvadrupedesve illam invadant. Siqvi inter piscatores sint, liberis gravati & familiæ ob paupertatem alendæ impares, tum in horum commoda piscari licet, ad momentum istud, qvo sol hastile altus est. Horâ post meridiem qvartâ dimidiatâ operantes, tribus marcis mulctentur, nisi veridicos producere possint, se solem videre non potuisse, adeoqve nescivisse, qvota hora esset, tum vero absolvuntur. Si servi, aliive domestici horâ post meridiem qvartâ dimidiata sponte operentur, qvatuor unciis, si operis finiendi libertatem habuerint, mulctentur. Pecudes, agros, pratave invadentes die qvamvis festa abigere licet. Eqvum die festa prehendere, & compedibus implicare licet. Siqvis proficiscatur, unum modo ante se eqvum agat. Deserta peragrantibus ligna tentoriis fulciendis, igniqve alendo necessaria, die festa cædere licet. Virgas loco scutæ habendas amputare licet, qvamvis dies festa sit. Siqvis plura qvam qvæ hactenus memorata sunt, die festa, qvæcunqve sit, operetur, tribus marcis mulctetur, actio illa popularis est. Si dies festa primi ordinis sit, poena sex marcarum con-

sôcom þeim scal stefna heiman. oc qvedia til heimilis-búa sim á þíngi þess er sóttr er.

XVIII. CAP.

UM HALLD ÞVATTDAGA.

(63) (a) Ver scolom hallda þvattdag enn siaunnda hvarn nónhelgan. (b) sva at þá scal ecki vinna er (c) eycd lidr. nema þat er nú man ek telia. (d) Þat á at vinna þá allt sem drottinsdag á at vinna. Þá er *Eycd.* er útsudrs (e) átt er deilld i þridiúnga. oc hefir sól (f) gengno tva luti. enn einn ógenginn. Ef menn láta se af þvattdag. oc scal borit af ieinni fyri eycd. þá eigo menn at saxa um aptanin. oc secra mör. oc gera mat til þann er um helgina þarf at hafa. þót sva se tilætlat at (g) nokot gángi af. oc ver egi vid laug. Ef menn vinna á eycd þvattdag. (h) oc ver þat útlegd um þriár merkor. oc scal bóanda först sokia ef hann (i) er i verki. Ef gridmenn ero i ver-

a) Q. Viær skulum hallda at nóni hinn siaunnda hvern þvattdag. enn þat er i þann tima er útsudrs átt er deilld i þridiunga. oc sol hefir geingit tvo luti enn einn ógeng-in. *Diem septimum lavationis nempe sanctum habeamus circa h. p. m. tertiam, illa vero incidit cum sol partes duas plagæ libanoti tripartitæ transiit, una vero superest.*

63) *K. R. G. L. Cap. XV. conf. Leges Eccl.* Canuti Magni *Art. XIV. apud Pontopp. in Annal. Eccel. Dan. T. 1. ubi: Diem dominicum ab ipsa Saturni diei hora pomeridiana tertia, in primam usqve diei lunaris lucem festum agito.*

constituta est. Ob has causas reus domi citetur, & vicini qvinqve ut veridici in foro rei competente convocentur.

CAP. XVIII.

DE DIERUM LAVATIONIS OBSERVATIONE.

D*ies quisqve septima, Lavationis nempe, ab hora post meridiem tertia, sacra nobis erit, ita ut tunc* Eycd *finita plura facere non liceat, qvam his recenseo. Quæ die dominica, etiam hac facere licet.* Eycd *est, qvando sol plagæ libanoti, trifariam divisæ partes duas percucurrit, una vero superest. Siqvis die lavationis pecora mactet, carnes corio ante horam post meridiem qvartam dimidiatam eximantur oportet. Vespera pulpas secare, adipemqve minutim discindere & cibos, qvibus per festum opus est, præparare licet, non tamen peccatur in leges qvamvis superfluum qvid præparetur. Siqvi die lavationis post horam p. m. qvartam dimidiatam operi incumbant, tribus marcis mulctentur, herus si una operetur, primus citetur, sive hospites, sive*

b) *Add. Sk. B. ER.* sá er næstr er drottinsdegi fyri, *qvi proxima est ante diem dominicam. Omitt. Q.* sva þá scal ecki —— enn einn ógeinginn.

c) *St.* nón, *hora p. m. tertia.*

d) *Sk.* á drottinsdaga á at vinna, *die dominica laborandum est. Hic sensus ob librarii comissum errorem mutilus est, nam statim seqvitur:* þá er eycd *tunc* eicda *incidit.*

e) *Sk. St. ER.* ætt.

f) *Sk. ER.* gengna, *emensos.*

g) *St.* nacqvot.

h) *Sk. ER.* ok verda þeir útlagir þrim mörkum, *tribus marcis mulctentur.*

i) *Sk.* hefir i verki verit, *si inter operantes fuerit.*

i verki. edr fculldarmenn. edr þrælar. oc á frelfingia fyrſt at fócia ef þeir hafa unnit á eyed. oc verþa þeir fóttir um. oc veriaz þeir því máli ef þeir (k) fá þaun qvid at egi mátti fól fiá. oc þeir mundo fcemr vinna ef fól fæi. Þat er oc biargqvidr ef þat ber at (l) atförlfla þeirra væri fva litil at þeir (m) þordi egi (n) heim at gánga fyrir ofríki (o) bóndans. oc verdr bóndi þar útlagr enn egi þeir. Ef madr ber klyfiar þvattdág. oc vill hann heim þreyta. (p) oc á at bera til þeſſ er fól er fcapthá. Ef hann má egi þreyta heim. oc fcal hann tecit hafa fer gifting. oc ofanlagdar klyfiar. þá er fól er i veſtri. útlagr er bóndi þrim mörcom. ef hann fyniar honom viſtar. (q) hann fcal bera klyfiar til ens næſta böiar er á leid er. oc bidia þar viſtar. útlagr er búandi ef hann fyniar. Hinn fcal fara (r) til ens þridia bónda áleidis. oc leggia ofan klyfiar. oc bidia fer viſtar þar. oc (s) fata hirzlo. ef bóndi fyniar honom viſtar. oc verdr hann útlagr um þat. enda ábyrgiz hann (t) klyfiarnar ef hinn lætr eptir liggia er á (u) þar i túni hans. Bera á madr klyfiar af fialli ef honom hefir feinna (v) ordit enn hann ætladi. þott dögur fe (x) lögheilög. Brúdmenn eigo at bera klyfiar (y) þvattdag til þeſſ er fól er fcapthá. bóandi er fcylldr at ala þá med fimta mann. útlagr er hann ef hann fyniar þeim viſtar. ef brúdgomi er i faur (z) edr brúdr.

þriá

k) *Sk.* geta.

l) *Idem* þeir væru fva litlir i ſkapi. at þeir þyrdi ægi, *qvod fuerint tam pufillanimi; qvin auderent. Omitt. St.* at förlla þeirra væri fva litil.

m) *B.* þyrdi. *ER* þerdi.

n) *St.* af verki at látu, *a labore ceſſare.*

o) *Sk.* hufsbóndans, *heri.*

p) *Omitt.* Q. oc á at bera —— má egi heimþreita.

q) *Omitt. Sk.* hann fcal bera —— búandi ef hann fyniar.

ſive domeſtici patrisfamilias quadrá neceſſario alendi, ſive ſervi, poſt horam poſt meridiem qvartam dimidiatam operentur, contra liberos primum inſtituatur actio, exceptio autem peremtoria reis competit, ſi probare posſint, ſolem conſpici non potuiſſe, & ſe ſole viſo, brevius operaturos fuiſſe. Exceptionem etiam jure validam operantur veridici ſi aſſerant eos tam puſillanimos fuiſſe, ut ob rigorem heri domum ire non præſumſerint, qvo caſu hic, non illi, mulctatur. Siqvis cum onuſtis eqvis die lavationis domum venire nitatur, ſarcinas ferre ei licet, dum ſol haſtile altus ſit. Si domum aſſeqvi non poſſit, tum oportet ut hoſpitium ſibi acqviſiverit, eqvosqve oneribus levaverit, ſole in puncto occidentis conſtituto, hoſpitium illi denegans tribus marcis mulctetur, tumqve ad proximam villam recta pergat, ibique hoſpitium petat; deneganti mulcta imponatur, ille vero ad tertiam villam recta tendat, ſarcinas deponat, ſibiqve hoſpitium, & rebus ſuis cuſtodiam expoſcat, denegans mulctæ obnoxius ſit, qvinimo ſarcinas, ſi eas ibi alter in area villæ relinqvat, indemnes præſtet. Sarcinas è montibus deportare licet, ſicui iter præter ſpem difficilius ſucceſſerit, qvamvis nycthemeron feſtum ſit. Convivis nuptiarúm, usqve dum ſol haſtile altus eſt, ſarcinas ferre licet. Colonus eos numero qvinqve hoſpitio excipere debet, ſi ſponſus, ſponſave comitetur, alias

r) *Add. Sk.* unz hann kemr, *donec veniat.*
s) *Sk.* vardveitſlu gagni ſino, *cuſtodiam utenſili ſuo.* *M.* fiárhirzlu, *cuſtodiam rerum.* Q. vardveitzlo, *cuſtodiam.*
t) *St.* fötin, *vaſa.* Q. fargagnt, *utenſilia viatica.*
u) *Omitt.* Q. Þar i túni hans.
v) *Omn.* faris, *ſucceſſerit.*
x) Q. heilög, *ſacra.*
y) Q. laugardag, *die lavacri.*
z) *Sk.* enn brúdi med Þridia mann, *ſponſam autem cum tribus comitibus.*

þriá menn er hann ſcylldr at ala ella. Farmenn eigo at bera klyſiar þvattdag til þeſſ ſól er ſcapthá. bóndi er ſcylldr at ala þá med hinn fimta mann. ef ſtyrimadr er i ſaur. enn þriá menn ella. útlagr er bóndi (aa) þrim mercom ef hann ſyniar þeim viſtar. oc eigo þeir (bb) ſöc er viſtar er ſyniat. oc ſcal ſtefna heiman. oc qvedia búa fim til á þíngi. Þeir böndur ero til (cc) manna elldiz ſcyllder er þíngfararkaupi eigo at gegna. (dd) enn egi þeir er minna fe eigo. Þeim manni er rett er med (ee) godord ferr til varþíngs. þótt meirr ſe enn eyed. at bera klyſiar. edr fara á ſcipi. oc ſva (ff) þíngheyöndom öllom þeim er til öndverdz þíngs fara. Faut ſin oc tiölld eigo þeir at hafa. oc mat. hafa á madr hálfa vett varnings um fram (gg) ef hann vill. Bóndi er ſcylldr at ala þá menn um nótt er til varþíngs fara (hh). oc hálfu færre enn hiú þá er þíngheyendor ero. oc fyrſt coma. (ii) Godi ſcal egi coma ſydarr til varþíngs þvattdag enn hann hafi tialldat búd ſína þá er ſól er ſcapthá. oc ſe búin at gánga þá til þínghelgi. útlagr er hann ef vinnr lengr. *Þá er ſól ſcapthá.* ef madr ſtendr i fiauro þar er mötiz ſiár oc land at hálffolnom ſiá. oc mætti hann ſiá i haf út þá er ſól gengr at vatni. Ennda ſyniz honom ſva ef ſpiót væri ſett undir ſólina (kk) þat er ſva væri (ll) ſcept. at madr mætti taka hendi til fals. at oddrin töci undir ſólina. enn ſpiótzſcaptz halinn (mm) í ſiáinn nidr ef i heidi

mætti

aa) *Omitt. Sk.* þrim mörkom.
bb) *Sk.* ſakir þeſſar, *harum cauſarum.*
cc) *Add. Sk.* þeſſara, *horum.*
dd) *Omitt. Sk.* enn egi þeir er minna fe eigo.
ee) *B.* gudord.
ff) *Q.* þíngheiröndum, *judicia audientibus.*
gg) *Omitt. St.* ef hann vill.
hh) *Add. Sk.* eda af þíngi, *aut à foro.*

alias tres recipiat; cæteroqvin tribus marcis mulctetur. Nautis sarcinas ferre licet, usqve dum sol hastile altus est. Nauclerum cum qvinqve comitibus, alias tres tantum hospitio recipere necessum est, denegatum illis hospitium tribus marcis expietur; actio iis, quibus hospitium denegatum fuit competit, qui reum domi citent, vicinosqve qvinqve ut veridicos in foro convocent. Qui tributum comitiale solvere debent, illi qvoqve hospites recipere obligantur, pauperes vero ab hoc onere excusantur. Curioni muneris ergo conventum vernalem petenti eqvis navibusqve sarcinas post horam quartam dimidiatam p. m. ferre licet, itemqve omnibus, qui initiato conventui adesse contendunt, vestes, tentoria, & alimenta, cum mercibus qvadraginta libras æqvantibus, si libuerit, secum ferant. Colonus contribules, qui conventus vernales adeunt, primiqve ad eum divertunt numero domesticorum dimidio æqvales, per noctem alere tenetur. Curioni in locum conventus vernalis serius venire non licet, qvam ut tabernæ suæ tentoria superinduxerit, & pacem publicam conventui proclamaverit ante momentum quo sol hastile altus est, siquid postea operatur, mulctetur. Sol hastile altus *est, si cui, littore, in terræ marisqve ad dimidium refluentis confinio insistenti, solemqve ad oceanum appropinqvantem (ad occasum vergentem) prospicienti, videatur, quod hastæ adeo longi manubrii, ut cuspidem (sursum erectum) manu assequi posset, si sub sole erigeretur, cuspis solem, pars vero hastilis inversa mare contigeret, si solis ab oceano distantia sudo coelo observari posset, isqve*

ii) *B.* Gudi.
kk) *Omitt. ER.* þat er ſva væri ſcept.
ll) *Sk.* háſcept, *longi manubrii.*
mm) *Idem* á ſióin.

mætti siá. (nn) oc mælti hann níu fet frá. Ef madr vinnr drottinsdag, eda þvattdag (oo) eptir eyed. eda löghelgan dag hverngi sem er fleira enn nu er (pp) tínt. þá er hann útlagr um þat þrim mörkom. sá á söc er vill. söc þeirri skal stefna heiman. oc qvedia til fim heimilis búa á þingi þess er sóttr er. sva skal nóttina hallda fyri löghelgan dag sem daginn (qq) siálfan. (rr) Ef tvi heilact er epter helgan dag. (ss) oc er rett at fara til sysslo inn öfra lut nætr (tt).

XIX. CAP.

UM JÓLA HELGI.

Jóla helgi eigom ver at hallda á landi her. þat ero dagar xiii. sva skal hallda enn fyrsta (a). oc enn viii. og hinn xiii. sem Páscadag (b) hinn fyrsta. Enn annan dag Jóla. oc inn þridia. oc inn fiórda. (c) þá skal hallda sem drottinsdag at öllu annars. nema þvi at þá er rett at móca (d) undan fe (e) inn iii. dag Jóla. oc inn iv. (f) hvarn er vill. medaldaga alla adra á

Jól-

nn) *Omitt. Sk.* oc mælti hann níu fet frá.

oo) *St.* eptir nón, *hora post meridiem tertia.*

pp) *Sk.* talt, *enumerata.*

qq) *St.* eptir. þá er rett at vinna eptir midea nátt eptir helgan dag, *postridie, post mediam noctem operari licet, post diem festum* ɔ: *postrie diem festum nocte ultra dimidium provectâ operari licet.*

rr) *B. Q. ER.* rúmheilact, *dies profesta. Omitt. M.* ef tvi heilact er eptir helgan dag.

ss) *Sk.* Enn adra nátt eptir er mönnum rett at fara til, *post mediam noctem festum subsequentem opera suscipere licet.*

tt) *Add. Sk.* festar hafdaz medan ákvednar eru, tólf mánadar ef æi eru ákvednar, þá er at lögum brúdkaup. ef föstnut

qve novem pedes ab hasta retro metiretur. Siqvis die dominica, vel lavationis, aliave die festa post horam pomeridianam qvartam dimidiatam, plura qvam hic recensita sunt operatur, tribus marcis mulctandus est, actio ista popularis evadit, reusqve domi citetur, & vicini qvinqve ut veridici in forum rei competens convocandi sunt. Nox festum diem præcedens eodem ac dies ipsa, modo sanctificetur. Si unum diem festum, alius duplici ratione sanctificandus seqvatur, tunc operi nocte adulta incumbere licet.

CAP. XIX.

DE FESTO NATALITIORUM.

F*estum Natalitiorum nobis in hac insula celebrandum erit, qvod diebus tredecim constat. Prima, octava & decima tertia dies, instar diei primæ Paschatos celebrandæ sunt. Secunda, tertia, & qvarta instar dominicæ observentur, exceptô, qvod tertia & qvarta, utrâ libuerit, stabula purgare licet. Cæteris Natalitiorum*

föstnut er kona. oc sex menu at brúdkaupi. oc at lióss gengit i sæing. *Sponsalia durant tempore, inter partes determinato, si tempus definitum non sit, tunc per duodecim menses durare debent. Nuptiæ rite peraguntur, si vir actu solenni uxorem sibi desponset nuptiisqve intersint viri sex, & conjuges torum luce ascendant* ɔ: *manifeste.*

a) *Add. Sk.* Jóla dag, *dies natalitiorum.*
b) *Omitt. B.* hinn fyrsta.
c) *Add. Sk.* ok enn fimta, *& qvinto.*
d) *Sk. St.* miki, *fimum.* Q. undan fenadi. *St.* undan faudam ok nautum, *ovile & bovile.*
e) *Omitt. St* enn Þridia —— föra i haug.
f) *Sk.* hvartsem.

Jólum. þá er rett at moca. oc reida á völl. þann luta vallar er nærr er fióſi ef hann hefir eyki til. oc vellta þar af. Ef madr dregr myki út. oc hefir egi eyk til. oc ſcal föra i haug. (g) Þat eigo menn at vinna medaldaga á Jólum. (h) at láta fe af þat er um Jól (i) þarf at hafa. oc heita mungat. (k) oc reida andvirci (l) þat er ſcyllt er. hey ef þad er hagligra at gefa enn hitt ſem heima er (m). (n) ennda mætti egi gera loc á fyri Jólin. (o) Egi ſcal oc reida meira forverk heys enn vel (p) vinni um Jól.

XX. CAP.

HER SEGIR HVÖRSO HALLDA SCAL PÁSKADAG.

Páſca helgi eigom ver at hallda. þat ero dagar iv. Páſkadag inn fyrſta (a) ſcal hallda ſem Jóladag inn fyrſta. Enn annan. oc inn þridia. oc (b) inn fiórda ſcal hallda ſem drottinsdag. Enn frá Páſchadegi fyrſta ſcolo vera vicor fim til drottinsdags þeſſ er Gagndaga vica hefz upp (c) epter. Annan dag vico. oc inn þridia. oc midvicodag i Gagndögum. þá ſculom ver hallda

g) *St.* enn medal daga alla á Jólum þá er lofat at láta af, *diebus vero medioxumis natalitiorum mactare licet.*
h) *Add Sk. ER.* at ſlátra. oc, *laniare, &.*
i) *Sk* ſkal neita, *veſci oportet.*
k) *O.* færa hey til fenndar ef þat þikkir haglegra, *pecudibus pabulum aſportare, ſi commodius habeatur.*
l) *Sk.* þat er þarf um Jól at hafa. elldibranda. eda hey. *Qvibus per natalitia opus eſt, ligna cremalia & pabulum.* *St.* þat er honom þikkir þurfa til fear at hafa. edu haglegra. *Qvod pecudibus neceſſarium, commodiusve eſſe putat.*

tiorum diebus medioxumis, fimum ex ſtabulis emovere, & in aream exportare licet, in parte areæ bovili propiori, ſi jumenta adhibeantur, lætamen dejiciendum eſt, ſi vero fimum efferenti jumentum deſit, in ſterqvilinium congerat. Diebus Natalitiorum medioxumis hæc operari licet, (ſcilicet) pecora eo tempore veſcendo neceſſaria mactare, cereviſiam coqvere, & res qvas uſus exigit, fœnumqve, ſi illo commodius, qvam eo, qvod domi eſt, pecudes alantur, advehere licet, ſi ante Natalitia fieri non potuerit. Plus fœni domum advehere non licet, qvam qvod per Natalitia ſufficiat.

CAP. XX.

HIC CONSTITUITUR MODUS PASCHA CELEBRANDI.

F*eſtum Paſchatos qvatuor diebus conſtans nobis erit celebrandum. Prima dies paſchatos inſtar primæ Natalitiorum celebretur; ſecunda, tertia & qvarta admodum dominicæ. Sed á prima die Paſchatos hebdomodæ qvinqve numerandæ ſunt ad diem dominicam, qvæ ſeptimanam Rogationum inchoat. Dies ſecunda, tertia & qvarta Rogationum, ſanctitatem diei*

 lava-

m) Q. ſva ſem vinnz til um Jól, *qvantum per natalilia ſufficiat.*
n) *St. ER.* enda hafi þeir æi eyki tilfengit fyrir Jól, *ſi ante natalitia, obtineri jumenta non potuerint. Omitt. Sk.* Q. enda mætti —— fyrir Jól.
o) *Omitt.* Q. eigi ſcal oc —— vinni um Jól.
p) *St.* vinniz, *ſufficiat.*
a) *St.* med virding ſem framaz kunno ver, *veneratione, qvâ poſſumus maxima.*
b) *ER.* midvico dag, *dies hebdomadis mediæ.*
c) *Omitt. Sk. St.* Q. eptir.

hallda at helgi ſem þvattdag. enda (d) faſta ein mölt þeir menn er til lögföſto ero talldir. Rett er at hafa hvíta mat (e) at qvölldi ef vill. Ef ber á annan dag vico. eda hinn þridia i gagndögom. (f) Philippus meſſa. (g) oc Jacobus edr (h) Crucis meſſa. edr kirkiodag. oc er rett (i) at eta þá tvį mælt. enn egi (k) ſlátr (l). (m) Laugſcylt er at faſta dag oc nótt fyri uppſtigningar dag. (n) Hinn fimta dag i gagndögom er uppſtigningar dagr. þann ſculo ver hallda ſem Páſcadag. frá Páſcadeginom fyrſta ſcola vera vicor vii. til (o) drottinsdags i hvítadögom (p). (q) þár er vica heil á milli. oc gagndaga vico. Þvattdag fyri hvítadaga er mönnom ſcyllt at faſta (r) dag oc nótt.

XXI. CAP.

UM HVÍT-DROTTINSDAGS HALLD.

Drottinsdag i hvítadögom ſcolo ver hallda ſem hinn fyrſta Páſcadag. (a) enn hinn þridia. oc midvicodag

d) *B. O.* eta ein mællt. enn æi kiöt, *ſemel*, *ſed abſque carne*, *cibum ſumere*.
e) *B. O. M ER* um nóttina, *nocte*.
f) *Omitt. St.* Philippus meſſa. oc Jacobus meſſa.
g) *Omitt. O* Jacobus meſſa.
h) Krofsmeſſa, *ſemper legunt Membranæ*. *ER*. Crucis meſſo.
i) *Sk ER*. hafa tvį mællt.
k) *Sk. St. O. ER*. kiöt, *caro*.
l) *Add. St. O.* enn ef ber á midvicodag *i gagndögum* meſſodagana þá ſkulum ver faſta. (þurföſto O.) ſem ádr. *Si feriæ in diem hebdomadis mediæ*, qvâ dies rogationum celebrantur *incidant*, *jejunandum nobis eſt (in ſiccis) nihilominus*. *Præterea add. St.* tveggea dögra faſta er

lavationis exæquant, cæterum unica vice ſumere debent cibum hi, quibus jejunium lex imponit. Cibis albis, ſi libuerit, cœnare licet. Si in ſecundam vel tertiam Rogationum diem inciderit feſtum Philippi & Jacobi, vel inventio Crucis, vel dies conſecrationis templi, bis cibo uti, ſine opſoniis tamen carnium permittitur. Integro nycthemero diem Aſcenſionis domini præcedente juxta leges jejunandum eſt. Dies qvintus Rogationum aſcenſione domini clarus, inſtar primæ Paſchatos celebrandus eſt. Inter primam Paſchatos & dominicam Pentecoſtes, hebdomadæ ſeptem ſunt. Rogationum vero dies â Pentecoſte integra ſeptimana disjunguntur. Nycthemero diei lavationis, Pentecoſten præcedentis, jejunare obligamur.

CAP. XXI.

DE CELEBRATIONE DOMINICÆ PENTECOSTES.

Dominica Pentecoſtes inſtar primæ Paſchatos nobis celebranda eſt, ſed tertiâ & qvarta ſarcinas eqvis,

navi-

er þá lögtekinn, *iſtô enim nycthemerâ leges jejunare jubent.*

m) *Omitt Sk. B. ER.* lögſcyllt er — fyrir uppſtigningar dag.

n) Q. í þeirri viko er uppſtigningar dagr, *iſtâ ſeptimanâ dies aſcenſionis domini eſt.*

o) Q. Hvítdrottinsdag, *dominica Pentecoſtis. St.* laugardags.

p) *Add.* Q. þar ſkal þurfaſta fyrir um laugardagin, *die lavationis in ſiccis jejunandum eſt.*

q) *Omitt.* Q. þar er vica — föſtudag. oc nótt.

r) *B.* tvadögur, *nycthemeron. ER. M.* dagfaſta, *per diem jejunare.*

s) *Add. Sk. St. ER* Q. enn annan dag viko (oc þriðia dag *ER.*) ſkolo ver hallda ſem drottinsdag. *Dies ſecunda (& tertia) inſtar dominicæ celebretur.*

dag (b). þá er mönnom rett at bera klyfiar. þar er menn fóra bú sitt. oc feria farma. oc vöro sína til scips. oc reka se sit i afrett. oc klippa saude.

XXII. CAP.

UM MESSODAGA LÖGTEKNA.*

(64) Messodaga eigo ver at hallda lögtekna (a) á landi her þá er nu man ec (b) segia. (c) Frá inom þrettánda degi Jóla ero nætor siau til (d) ens áttunda dags (e) frá inom þrettánda. (f) þá ero (g) átta nætor til Agnesar messo (h). þá ero fiórar nætor til Páls messo. (i) oc egi fasta fyri. þadan ero siau nætor til Brigidar messo. oc egi fasta fyri. þadan er ein nótt til (k) kyndilmesso. þadan ero tuttugo nætor til Pettars messo. (l) oc er egi fasta fyri. (m) þadan ero tvær nætor til Mathias messo. oc (n) fasta fyri dag oc nótt (o). þadan ero sextan nætor til Gregorius messo. enn sautian ef (p) laupár er. þadan ero níu nætor til Bene-

b) *Add. St.* ok alla daga þadan frá skal vinna. sva var sett i landz lögom á dögom þeirra *Thorlaks* biskups. ok *Brandz* biskups. *Omnibus inde diebus operari licet. Ita constitutum erat legibus nostris tempore Episcopi* Thorlaci, & *Episcopi* Brandi.

a) *Omitt. omn.* á landi her.

b) *Sk. B. Q. M. ER.* telia, *enumerabo.*

c) *Q.* frá þrettanda degi ero nítián nætur til Pálsmesso, *à die decimo tertio noctes sunt ad festum Pauli undeviginti. B.* Hinn áttundi dagr frá enom þrettanda degi Jóla er

---

* *Hoc Caput integrum* Codex Stadarfellensis *omittit.*

64) *Historiæ festorum perlegendæ cupidus adeat S. V.* F. Johannæi *Hist. Eccl. Isl. T. I. period. II. sect. I. p.* 152. & *seqq.*

navibusve ferre, ubi qvis domicilia mutaturus transmigrat, merces ad navim asportare, & præterea pecudes in pascua montana agere, ovesque tondere licet.

CAP. XXII.

DE FESTIS CANONICIS.

F*esta Canonica, qvæ hic recensebo, insulæ hujus incolis celebranda sunt. Inter diem decimam tertiam Natalitiorum* (ɔ: *Epiphaniam*) *& octavam post Epiphaniam noctes septem sunt; inde octo noctes ad festum Agnetæ; inde qvatuor ad festum Pauli, jejunio non præmisso; inde septem noctes ad festum Brigidæ, qvod nullum præcedit jejunium; inde nox unica ad festum Luminum; inde viginti noctes ad festum Petri, ante qvod nullum jejunium; inde binæ noctes ad festum Mathiæ, qvod integri nycthemeri jejunium antevertit; inde noctes sedecim ad festum Gregorii, sed septemdecim anno intercalari; inde novem noctes ad festum Bene-*

lögheilagr. *Dies post decimam tertiam Natalitiorum feriam, festus est.*

d) *Sk.* geistla dags, *diem splendoris.*

e) *Omitt. omn.* frá enom þrettanda.

f) *Sk.* þadan, *inde.* g) *M.* VII.

h) *Add. Sk.* ok æi fasta fyrir, *ante qvod nullum jejunium.*

i) *Omitt. B.* oc egi fasta fyri.

k) *Omn.* Máriu messa.

l) *Omitt. B.* oc egi fasta fyri.

m) *Omitt. omn.* þadan ero tvær —— dag oc nótt.

n) Q. þurfasta, *jejunium siccum.*

o) *Add. Sk.* ef fyrir lángaföstu berr, *si ante jejunium longum incidat.*

p) *Sk. B.* hlaupár, *annus intercalaris. Add.* Q. eigi á þar fasta fyri, *anteqvod non est jejunandum.*

Benedictus messo. Þadan ero fiórar nætor (q) til Mário messo. Þadan er (r) einne nótt midr enn Þriátígu nátta til Jóans messo. Þadan ero tvær nætor til (65) gagndags ens eina. hann sculo ver hallda at helgi sem Þvattdag. oc fasta (s) dagföSto. nema hann (t) verdi á Páscavico eda kirkiodag. Þá er rett at hafa tvímælt. oc egi kiöt. (u) nema beri á Pásca. Þá er rett at eta kiöt ef vill (v) ena löghelgo daga. enn egi ella. Þadan ero sex nætor til Philippus messo. oc Jacobus. oc egi fasta fyri. Þadan ero tvær nætor til (x) Crucis messo. oc egi fasta fyrir. Þadan ero fiau nætor ens fiórda tigar til (y) Kolumkilla messo. oc egi fasta fyrir. Þadan ero fimtan nætor til Jóans messo (z). oc fasta fyri dag oc nótt. Þadan ero fim nætor til (aa) Pettars (bb) oc Páls. (cc) fasta fyri (dd) dag oc nótt. Þadan ero níu nætor til Seliomanna messo. (ee) oc eigi fasta fyri. (ff) Þadan ero (gg) tólf nætor til Þorlacs messo. (hh) oc eigi fasta fyri. Þadan ero fimm nætor til Jacobus messo. oc fasta fyri (ii) dag oc nótt. Þadan ero fiórar nætor til Olafs messo. oc fasta fyri dag oc nótt. Þadan ero tólf nætor til Laurentius messo. oc fasta fyri dag oc nótt. Þadan ero fimm nætor til

q) *M.* fyrir, *ante.*
r) *B. Q. M.* ein nótt ok Þriátigu til gagndags Þess eina. ɔ: *ad dies rogationum priorum, noctes sunt, triginta una.*
s) *Omitt. Sk. B.* dagföSto. *Q.* dag oc nótt, *die & nocte.*
t) *Q. ER.* beri, *incidit.*
u) *Omitt. Q* nema beri á Pásca —— enn egi ella.
v) *Omitt. Sk. B. ER.* ena löghelgu daga. enn egi ella.
x) *Omn.* krossmesso.

(65) *Ecclesia exotica Dies Rogationum qvater licet singulis annis, ab initio,* J. Hilldebrando *docente, celebraverit, certum tamen est, Islandicam eos bis tantum celebrasse, sc. hos 25 Aprilis ante Festum Paschatos; illos autem ante Festum Ascensionis domini.*

Benedicti; inde qvatuor noctes ad festum Mariæ; inde noctes undetriginta ad festum Johannis; inde binæ noctes ad Diem Rogationum priorum, qvæ instar diei lavationis nobis sacra, & tota jejunio, nisi in septimanam Paschatos diemve dedicationis templi incidat celebranda, tunc cibum bis sumere licet; absqve tamen carnibus, nisi in Pascha incidat, ceteris vero diebus festis carnibus vesci licet: ceteroqvin minime; inde sex noctes ad festum Philippi & Jacobi, ante qvod nullum est jejunium; inde binæ noctes ad festum Crucis, ante qvod nullum jejunium; inde triginta septem noctes ad festum Columbani, ante qvod nullum jejunium; inde noctes qvindecim ad festum Johannis, ante qvod nycthemeri jejunium est; inde noctes qvinqve ad festum Petri & Pauli, ante qvod nycthemero jejunandum est; inde noctes novem ad festum Selöensium, ante qvod nullum jejunium; inde noctes duodecim ad festum Thorlaci, ante qvod nullum jejunium; inde noctes qvinqve ad festum Jacobi, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes qvatuor ad festum Olai, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes duodecim ad festum Laurentii, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes qvinqve ad festum Mariæ,

y) *Idem* Columba messo, *festum Columbani.*
z) *Add. Sk. B. Q. M. ER.* Baptizæ.
aa) *Sk. B. M. Q.* Petri.
bb) *Omitt. Q. M.* oc Páls, *& Pauli.*
cc) *B. Q.* tveggia dögra fasta, *nycthemeri jejunium.* **M.** ok egi fasta fyri, *nec jejunium ante.*
dd) *ER.* tvö dögor, *nycthemeron.*
ee) *Omitt. M.* oc egi fasta fyrir.
ff) *B. Q. M. ER.* Þadan eru sautián nætur til Jacobs messu, *inde sunt noctes septemdecim ad festum Jacobi.*
gg) *Sk.* fimtán, *qvindecim.*
hh) *Omitt. Sk.* oc egi fasta fyri.
ii) *Omitt. M.* dag oc nótt.

til Mário messo. oc (kk) fasta fyri dag oc nótt. þadan ero niú nætor til Bartholomæus messo. oc fasta fyri dag oc nótt. þadan fimtán nætor til Mário messo. oc (ll) egi fasta fyri. þadan sex nætor til Crucis messo. oc egi fasta fyri. þadan ero siau nætor til Matheus messo. oc (mm) fasta fyri dag oc nótt. þadan ero átta nætor til Michiáls messo. oc fasta fyri (nn) dag oc nótt. þadan er (oo) einni nótt minni enn þriátígu til Simons messo. (pp) oc Júdas. oc fasta fyri dag oc nótt. þadan ero til Allraheilagra messo fiórar nætor. (qq) oc fasta fyri dag oc nótt. nema messodaginn bere á annan dag vico. þá scal fasta fösto nóttina næsto messodeginum. oc scal bóndi gefa náttverd hióna sinna þeirra er til lögföſto ero (rr) cominn innan reps mönnom þeim er egi gegna þíngfarar kaupi. oc (ss) imbronátta verd tveggia. Hverr bóndi er scylldr at gefa þriggia nátta verd hióna sinna. (tt) oc gefa egi fisca náttverd. oc sculo (uu) Repsmenn scipta (vv) matgiöfum þeim á samqvamu um haust (xx). Frá Allraheilagra messo ero tíu nætor til Marteins messo. oc eigi fasta fyrir. (yy) þadan ero ellefu nætor til Cecilio messo. (zz) oc er þar dagfasta fyrir. (aaa) ef hon stendr á föstodegi. þadan er einn nótt til Clemens messo (bbb). þadan ero siau nætor til An-

kk) Q. Vatnfastna, *jejunium aqvæ.* *Omitt. M.* dag oc nótt.
ll) *Omitt. B.* eigi.
mm) Q. þurfasta, *jejunium ſiccum.*
nn) *Omitt. B.* dag oc nótt.
oo) Q. ein nótt ok þriátigu til Simons messa, *noctes ſunt ad feſtum Simonis triginta & una.*
pp) *Omitt. Q.* oc Judas.
qq) *M.* dagfasta ok náttfasta, *jejunium diurnum nocturnumqve.* Q. vatnfasta, *jejunium aqvæ.*
rr) *Sk. B. Q. ER. M.* skylld, *obligati.*
ss) *B. Q. M.* ymbrodaga.
tt) *Omitt. B.* oc gefa eigi fiska náttverd.

riæ; ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes novem ad feſtum Bartholomæi, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes qvindecim ad feſtum Mariæ, ante qvod nullum jejunium; inde noctes ſex ad feſtum Crucis, ante qvod nullum jejunium; inde noctes ſeptem ad feſtum Matthæi, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes octo ad feſtum Michaëlis, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes undetriginta ad feſtum Simonis & Judæ, ante qvod nycthemeri jejunium; inde ad feſtum Omnium Sanctorum noctes ſunt qvatuor, ante qvod nycthemeri jejunium, niſi feſtum feriâ ſeptimanæ ſecunda incidat, tunc nocte proximum jejunii diem antecedente jejunandum eſt, paterfamiliasqve cœnam domeſticis ſuis, reſpectu ætatis jejunio ſubjectis, debitam, ut & illam, qvæ illis danda eſt qvatuor temporibus binis, contribulibus, qvi tributo Comitiali ſolvendo impares ſunt, offerat. Paterfamilias qvilibet tres cœnas domeſticis debitas, non tamen piſcibus, expendat; iſtæqve oblationes cibariæ à contribulibus in conventu autumnali diſtribuendæ ſunt. A feſto Omnium Sanctorum noctes decem ſunt ad feſtum Martini, ante qvod nullum jejunium; inde undecim noctes ad feſtum Ceciliæ, qvod jejunium diurnum præcedit, ſi in diem jejunii incidat; inde nox una ad feſtum Clementis; inde noctes ſeptem ad feſtum An-

uu) *B.* Reppſtiórnarmenn. *Q.* Reppſtiórar.

vv) *Omitt. Q.* matgiöſum.

xx) *Add. Sk.* med innan repps mönnum, *inter contribules.*

yy) *Q.* Þadan eru ellefu nætir til Clementz meſſu. ok eigi faſta fyri. *Inde ſunt ad feſtum Clementis noctes undecim, ante qvod non eſt jejunandum.*

zz) *Omitt. M.* oc er þar dagfaſta —— föſtodegi.

aaa) *Sk.* ef annan hvern meſſodaginn berr á föſtodag, *ſi feſtum alterutrum in diem jejunii incidat.*

bbb) *Add. B. M. ER.* ok æi faſta fyrir, *ante qvod non eſt jejunandum.*

Andreas messo. oc fasta fyri dag oc nótt. þadan ero sex nætor til Nicolás messo. oc fasta fyri dag oc nótt. þadan er ein nótt til Ambrosius messo. (ccc) þadan ero sex nætor til Magnus messo. (ddd) oc Lucie. oc eigi fasta fyrir. þadan ero átta nætur til Thomas messo. oc fasta fyri dag oc nótt (eee). þadan ero tvær nætor til Thorlaks messo. oc (fff) fasta fyrir dag oc nótt, (ggg) hun verdr einne nótt fyri þann dag er at Jólum scal fá. (hhh) enn tveimor nóttom fyrir Jóladag enn fyrsta.

XXIII. CAP.

UM FIMTÁN DAGA HALLD. OC HVAD VINNA MÁ Á ÞEIM.

(a) Fimtán ero dagar þeir á tólf mánadom (b) er menn eigo egi fleira at (c) vinna enn þat sem nu man ec telia. Hvítabiörn eigo menn at (d) veida. oc gera heimanför til. oc á sá biörn er (e) banasári kemr á. (f) hvergi er land á. nema þrælar veidi. eda sculld-

ccc) *B. M.* þadan eru fiórtán nætor til Thomas messu. oc fasta fyrir dag oc nótt. hun verdr þrim nóttum fyrir þann dag er at Jólum skal fá. enn fiórum nóttum fyrir Jóladag inn fyrsta. *Inde sunt noctes qvatuordecim ad festum Thomæ, ante qvod est jejunandum, hoc incidit tribus noctibus, ante diem parasceves Natalitiorum, qvatuor autem noctibus ante diem primam Natalitiorum.* Q. þadan eru fimtán nætur til Thomas messo. oc fasta fyrir. þadan tvær nætur til Thorlaks messo. ok þurfasta fyrir. þá ein nótt til Jóla aptans. *Inde noctes qvindecim ad festum Thomæ, ante qvod jejunandum est; inde noctes binæ ad festum Thorlaci, ante qvod jejunium in siccis; inde nox una ad Vesperam Natalitia præcedentem.*

Andreæ; ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes sex ad festum Nicolai, ante qvod nycthemeri jejunium; inde nox una ad festum Ambrosii; inde noctes sex ad festum Magni & Luciæ, ante qvod nullum jejunium; inde noctes octo ad festum Thomæ, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes duæ ad festum Thorlaci, ante qvod nycthemeri jejunium: festum vero hoc diem parasceves Natalitiorum una nocte, duobus autem noctibus diem Natalitiorum primam præcedit.

CAP. XXIII.

DE CELEBRATIONE QVINDECIM DIERUM, ET OPERIBUS PER EASDEM LICITIS.

Singulis duodecim mensibus dies qvindecim sunt, per qvas plura operari non licet, qvam hic recensentur. Ursum album venari, & ea propter domo ire licet, ursumqve ille acqvirit, qvi vulnus lethale inflixit, nullo ad dominum fundi habito respectu, nisi servi, vel ali-

ddd) *Omitt. Sk. B. M. ER.* oc Lucie. ok egi fasta fyrir.
eee) *Add. Sk.* ef ai berr á ymbrodaga, *si in dies qvatuor temporum non incidat.*
fff) *ER.* vatnfasta, *jejunium aqvæ.*
ggg) *Sk. ER* er hun einni nótt fyrir Jól, *nocte una â Natalitiis disjungitur.*
hhh) *Omitt. omn.* enn tveimor nóttom fyrir Jóladag enn fyrsta.
a) *Sk. St.* sextán, *sedecim.* *Q. M* fiórtán, *qvatuordecim.*
b) *Sk.* at í meira halldi ero, *qvi majori celebratione venerantur.*
c) *B. St. Q. M.* veida, *venari.*
d) *B. ER.* taka, *sumere.*
e) *Add. Sk. B. St.* fyrstr, *primus.*
f) *Sk. B. St.* hvertsem.

(g) sculldarmenn. Þá á sá er se átti at þeim mönnom. (h) (66) Rosmhval eigo menn at veida. oc á sá hálfann er veidir. oc hálfan sá er land á. Rekhval eigo menn at flytia. oc at festa. oc scera ef eigi (i) festir. Ef landgángr verdr af fiscum. oc scolo menn taka þá. Enn þá er landgángr at fiscum ef menn höggva (k) höggiárnom. eda taka höndom. egi scal net hafa vid ne aungla. (l) Fugla eigo menn at (m) taka (n) fiadursára. þá er höndum má taka. gefa scal af inn fimta lut (o) sva sem annarstadar af drottinsdaga veide. Jóladag hinn fyrsta á sva at veida sem nu er talit. oc ecki fleira. oc hinn Átta. oc hinn Þrettánda. oc Páscadag inn fyrsta (p). oc Uppstigningar dag. (q) oc drottinsdag i Hvítadögum. oc sva Mário messor fiórar. oc allra Heilagra messo. oc Johans messo Baptista. oc Pettars messo. (o) oc Pöls um sumar. (s) oc Kirkiodag. oc (t) Þorláks messo (u). enn Drottinsdaga alla. (v) oc Messodaga. þá verdr eitt halld á öllom ödrom dögom (x).

XXIV.

g) *St.* skylldarmenn.
h) *Sk.* Roshval.
i) *Idem* ok festir. *ER.* ef æi má festa, *si non firmari possit.*
k) *Q.* med hoggiárnum.
l) *ER.* fogla.
m) *Sk. B. St. ER.* veida, *venari.*
n) *Omitt. B.* fiaudrsára.
o) *Sk.* af allri þeirri veidi, *de omni venatione.*

66) Rosmhvalr *vulgo* Wallross, *Linnæo* Rosmarus, *&* *phoca dentibus laniariis superioribus exsertis. De hoc plura Speculum Regale pag.* 178. *Andersens* Nachrichten von Grönland und Straat Davis *p.* 230. §. *LIV.*

alicujus quadrâ necessario alendi veneuntur, tunc ursus cedit illi, cui operas debent. Rosmarum capere licet, inter captorem, & dominum fundi æqva lance dividendum. Balænam mortuam undis fluctuantem litori admovere, restibus ligare, & si hoc fieri neqveat, secare licet. Si pisces sponte in terram currant, capiendi sunt; sponte vero in terram currere dicuntur, si cæsim feriri, manibusve capi possint; retia hamosve adhibere non licet: aves dolore ob pennas deciduas laborantes, si manibus, capi possint, capiendæ sunt; qvinta tamen pars ut ex alia capturâ diebus dominicis obveniente, pauperibus offerenda. Die prima Natalitiorum, qvæ jam enumerata sunt, sed non plura venari licet, itemqve die Octava (ɔ: *festo Circumcisionis*) *& decima tertia* (*Epiphania*), *prima Paschatos, & festo Ascensionis, die dominica Pentecostes, festis Mariæ qvatuor, festo Omnium Sanctorum, festo Johannis Baptistæ, festo Petri & Pauli, qvod in æstatem incidit, die dedicationis Templi, festoqve Thorlaci. Reliqvi dies dominici ut & cætera festa, æqvali modo celebrentur.*

CAP.

p) *Omitt. Sk.* inn fyrsta.

q) *Sk. Q. M.* hvít drottinsdag. *ER.* hvitz sunnudag.

r) *Omitt. Q.* Pauls messo um sumar.

s) *Add. B. Q. M.* Olafs messo, *festum Olai. St.* fyri, *prius.*

t) *Omitt. B. Q. M.* Þorláks messo.

u) *Add. St.* umm vetrin, *biemale. Add. Sk.* verk þessara daga allra vardar fiörbaugsgard. *Opera singulis bis diebus commissa, relegatione puniantur.*

v) *Sk.* ok löghelga daga, *diebus festis canonicis.*

x) *Add. Sk.* gefa scal af hvölum öllum ef fluttir eru. eda skornir. inn fimta lut. alla löghelga daga. *Qvinta pars carnis balænatæ, qvæ diebus festis transportatur, secaturve, offeratur.*

XXIV. CAP.

BRÚDKAUPSGIÖRD. OC SKILNAD HIÓNA.

(67) Hión eigo æi ſaman at gánga þá nótt er lögheilagr dagr ſe epter. edr lögfaſta. Brúdkaup ſcal æi gera frá því er níu vikna faſta kemr. oc unz lydr Páſka vika. Eigi frá gagndaga helgi unz lydr helgu vika. Egi frá fyrſta drottinsdegi i Jóla föſtu. oc unz lydr átta dag frá þrettanda degi. (68) fiörbaugs-

---

* *Tria ſeqventia Capita ſolus addit* Codex Skalholt.

67) *Verba Moſis Exod. XIX.* 15. *Joël II.* 16. *&* *Pauli ad Corinth. VII.* 15. *veteribus anſam dederunt eximendi ſtata tempora conſvetudini conjugali, adeoqve nuptiis, utpote qvæ res magnæ diſtractionis habebantur. Hæc (ſc. tempora) ab initio tantum fuere* jejunia & ſolennitates Sanctorum *C.* 2. 3. *Cauſ. XXXIII. Qv. IV. procedente vero tempore multiplicata, ita ut nuptiæ prohiberentur:* Concil. *Laodicenſi* CCCXX. *Bracarenſi 2do* DLXXII. *Conſultis Bulgarorum* DCCCLXVI. in Qvadrageſima. *Concil. Ilerdenſi DXXIV.* â Septuageſima usqve ad octavas Paſchæ, & tribus hebdomadibus ante feſtivitatem Sti Johannis Baptiſtæ, & ab adventu Domini usqve poſt Epiphaniam. *Concil. Aqvisgranenſi 2do DCCCXXXVI.* Dominicis diebus. *Jure Eccleſ. Vicenſium, â Domino J. Finnæo* 1759 *editum, qvod duo Gulathingenſe rect. Froſtathing. coll. Pauſiana Tom.* 1. *p.* 229. *& Heidſivenſe ibid. Tom.* 2. *p.* 283. *ſeqvuntur.* Diebus dominicis, jejuniis, Septuageſimâ, tribus hebdomadibus ante feſtum Johannis Baptiſtæ, ante feſtum Michaëlis, & ante Natalitia, usqve poſt Epiphaniam. *Concil. Anglo-Saxonico ſ. Ænhamenſe MIX.* ab Adventu usqve

CAP. XXIV.

DE NUPTIIS & DIVORTIIS.

Conjuges copula sacerdotali sociari non debent noctibus dies festos & jejunia lege definita præcedentibus. Nec nuptias celebrare licet ab initio jejunii septuagesimalis, ad finem usqve septimanæ Paschatos, nec a die dominica Rogationum usqve ad finem hebdomatis sanctæ, nec a die dominica jejunium Adventus inchoante usqve

usqve ad Octavas Epiphaniæ, & â Septuagesima ad diem post Pentecosten decimum qvintum, *qvod Concil. Salegunstadensi MXXII.* ad diem septimum post Pentecosten *restrictum fuit. Nostrum autem, ut & Jus Eccl. Jonæ Archiepisc. & Arnæ Episc. Skalh. seqvuntur* C. 2. *Caus. XXXIII. Qv. III. & IV. Concil. Aqvisgran. allatum, & Canonem â celeb. Calvör, ex Ritualibus Angl. Vett. exscriptum, qvi talis est.* Traditio uxorum, & nuptialis solemnitas certis temporibus fieri prohibentur: videlicet; ab Adventu domini, usqve ad Octavas Epiphaniæ, & â Septuagesima, usqve ad Octavas Paschæ, & a dominicâ ante ascensionem domini usqve ad Octavas Pentecostes. *Ratio præcipua fuit, ne animus bis temporibus ad communionem in Nativitate, Paschate, & Pentecoste, celebrandam præparandus a debitâ devotione externis distraheretur. Conf. Bellarminum, qvi in Lib. de Matrimon.* Cap. *XXXI. plures affert. Post Reformationem horum temporum observatio nulla utpote qvæ Ordin. Eccl. Christ. III. de* 14 *Junii MDXXXIX. tacite abrogata fuit.*

68) *C. 9. Caus. XXXIII. Qv. III. & IV. tempore prohibito nuptias celebrantes, nuptiarum nullitate puniuntur, nam expresse dicit:* qvod si factum fuerit separentur.

baugsgard vardar ef giört er. (69) Hvörgi scal hióna skilnat gera án biscups leyse. nema fyri ómeg-

69) *Causæ divortii, utrique olim conjugum æqve pervii, solenniter declarandæ, jure antiqvo, fuisse videntur.* 1) Defectus virtutis militaris (*a*), *nam religione gentilium, ignavia & formido summum erat vitium.* 2) Violatio pacti sponsalitiis adjecti (*b*). 3) Factum alterutrius conjugis inhonestum (*c*). 4) Morositas unjus conjugis in alterum (*d*). 5) Inofficiositas unjus conjugis erga parentes alterius (*e*). 6) Odium unjus conjugis, in alterius cognatos (*f*). 7) Impotentia *a*) Respectiva (*g*), *& consequenter b*) Absoluta. *Jure vero Civili Grág. Tit. de Matrimonio, præter easdem, quæ Jus Ecclesiasticum supra prodit, sequentes produntur.* 1) Cognatio (*h*). 2) Desertio: *a*) non localis, tricennalis (*i*), *nec dubitandum qvin etiam b*) localis *& qvidem* malitiosa, *ut ex Cap. XX. & XXIII. concludi potest.* 3) Attentatio mariti invitam conjugem ad exteros ferendi (*k*). *Præterea notandum, qvod Episcopus causarum é matrimonio, qvod sacramentum habebatur, ortarum, unicus hoc tempore judex, declararet, utrum conjuges separati ad nova vota transire possent nec ne* (*l*), *quâ lege cum vigilantia Præsulum, divortia certis olim limitibus vix circumscripta rariora facta sunt, & qvamvis singulares prodat constitutio Archiepisc. Erici in Hist. Eccl. Isl. T. I. pag.* 244. *& seqq. Jure Eccl. Arnæano pene sublata, solo adulterio seperationem qvoad torum & mensam efficiente, minime vero qvoad vinculum, cum conjugi innocuo ad nova vota tansire prohibitum esset. Cap. XVIII. vid. Pontopp. Ann. Eccl. T. I. pag.* 305. *Fontes vero legales hodie circa divortium observandos prodit Ordinatio gl. m. Frider. II. de* 19 *Junii* 1582, *qvæ gemino* Codici Christianeo *Lib. III. Dan. Cap. XVI. Norv. Cap. XVIII. Art.* 15. *inserta est.*

a) Niála *Cap. CLI.* Húsfrein mællti. ef þu fylgir *Kára* illa. þá scalt þu þat vita. at allrei scalt þu koma í mina reckio sidan. scolo frændor mínir gera fiárscipti med ockor. *Materfamilias autem: si tu, inqvit,* Kaurum *tuo fraudas auxilio, certe scias, te communi mecum*

qve ad octavam Epiphanias, secus faciens relegetur. Nullibi absqve episcopi venia divortium fiat, nisi pau-
H 3 *pertas*

cum toro postea nunqvam usurum fore, mei enim cognati, bona inter nos dividant.

b) Hávards saga Isfyrd. *Þórbiörn* bidr systr *Gestz Oddleifssonar* —— *Gestr* gerdi kost á at þesse råd scylldu tacaz. ef *Þórbiörn* heti honom þvi med handabandi. at láta af óiafnadi oc rángindum. enn hafva lög oc rett. enn ef hann villdi egi gánga at þessu. þá scylldi *Gestr* brigda benordit. oc gera scilnat þeirra. þessu iátar *Þórbiörn*. oc kaupa at sva mællto —— *Gestr* mællti. engom manni erto likr at illsko oc óiafnadi —— rídr hann þegar til Isafiardar. oc görir scilnat þeirra *Þórbiarnar* oc *Þorgerdar*. Thorbiörnus *sororem* Gesti Oddlevidis *sibi in uxorem petiit* —— *qvam hic illi despondendam fore promisit eâ conditione, si ad injurias & iniqvitates fugiendas, ad justum autem æqvumqve unicuiqve tribuendum, se stipulatâ manu obligare vellet: cæteroqvin sponsalia â* Gesto *rescindi, divortiumqve imponi, possent.* Thorbiörno *de hoc consentiente, sponsalia ineuntur* —— Gestus *porro, neminem, inqvit, malitia & iniqvitate tibi parem esse puto* —— *Deinde tractum Isafiörd petiens, divortium inter* Thorbiörnum, Thorgerdamqve *fecit.*

Laxdæla *Cap. XXXIV.* *Þórvalldr* bad *Gúdrúnar Osvifsdottur* —— oc var hún honom föstnut. red *Osvifr* einn máldaga. var so scilit at *Gúdrún* scylldi ein ráda fyri fe þeirra þegar þau kæmo i eina sæng. oc eiga allan helming hvortsem samfarir þeirra væro lengr eda scemr. hann scylldi caupa henni gripi. so eingi iafnfiád cona ætti betri —— Þat var eitt sinn at *Gúdrún* qvaddi *Þorvalld* gripa caups. *Þorvalldr* qvad hana eigi hóf á cunna. oc sló hana kinnhest —— fyri þessar sacir —— sagdi *Gúdrún* scilit vid *Þorvalld* hid sama vor. Thorvaldus Gudrunam Osvifi *filiam in uxorem petiit* —— *cui desponsata fuit, postqvam de conditionibus ab* Osvifo *propositis consenserat. Contractus autem sponsæ post initam societatem tori, jus bona administrandi, dimidiiqve*
patri-

(70) ómegdar facir. eda þau vinniz á eнum (71) meiru fárum.

XXV.

patrimonii dominium, nullo ad conjugii brevitatem diuturnitatemve, respectu habito, tribuit: sponsum vero ad cimelia, aliis ab æqve divitibus possessis haud secunda, uxori emenda, obligavit —— Accidit autem aliqvando, ut Gudruna Thorvaldum *cimelia emere rogaret ad qvæ ille regessit, medium tenere nescis, eiqve colaphum inflixit —— has ob causas eodem vere* Gudruna *cum marito divortium declaravit.*

c) *ibid.* Þordr geck til löghergis. oc nefnir sér vatta at, at hann segir scilit við *Audi*. oc fann þat til saca, at hún hefdi verit i setgeirá brocom sem callmenn. Thordus *rupem jurisdicundi petiit, ubi coram testibus se cum* Auda *divortium facere profitebatur caussatus eam braccas inter femora clausas, virorum instar induere consvetam esse.*

NB. *Causa erat legitima, delictum nempe relegatione puniendum* Grágás *in Tit. de Matrim.* Ef conor geraz sva afsida. at þær gánga í karlfötom eda hvarugi karlaliþ er þær hafa fyri breitni facir. oc sva karlar þeir er kvenna siþ hafa. hvernigi veg er þat er. þat ver fiörbaugsgardi hvarr sem þat gera. *Si mulieres sui moris oblitæ, vestes viriles induant virorumve mutationis avidæ masculorum imitentur mores; itemqve si viri mores fœminarum affectentur, qvocunqve demum modo fiat, relegatione singuli puniantur.*

d) Gislasaga Sursson. *Cap. IX.* Þorkell mællti. eigi ætla ec þer her at liggia náttlángt —— *Asgerdr* mællti —— um tva kosti átt þu at velia. sá er annar. at þu tac við mer. annar at ec mun nefna mer vatta nú þegar. oc seigia scilit vit þic. oc mun ec láta födr min heimta mund minn oc heimanfylgiu. Thorkellus *respondit —— Te hac nocte mecum qviescere non sinam —— cui* Asgerda *—— e duobus alterum eligas, aut me recipere, aut sinere me testes divortii, statim inter nos faciendi, nuncupare, quô factô pater meus dotem & dotalitia dona petat.*

Viga-

pertas summa urgeat, conjugesve vulneribus gravioribus se invicem læserint.

 CAP.

Vígaglúms saga *Cap. XVI.* *Glúmr* gypti *Þorlaugo* dottr sína *Vígaskúto* —— oc fyri sundrlindi þeirra let hann hana fara heim til Þverár, oc let hana eina. Glumus *filiam* Thorlaugam Vigascuto *sociam tori dedit, qvi ob mutuum eorum dissensum eam ad patrem in prædium Thverau remisit, solam esse faciens.*

e) Niála *Cap. CXXXVI.* Þá mælti *Gizr* —— seig þu *Mördi* ord mín. at hann taki vid vígsmálinu —— enn ef hann mælir nockorro ordi á móti þesso -—— þá scallt þu segia. at ek mun láta sökia *Þorkautlo* dóttr mína, oc láta hana fara heim til mín. *Tunc* Gizurus —— *jube, inqvit, meo nomine* Mördum *ut actionem cædis suscipiat* —— *recusanti vero minare, me filiam meam* Thorkatlam *repetiturum, eamqve domum deducturum.*

f) Gisla saga Súrss. *Cap. XXII. & XXXV.* *Borkr* —— fann *Ejólf Grá.* oc bidr hann drepa *Gisla* —— um kvölldit —— nefnir *Þórdís* ser vatta. oc segir skilit vid *Börk.* qvaz æi siþan koma scvlldi i sæing hiá honom. oc þat endi húu. Börcus Ejolfum Grau *adiit eumqve, ut* Gislum *occideret, rogavit* —— *eodem vespere* —— Thordisa (*soror* Gislonis) *testes advocavit, coram qvibus secum* Börko, *divortium facere profitebatur, dicens se ejus tori sociam postea nunqvam fore, cui qvoqve voto eventus respondit.*

g) Niála *Cap. VII.* *Unnr* segir. egi má hann eptir læti hafa vid mic —— *Mördr* mælti —— þá scalt þu gánga til hvílu þinnar. oc þeir menn er þer fylgia. þu scalt nefna vatta hiá hvílo búanda þíns. oc segia scilit vid hann laga scilnadi. sva sem framast má at alþíngis máli. oc allz heriar lögom. *Respondit* Audura, *suis mecum deliciis indulgere non valet* —— *cui* Mördus —— *lectum inqvit tuum, cum comitibus tuis accedas, testesqve ad torum conjugis tui nuncupes, coram qvibus profitere, te cum illo divortium legitimum, qvinimo strictissimæ interpretationis, qvod tam jus in comitiis latum, qvam universale concedit, facere.* Rutus *autem (cum qvo divortium* Auduræ *fecit) ex secundis & tertiis*

XXV. CAP.

UM LEYFIDAGA.

Þessir eru leyfidagar. Sebastiani. Vincentii. Blasii. Agathæ. Joannis ante portam latinam. Barnabe. Viti. Joannis & Pauli. Commemoracio Pauli. Septem Fratrum. Marie Magdalene. Ad vincula Petri. Invencio Stephani. Sixti. Ypoliti. Octava Marie. Augustini. Decollacio Joannis Baptize. Mauritii. Cosme & Da-

---

tertiis nuptiis XIV natos, & X natas suscepit vid. Laxdæla *Cap. XXIII.*

h) Tit. de Matr. Cap. XVII. Ef frændzemi. eda sifiar coma upp med hiúum tveim nánari. enn þriþia brödra. þá megi þau sciliaz at ósecio fyri lof biscups fram. *Si consanguinitas, cognatiove inter conjuges gradu priori, quam quo consobrini sint, innotescat, divortium inconsulto episcopo impune faciant.*

i) ibid. Cap. XIX. Ef madr hvilir eigi í sama sæing cono sex missari fyri órökdar sacir. þá eigo frændor fiárheimtingar. oc sva at retta far hennar. enda á hún siálf fe sitt at vardveita. *Siqvis per sex semestria negligentiæ causa, toro abstineat, tunc uxoris cognati ejus bona petant, illiqve jus tribui curent, cæterum ipsa sua bona administret.*

k) ibid. Cap. XXI. Ef madr vill feria cono sína naudiga af landi á brott hedan. þá á hún at segia scilit vid hann ef hún vill. hvargi sem þau ero staudd., þess er hún göri þat at saunno. *Siqvis invitam conjugem hinc ad exteros ducere nitatur, tunc illa si velit jus habet, ubicunqve sint, & testes obtineri possint, divortium cum illo factum declarandi.*

l) ibid. Cap. XXII. & XXIII. Enn um ráda haginn þeirra scal sva fara sem biscup sá lofar er yfir þeim fiórdungi er. hvart sem hiú sciliaz um þær sacir sem nu voro taldar, oc sva þó at adrar se. *Secundæ borum nuptiæ, sive ob causas supra proditas, sive alios separati sint, ab episcopi arbitrio, qvi qvadranti isti præest, dependeant.*

CAP. XXV.

DE DIEBUS SEMISACRIS.

Dies ſemiſacri ſunt hi. Feſtum Sebaſtiani; Vincentii; Blaſii; Agathæ; Johannis ante portam latinam; Barnabæ; Viti; Johannis & Pauli; Commemoratio Pauli; Septem Fratrum; Mariæ Magdalenæ; Advincula Petri; Inventio Stephani; Sixti; Hippoliti; Octava Mariæ; Auguſtini; Decollatio Johannis Baptiſtæ; Mauritii; Coſmæ

---

70) *Non erat paupertas utriusqve ſed tantum alterutrius* Grág. *Tit. de Matrimon. Cap. XIIX.* Þar er tvö hiú ero. oc á annat Þeirra fe enn annat ecki. nu coma ómagar á hendor Þvi er felauſt er. eda hafa comit fyrr. oc eitt feno. Þá á Þat Þeirra er fe á eptir. at ſegia til búum ſimm. oc nefna vatta. at ec vil ſcilia vid felaga minn. *Ubi conjugum alter bona poſſidet, alter vero pauper eſt, & cognati, egeno alendi afferuntur, ſive allati dudum ſunt, ut ideo alterius bona decreverint; tunc ille cui bona ſuperſunt, coram vicinis qvinqve, teſtibusqve nominatis, ſe cum conjuge ſocietatem tollere velle profiteatur.*

71) *Vulnera majora, deſcribit* Grág. *in Jure Crimin.* (Vigſlóda) *Cap. VII.* Þat mez ſem hin meiri ſár. ef madr ſcerr túngo or haufdi manni. eda ſtíngr augo or haufdi. eda ſcerr af nef. eda eyro. eda brytr tenn or haufdi manni. ſva er oc ef madr gelldir mann. edr hauggr klámhaugg um Þió Þver. Ef madr lyſtr mann ſva at bein brotni. oc metazc Þat ſem hin meiri ſár Þót egi blödi. Þat ero ſcóggángs ſacir. *Vulnera majora exiſtimantur, ſi lingva ex humano capite diſſecetur, oculi eruantur, naſus auresve abſcindantur, dentesve diffringantur, itemqve ſiqvis caſtretur, famoſove per transverſos lumbos vulnere ſaucietur; ſiqvis ita percutiatur ut os diffringatur, vulnus majus putetur, qvamvis ſangvis non inde ſtillet. Delicta hæc exilio punienda ſunt.* Conf. Hac. Hac. *Froſtath. L. Mannh.* Cap. 42. & *ſeqq.*

& Damiani. Remigii. Dionysii. Gereonis. Luce. Virginum. Severini. Bricíii. Theodori. Barbare. Leyfi er tví mælt at hafa Barbaro messo, ef æi stendr á föstodegi.

XXVI. CAP.

UM BODFÖSTOR VERKAMANNA.

Þessar eru bodföstor. Föstudaga alla. nema i Páska viku. föstunætr allar frá vetrnóttum til Páska. nema hina næstu epter Jól. Midvikudaga alla frá vetrnóttum til Jóla. nema messodagar taki fösto af. Annanhvern dag i níuvikna föstu. Setumenn sculu fasta föstunætr frá Páskum til vetr. nema milli uppstigningardags oc hvítudaga. Eingar ero verkmonnom náttföstur bodnar um sumar. nema lögscylldar sex dægror tvennar fyri Allraheilagra messo. oc fyri Jól.

XXVII. CAP.

UM LÁNGA FÖSTU.

Lánga föstu eigom ver at hallda. (72) Þat ero siau vicor. Drottinsdag þann sculo ver gánga i fausto sem upp er sagt á þingi (a) eda leidom. Þá er madr gengr

72) *C. 5. Decr. Dist. IV.*

Cosmæ & Damiani; Remigii; Dionysii; Gereonis; Lucæ; Virginum; Severini; Brictii; Theodori; Barbaræ. Festo Barbaræ cibum bis sumere licet, nisi in diem jejunii incidat.

CAP. XXVI.
DE JEJUNIIS QVÆ OPERARIIS INJUNGUNTUR.

Hæc jejunia necessaria sunt. Jejunandum est qvalibet die jejunii (veneris), excepta, qvæ in septimanam Paschatos incidit. Noctibus autem omnibus qvamcunqve diem jejunii (veneris) ab initio hiemis, usqve ad Pascha, præcedentibus, ea solum excepta, qvæ post festum Natalitiorum proxima est; diebus deniqve hebdomadis mediis (Mercurii) ab initio hiemis ad Natalitia usqve, nisi festa jejuniis obstent. Dies jejunii septuagesimalis jejunio alternentur. Sedentarii noctibus, dies jejunii præcedentibus a festo Paschatos, ad hiemem usqve, exceptis qvæ festum Ascensionis & Pentecosten intercedunt, jejunent. Nulla per noctes jejunia operariis æstate injunguntur, præter bina sextidua, ex præscripto legis observanda, ante festum Omnium Sanctorum & Natalitia.

CAP. XXVII.
DE JEJUNIO LONGO ɔ: *QVINQVAGESIMALI.*

Jejunium longum celebrare debemus hebdomadibus septem constans. Jejunium incipiamus die dominica, qvæ in comitiis conventibusve æstivis indicitur. Qvicunqve je-

a) *Sk.* ok á leidum, *& in conventibus æstivis.*

gengr i fösto. oc scal hann etid hafa kiött fyri midia nótt. Enn þá scal egi eta kiöt á þeim sio vicom fyr enn sól (b) rennr á fiöll Páskadag. Annan dag vico (c) inn fyrsta í lángaföstu. oc inn þridia. er rett at hafa tvímælt. oc egi kiör. enn alla daga þadan frá til Pásca. nema drottinsdaga. þá scal fasta (d) midviconætor (e) allar. oc föstonætor (f) allar er lögscyllt at fasta um lángaföstu. oc þvattnætor (g) í imbrodögom (h).

XXVIII. CAP.

UM JÓLAFÖSTU HALLD.

Jólaföfto eigom ver at hallda. Ver scolom taca til annan dag vico (i) at varna vid kiötvi þann er drottinsdagar ero þrír á millum. og Jóladags ens fyrsta. (k) þá scal egi eta kiöt á þeirri stundu. (l) nema drottinsdaga. oc messodaga lögtekna. Föstodaga eigo

b) *St.* rídr.
c) *Omn.* *O.* enn fyrsta i lángaföfto.
d) *Add.* *Sk.* nator þessar eru lögskylldar at fasta á lángaföstu, *his noctibus jejunii longi necessario jejunandum est.* *B.* séxtán nætur eru þær, *sedecim noctes sunt.* *O.* *M.* *ER.* Ellefu nætur eru þær á föstunni er scyllt er at fasta. föfto nætur sió. midvico nátt hin fyrsta. oc hin efsta. oc imbro nótt. oc þvatt nátt. *Noctes undecim per Qvinqvagesimam sunt jejunio necessario observandæ; noctes sc. jejunii septem, nox ante diem hebdomadis mediæ & qvidem primæ & ultimæ, nox ante diem qvatuor temporum & nox ante diem lavationis.*
e) *Sk.* *ER.* sio, *septem.*
f) *Sk.* siö, *septem.*
g) *Sk.* tvær, *duæ.*

jejunium inchoat, carne ante noctem mediam comedisse debet, sequentibus vero septem hebdomadibus carne vesci omnes prohibentur, antequam sol die prima Paschatos montes illuminaverit. Die septimanæ secundæ, primâ vero quadragesimæ, & similiter tertia cibum bis sumere licet, absque tamen carnibus. Exinde autem omnibus diebus usque ad Pascha, dominicis exceptis, jejunandum est. Noctibus dies mediæ cujusque septimanæ ut & dies jejunii præcedentibus, per quadragesimam jejunandum est, præterea noctibus ante dies lavationis qvatuor temporum.

CAP. XXVIII.

DE CELEBRATIONE JEJUNII ADVENTUS.

Jejunium Natalitiorum (ɔ: *Adventus*) *nobis celebrandum est. Secunda hebdomadis die, quam & Natalitia tres dominicæ interjunt, a carnibus abstinere incipiamus: eo enim tempore carnium esus, exceptis diebus dominicis aliisve festis canonicis prorsus prohibetur. Dies*

h) *Sk. B.* ok fyrir Páska, *& ante Pascha.*

i) *Sk. Q. M. ER.* vatna vid, *cavere â.*

k) *St.* Þá er annan hvern dag lofad kiöt at eta rúmhelgan á þeirri stundu. alla daga eigom ver at fasta í Jóla föstu. oc midvico nætr med. oc föstonætr. oc Jóla nótt. *Altera qvâqve die profestâ per id tempus carnibus vesci licet, singulis ab Adventu domini ad Natalitia jejunio vacemus ut & noctibus ante hebdomadas medias, jejunii, & Vigiliâ Natalitiorum.*

l) *Sk.* nema annan hvern dag i vicu. Þridia ok fimta. ok Þvattdag. ok messodaga alla lögtekna. ok Barbáru messu. *Excepta altera qvâqve hebdomadis feria, tertia & qvinta, & die lavacri, & diebus festis canonicis, & festo Barbaræ.*

go ver at fasta í Jólafösto. oc nætornar. oc enn næsta dag Jólom fyri (m). oc (n) Jólanótt. oc (o) fyri hinn þrettanda dag scolom ver fasta.

XXIX. CAP.

UM IMBRUDAGA HALLD.

(73) Imbrodaga scolo ver hallda tólf. at fösto á tólf mánadom. oc nætornar. Eina imbrodaga scal hallda á annari vico lángafosto (a) jafnan. oc á (b) hvítadaga vico aþra. Rett er at eta hvítan mat at qveldi (c) þvattnátt (d). þá imbrodaga er um hvítadaga verda. Sva

73) *Inter leges ſeptentrionales Jus noſtrum primum eſt qvod jejunia Qvatuor temporum, pro parte ſtata conſtituat, Jura enim Eccleſiaſtica, ex. gr.* Canuti Magni *MXXII. apud Pontopp. & noſtro vix antiqviora*, Heidſivenſe & Vicenſium Vetus, *ut* Gulathingenſe Hac. Adalſtenii *ea ignorans tranſeam, de his qvidem, ſed incertis, & ab arbitrio cleri ut* J. Eccleſ. Heidſiv. *Cap. X. apud* Paus T. II. p. 277 & 278 *dependentibus agunt, nec mirum cum Eccleſia Romana reliqvarum magiſtra eâdem infirmitate laboraverit, ſæpius hac de re* Concilia *conſtituere curans, v. c.* Moguntiacum *DCCCXII,* Claremontenſe *MXCV,* Placentinum *eodem anno,* Salegunſtadienſe *MXXII, ea enim ab initio in Qvadrageſima. Pentecoſte, Septembri & Decembri ſede haud fixa Leo Papa Serm. 8. de jejun. decimi menſis, obſervata fuiſſe perhibet, conf.* C. 2. 3. 4. 6. *Decret. Diſt. LXXVI. De duorum vero, qvæ noſtro arbitraria ſunt, jejuniorum ſede incerta, conſulendi ſunt canones, inter variantes ex Codd. Sk. & St. allati ſed diſcordes, qvi ſine dubio recen-*

Dies jejunii cum noctibus, qvi in jejunium Natalitiorum incidunt, præterea dies cum nocte Natalitiis proxima, quinimo nox Epiphaniam præcedens jejunio peragantur.

CAP. XXIX.

DE CELEBRATIONE QVATUOR TEMPORUM.

D*ies qvatuor temporum duodecim cum noctibus qvot annis jejunio peragamus. Primi nobis secunda jejunii longi hebdomade celebrandi semper sunt, secundi hebdomade Pentecostes, attamen vespere diem lavationis ejusdem hebdomadis præcedente, cibos albos sumere licet. Dies*

m) *Add. Sk.* dagföstu, *jejunium diurnum.*
n) *Omitt. Q.* Jóla nótt.
o) *Idem* fyrir hin —— fasta.
a) *Sk.* ávallt.
b) *Sk. M.* helgu vicu ödrum, *hebdomade sancta alios.*
c) *St. Q.* midvicunótt ok laugarnótt i hvítadögum, *nocte ante mediam hebdomadam Pentecostes, ut & nocte ante ejusdem lavacri diem.*
d) *Sk.* i hvítadögum.

---

recentiores, præsertim Cod. St. cum qvo optime conveniunt Versus valde triti:

Post Crux, *post* Cineres, *post* Spiritus, *atqve* Luciæ,
Sit tibi in angariâ qvarta seqvens feria.

Qvi Qvatuor temporum sedes, Ann. Dom. MCXXIX. receptas, & deinde non modò â Catholicis, sed etiam postea â Reformatis retentas, complectuntur & indicunt, conf. J. Eccl. Jonæ Archiepisc. *&* Arnæ Episc. *Cap. XXX.* Calv. *Rit. Eccl. Part. II. pag.* 310. *& Calendaria hodierna.*

(e) Sva ſculo ver hallda imbrodaga fyri Jól. (f) oc fyri Michiáls meſſo ſem upp er ſagt (g) á þíngum edr leidum.

XXX. CAP.

HER SEGIR UM LÁNGAFÖSTU HALLD.

Of Lángaföſto. oc Imbrodaga alla. oc Þvattdag fyri (a) Hvítadag ver þat fiörbaugsgard ef (b) hann etr kiöt. Enn um allar föſtutíþir adrar verdr hann útlagr um þrim mörkom þót hann eti kiöt. oc á ſá ſöc er vill. (c) Útlagr er iafnan ſá madr er til föſto er talidr ef hann hefir hvítan mat þá er lögfaſta er. annan enn kiöt. allt ero þat ſtefno ſacir. (d) oc ſcal qvedia heimilisbúa á þíngi þeſſ er ſottr er níu til fiörbaugs ſaca. enn fim til (e) útlegdar ſaca.

XXXI.

e) *Sk.* óf hauſt fyri Micháels meſſu ſkulum ver hallda ſva imbro dögum, at þvattdagr ſá er verdr i imbro dögum ſkal vera næſtr eptir Kroſsmeſſu ávallt. Enn fyrir Jól ſkulum ver ſva hallda. at drottinsdagr einn ſcal vera á milli þvattdags i imbrudögum. ok Jóla dags. *Autumno ante feſtum Michaëlis Dies quatuor temporum ita celebremus, ut dies lavacri ad Dies quat. temp. pertinens ſemper ſeqvatur feſtum* Crucis; *ante Natalitia eos vero obſervemus ita, ut dies lavacri quatuor temporum dominica â Natalitiis disjungatur.*

f) *St.* at drottinsdag beri medal ok Jóla dags. enn um hauſtid ſkulu imbrodagr vera eptir Króſsmeſſo. ſtendr Kroſsmeſſo dagr á midviku degi. þá hefiaz imbrodagar á næſta midvicodegi i annari vicu eptir. *Ut Dominica inter*

Dies qvatuor temporum ante festum Nativitatis domini & sancti Michaëlis qvemadmodum in comitiis conventibusve æstivis indicitur, celebremus.

CAP. *XXX.*

DOCET QVOMODO JEJUNIUM LONGUM CELEBRANDUM SIT.

S*iqvis Jejunio longo, Diebus qvatuor temporum, v. die Lavationis ante festum Pentecostes, carnem comedat, relegetur; ceteris vero jejuniorum temporibus carne vescens tribus marcis puniatur, actione populari conveniendus. Qvilibet vi legis jejunare obligatus, si cibum album alium qvam carnem, tempore jejunii habeat, mulctandus est; eæqve omnes causæ citando in judicium deducendæ sunt, convocatis veridicorum loco, in foro rei competente circa causas relegatione puniendas vicinis novem, qvinqve vero circa causas qvæ mulcta pecuniaria expiantur.*

inter eos & Natalitia incidat, Autumno autem Qvatuor tempora post festum Crucis incidant, ita ut si festum Crucis incidat die mediæ hebdomadis, tunc die mediæ hebdomadis seqventis, illa incipiant.

g) *Omitt. Sk. B. St.* á þíngum eda leiþum.

a) Q. Hvítsunnu.

b) Q. kiöt verdr etit, *si caro comedatur.*

c) *Omitt. Sk.* Q. útlagr —— stefno sacir. *Omitt. St.* útlagr —— sim til útlegdar saca.

d) *Sk.* Q. ok skal stefna heiman. ok skal kvedia til sim heimilisbúa á þíngi. *Reus domi citetur viciniqve qvinqve in foro convocentur.*

e) *ER.* útlegdar sacanna.

XXXI. CAP.

HVERIAR KYNDUR ÆTAR ERU.

Ef madr verdr ſva ſtaddr i úteyom um lángaföſto at hann hefir egi annan mat til enn kiöt. oc ſcal hann helldr eta kiöt (a) enn fara (*) öndo ſinni fyri matleyſi. Hann ſcal egi eta kiöt imbrodaga. oc föſtodaga. ſva ſcal hann eta at hann ali önd ſína vid. egi ſcal hann (b) hylldaz á. gengit ſcal hann hafa til ſcriptar vid (**) kennimann á ſiau nóttom enom næſtom er hann kömor or eyiom (c). *Þat er kiöt* ef menn láta af naut. edr fær ſaudi. edr geitor. edr (74) ſvín. Ef ſvín (d) kemr á hroſſakiöt. oc ſcal madr ala þría mánadi. oc fella holld af (e). enn feita adra þriá. Ef ſvín kömr á manz hræ. oc ſcal þat ala mánadi ſex. oc fella holld af ef (f) hylldz hefir á. enn feita adra ſex (g). þá er rett at nyta ſvín ef hann vill. Biörn eigo menn (h) at nyta hvart ſem er vidbiörn. edr hvítabiörn. oc (75) rauddyri. hiört

74) *Sues in Islandia ad Reformationem fere fuiſſe, abunde docet Inventarium bonorum, quæ* Gudmundus Arii *vulgo* Dives *reliqvit, ſingulis ejus prædiis primariis, ex. gr.* Reykholis, Bæis *in tractu* Raudaſand *cæt., certum numerum eorum tribuens: ſed quód poſtea pedetentim, ita ut hodie nuspiam ibi inveniantur, aboliti ſint, inde fluere puto, quod iſtius gregis, in areis & pratis invadendis eruendisqve procacis cuſtodia difficilis viſa ſit, cum, & ex paſcuis montanis proſcripti eſſent* LL. Grág. & Jónsb. *Landsl. B. Cap.* LI, *&, areæ & prata olim bene ſepta, ſepimentis tunc ſi non prorſus ut hodie proh dolor! nuda, attamen defenſioni neceſſariâ paribus deſtituta, adeoqve paperiei ab iis metuendæ obnoxia eſſent, cujus reſarcitio de qva* Jónsb. *Tit. cit. Cap. XXXIII. & IV. eorum domino plus nocens*

CAP. XXXI.

DE CREATURIS VESCI LICITIS.

Siqvis in insulis a continente remotis per jejunium longum constitutus omni victu alio qvam carnibus careat, illis potius vescatur qvam animam per inediam perdat. Diebus tamen qvatuor temporum jejunii, a carnibuc abstinere debet; carnes ad vitam modo sustendandam, minime vero ad pingvedinem contrahendam comedat, atque ex insulis redux intra septem noctes, pastori confiteatur. Caro *est, siqvis boves vel oves, vel capras, suesve mactet. Si fus carnem eqvinam comedat, tribus mensibus alendus, sed simul macerandus est, tribusqve aliis saginandus, si vero cadaver humanum comederit, tum per sex menses, si eo pingvefactus sit, maceretur, sex vero mensibus aliis saginetur, tum si lubeat porro vesci licet. Ursis, sive sylvestres, sive albi sint, sive rubri,* I 2 *ut*

a) *St.* enn svelltaz, *inediâ perire.*
*) *Q.* lifi sinu, *vitam suam.*
b) *Sk.* fytna á kiöti, *idem ER.* hyllda.
**) *St.* prest.
c) *Sk. ER.* Eyunni, *insula.*
d) *St.* kemz.
e) *Add. Q.* ef hyllz hefir á, *si inde pingvefactus fueris.*
f) *Omitt. B, St.* ef hyllz hefir á.
g) *Add. Sk.* mánadi, *mensibus. ER.* mánaþi.
h) *Q.* at eta.

---

cens qvam emolumentum ex iis prodesse potuit, svasit, satius esse, iis penitus carere, qvam ita carè (ut loqvimur) emtos pasci.

75) Rauddyri *eundem ursum esse puto, ac qvi hodiè* Raudkinni *ɔ: ursus genæ rubræ vocatur, & ceterum albus, aliisqve ferocior & astutior his, qvi ex Grönlandia veniunt, ursis, nec non rarior describitur.*

(76) hiört. edr hrein. (i) rosmhval. oc sel. þat scal eta á þeim (k) tíþum at eins er kiöt er ætt. Fugla eigo menn at eta þá er kiöt ætir ero. þá alla er á vatni flióta. Klófugla scolo menn egi eta þá er hræ kló er á. (l) örno. oc rafna. vali. oc smyrla. rett er at eta (m) hönsn. oc (n) (77) ripur. Þar eru egg æt undan þeim fuglum er fuglar ero ætir. á þeim tíþum scal egg eta er menn eigo at eta hvítan mat.

XXXII. CAP.

UM HRÆKINDUR.

Kvikfe eigo menn at nyta þat er afláta siálfir. þó er rett at nyta þó egi láti siálfir af. Ef madr veit hvat verdr. hvart sem er (a) at ferse i vötnom. (b) edr drepa scriþor. edr hríþir. eda hvatki er þvi verdr þess er madr veit (c). af scal gefa inn simta lut af öllu fe. nema madr (d) sófi. (e) oc scal gefit á fiau nóttom inom næstom þadan frá er feit fór. Innanreppsmönnom scal gefa þeim er egi eigo þíngfarar kaupi at gegna. secr er hann um þriár merer ef hann (f) gefr egi sva. Kálf scal ala þriár nætor. þó

76) *Hic canon de cervis & rangiferis ex Jure quodam Eccl. exotico sumtus est, illi enim in Islandia huc usque non exstitere, hi autem ad annum usque nostri temporis* MDCCLXXI, *quo auspiciis Præfecti Dn.* L. A. Thodal *allati sunt. Ceterum ursi olim ex Norvegia à mercatoribus afferebantur, de queis* Grág. *hodie vero ex Grönlandia glacie vecti sæpius veniunt.*

77) Riúpa *est Lagopus Authorum, Linn.* Tetrao (*versicolor*) *rectricibus albis, intermediis nigris, hanc ad vivam exhibet* The British Zoology *p.* 86. *Tab. M.* 4.

ut & cervis & rangiferis, nec non rosmaro & phocis, his, iis tantum temporibus vesci licet, quibus aliis carnibus vesci permittitur. Aves omnes, quæ in aqva natant, ut carnes alias comedere licet. Aves vero fissipedes, quæ ungves rapaces habent, scilicet, aqvilas, corvos, falcones, & æsalones comedere non licet. Sed gallinis & lagopis vesci licitum est. Ova avium vesca sunt, ubi aves ipsæ vescendo aptæ; eisqve temporibus, qvibus cibus albus sumi debet, ova comedantur.

CAP. XXXII.

DE ANIMALIBUS IMMUNDIS.

Pecudibus qvas ipsi mactamus, vesci licet, qvinimo, qvamvis non mactentur, si constet modus, qvo perierint, sive aqvis suffocatæ, sive ruinis e montibus delapsis, procellisve obrutæ, sive modo qvocunqve alio hominibus noto mortuæ sint. Pecudis tamen cujuslibet, nisi manu humana sopitæ (ɔ: *mactatæ*) *pars qvinta intra noctes septem post ejus interitum offeratur, contribulibusqve, tributo comitiali solvendo imparibus distribuatur; qvicunqve ita non donat, tribus marcis puniatur. Vitulus*

i) *Sk.* Rostmhval. *Omitt. B. M.* Rosmhval oc sel —— kiöt ætt er.
k) *Sk.* dögum, *diebus.*
l) *Omitt. B.* örnu —— smyrla.
m) *ER.* hösn.
n) *Sk. ER.* riúpur.
a) *Sk.* at fer.
b) *Sk.* eda i skridum. eda hridum, *aut ruinis, aut procellis.*
c) *Add. Sk. St. Q. M. ER.* oc skal þvi neita. nema svidda verdi, *bis creaturis nisi suffocentur, vesci licet.*
d) *B. St.* sefi. *Sk. Q. M. ER.* sæfi.
e) *Sk. ER.* hafa gesit.
f) *Sk.* gerir, *faciat.*

þó er rett at nyta hann. at hann se fyrr scorinn. ef honom er matr gefinn. oc gefa af inn fimtá lut. þat fe er oc óætt er manz bani verdr (g). Roſl eigo menn egi at eta. oc hunda. oc (h) melracka. oc kötto. oc egi klódyr (i). oc egi ræfugla. Ef madr etr þau kvykyendi er frá er ſcilit. oc ver þat fiörbaugsgard.

XXXIII. CAP.

HVERSO GAMALL FASTA Á.

Þeim manni er ſcyllt at faſta lögföſto er hann er (a) tólf vetra gamall (b) ádr at ſúmarmálum. Egi ſcal hönom þann vetr telia er hann er ſva alinn at (c) nockor nótt er af (d). Madr á at hallda lögföſto til þeſſ er hann er ſiautogr. heill madr á at hallda lögföſto. enn egi ſá er ſiúkr er. (e) yngri madr enn tólf vetra gamall. oc ellri enn ſiautógr er egi ſcylldr at faſta. nema hann vili. Kono þeirri er egi ſcyllt at faſta er barn hefir (f) kvicnat i qvídi. kona ſu er egi til lögföſto talit er barn hefir á brióſti um (g) hina fyrſto lángafauſto. hafa á hún barn á brióſti et ſama til innar þrídio lángafoſto. egi ſcal þat ſtanda lengr fyrir lögfoſto hennar enn (h) eina (i) föſto. Iamſcyllt er þeim mönnom at varna vid (k) kiötvi á fauſtotíþom er egi ero talþir til föſto ſem hinom er

g) *Add. Q.* af grimmleik ſínum, *per ſuam ferociam.*
h) *Omitt. St.* oc melracka. oc kötto. *B.* oc kötto.
i) *Add. St.* önnur enn biörn, *alia quam urſos.*
a) *St.* ſextán vetra, *ſeptemdecim annos natus.*
b) *Omitt. St.* ádr at ſumar málum —— nockur nótt er af.
c) *ER.* noccver.

per tres noctes alendus est, impune tamen comedi potest qvamvis prius mactetur, modo cibo sustentatus fuerit, parsqve qvinta offeratur. Animal qvod mortem homini cuidam attulit, comedere nefas est. Eqvos, canes, vulpes, catos, animalia ungvibus instructa, avesqve carnivoras comedere non licet. Siqvis animalia enumerata comedat, relegatione condemnetur.

CAP. XXXIII.

DE ÆTATE EORUM QVI JEJUNARE DEBENT.

C*uilibet hiemes* duodecim, *initio æstatis præterito, implenti jejunandum est, hiems vero, cujus nox aliqva, anteqvam nasceretur effluxit, ætati ejus non est annumeranda. Qvilibet temporibus jejunio transigendis jejunare debet, donec septuagenarius fiat; sano jejunium injungitur, minime autem ægroto. Duodecenni minor, & septuagenario major, nisi velint, jejunare non debent. Mulier gravida, ex qvo partus in utero vitalis est, á jejunio libera est. Fœmina, qvæ infantem uberibus lactat, jejunium longum curare opus non habet, sed eundem usqve ad tertium jejunium longum* (ɔ: *per tres annos*) *lactare potest, ita tamen ut ultra unam, primam scilicet qvadragesimam non liberetur, qvo minus legi de jejuniis satisfaciat. Æqva á carnibus abstinendi obligatio his, qvos lex á jejunio liberat, temporibus*

d) *Add. ER.* af vetri, *hiemis.*
e) *Omitt. St.* yngri madr —— nema hann vili.
f) *B. St. ER.* kvikt.
g) *Sk.* eina lángaföſto, *uno jejunio longo.*
h) *St.* ena fyrſtu lángaföſtu, *primo jejunio longo.*
i) *Sk.* lángaföſtu. k) *Sk.* kiöti.

er fafta (l) eigo. Sá madr er vardveitir hinn únga mann. eda (m) óvita. oc lætr hann eta kiöt á föftotiþom. eda (n) óátan. þótt egi fe fauftotíþir. oc ver honom fva vit laug fem hann eti fiálfr. enn ecki hinom er (o) etr. ef hann (p) átti egi vit til at fiá vid. Ef madr berr i mat manz þat er egi er ætt. oc vill hann þat göra til hádúngar honom. oc ver þat fiörbaugsgardi (q) þeim er görir enn ecki þeim er etr.

XXXIV. CAP.

UM ÞURFÖSTO MAT.

Setomönnom er fcyllt at fafta (a) um engiverk. enn egi þeim verkmönnom er í engiverki ero. oc egi þeim manni er fmala rekr heim (b). oc egi þeim manni er önnungsverk (c) hefir fyrir búi manz. *þat er aunnungsverk* er madr vinnr hvern dag þad er bóndi vill. Egi fcal fetomadr (d) laupaz til vercks þá daga er hann fcylldi fafta til þeff at hann fcyli þá helldr mataz enn ádr. (e) Saman kemr lögfafta med öllom mönnom þá er imbrodaga vica hefz upp á hauft. oc til þeff er lídr Pettars meffa á fumar. Sá madr er hann fcal fafta. hann fcal hafa etit mat finn fyrir midia nótt. þá er hann faftar um dagin eptir. oc mataz egi ádr lídr (f) eyéd. Sva fcal hann varna vid

l) *Omitt. Sk.* eigo.
m) *Sk. B. Q. ER.* hinn óvitra.
n) *St.* þat egi er ætt, *quæ vefca non funt.*
o) *St.* aat, *comedit.*
p) *St.* kunni eigi vid at varna, *cavere fibi non potuit.*
q) *Omitt. Q. ER.* þeim er görir.
a) *St.* föftudaga nætur rúmhelgar. enn egi þeim, *noctibus ante dies jejunii profeftis, non autem, cæt.*

bus jejuniorum incumbit, ac iis, qvi jejunare debent. Minoris, vel mente capti tutor, his, tempore jejunii carne, vel aliis, qvæ non vesca sunt, qvamvis jejunium non sit, vesci permittens, eandem poenam vi legis subit, ac ipse comederit, comedens vero liber est, si per prudentiam sibi cavere nesciit. Siqvis alterius cibum rebus non vescis, contumeliæ causa misceat, relegetur, comedens vero liber esto.

CAP. XXXIV.

DE CIBO SICCI JEJUNII.

S*edentarii, tempore fœnisecii vacare debent jejunio, a quo, fœnisecia administrantes, opilio, & qvi in utilitatem patrisfamilias, assiduis occupantur operis, eximuntur.* Operæ *vero* assiduæ *sunt, siqvis quotidiè, qvæ paterfamilias jubet, peragit. Sedentariis, diebus jejunii, operas, ut cibum cæteroqvin vetitum, sumere possint, arripere non licet. Æqvalis omnibus ab initio septimanæ, in qvam Qvatuor tempora autumnalia incidunt, usqve qvo festum Petri æstivum præteriit, jejunandi necessitas incumbit. Jejunaturus, cœnam, ante noctem mediam, qvæ diem, qvo jejunandum est, præcedit, absolvisse debet, nec ante Eycdam alimentis utatur. Noctibus, per qvas jejunandum est*

I 5 *æqve*

b) *Add.* frá þvi er Páſca vica lídr til ymbrodaga um hauſt, *ab exeunte ſeptimanâ Paſchatos usqve ad Qvatuor tempora autumnalia.*

c) *Sk.* vinnr. *ER.* viþr.

d) *Sk. B. St. Q.* hlaupa. *ER.* laupa, *currere.*

e) *Omitt. Sk. St.* ſaman kemr —— Pettars meſſo á ſumar.

f) *St. Q. ER.* nón, *hora p. m. tertia.*

vid kiötvi nætornar þær er lögſcyllt er at faſta ſem um dagin eptir. *Þá ſcal nótt vera á hauſt.* oc á vetr er madr má egi ſiá dag. oc veri hann þar er hann mætti ſiá í haf út í (g) ſcylauſo vedri. *Þá ſcal nótt vera á ſumar* er ſól gengr um nordrátt. (h) *Þat er nordrátt* er ſól er komin í beggia átt nordrs. oc útnordrs til þeſſ er hun kemr i beggia átt nordrs. oc landnordrs. Þá er madr faſtar um nótt. oc ſcal hann hafa þurran mat. *Þat er þurr matr.* gras. oc alldin. oc jardar ávöxtr allr. (i) Þat á madr oc at eta þá er hann faſtar. (78) fiſka allzkyns. oc hvala adra enn (k) roſmhval. oc ſel. (l) þá ſcal at eins eta er kiötætt er. hroſshval ſcal egi eta. (m) oc náhval. oc raudkembing.

XXXV. CAP.

HVERSU ÞÆR SAKIR SKAL SÖCIA ER FLITIA SCAL UNDIR KRISTINNA LAGA RETT.

Þat er mællt um ſacir þær allar er nu ero taldar i criſtinna laga þætti. at þeim ſöcom ſcal ſtefna heiman. oc qvedia til heimilisbúa á þíngi þeſſ er ſóttr er. níu um ſcóggángs ſakir (a). nema madr hafi ſtefnt um fiolkyngi. þá ſcal qvedia tólftar qvidar (b) goda þann

g) *St.* í heidi, *in ſerenitate.*
h) *St.* þá er, *tunc eſt, cæt.*

78) C. 6. *Decr. Diſt. IV, Piſcium eſus ita chriſtiano relinqvitur, ut hoc ei infirmitatis ſolatium, non luxuriæ pariat incendium. Neutiqvam ſumtuoſiora belluarum marinarum præparet convivia.*

æque ac die insequenti, carne abstinendum est Nox autumno & hieme adesse censetur *quando dies conspici non potest e loco, unde prospectus in altum, aëre sereno, patet.* Nox æstate adesse censetur *quando sol plagam borealem assecutus est;* plaga vero borealis *est*, *quando sol in plagam utriusque boreæ & cori pervenit, & usque dum in plagam boreæ & mesis transit. Qui nocte jejunat, sicco cibo uti debet;* cibus siccus *est*, *herbæ, omnisque arborum terræque fructus. Cum jejunandum est, vesci etiam licet piscibus omnis generis & balænis, præter rosmarum & phocas, quibus, illis tantum temporibus vesci licet, quando carnes sunt comedendæ; neque cetum equinum* (Hrosshval), *neque monodon, neque cetum à crista vel pinna rubricunda denominatum* (Raudkembing) *comedere fas est.*

CAP. *XXXV.*

DE MODO PROSEQVENDI CAUSAS QVÆ JURI ECCLESIASTICO SUBSUNT.

D*e causis in hoc jure ecclesiastico enumeratis constitutum est, ut harum reus domi citetur, sed veridici in foro rei competente convocentur, & novem quidem si causæ exilio puniendæ sint, nisi de veneficiis agatur, tum enim curio cui reus jubest, testimonii duodecimviralis postulan-*

i) *Omitt. Sk.* þat á —— er hann fastar.
k) *B.* Rostung. *ER.* Rosmal.
l) *Omitt. Q.* þá scal —— kiötætt er.
m) *Omitt. St.* náhval.
a) *Add. Sk. B. ER.* ok fiörbaugs sakir, *& delictis relegatione puniendis.*
b) *Omitt. Membr.* goda þann —— er sottr er.

þann er ſá er i þíngi med er ſóttr er. enn um þriggia marca ſacir. oc um útlegd. þá ſcal qvedia til heimilisbúa fim á þíngi þeſſ er ſóttr er. Sva ſetto þeir *Þorlákr biſcop.* oc *Ketill biſcop* at rádi *Autzorar* (c) *erkibiſcops.* oc *Sæmundar* (d). oc margra kennimanna annarra (e) criſtinna laga þátt ſem nu var (f) tínt oc uppſagt.

XXXVI. CAP.

(a) UM TÍUNDARGERD.

Þat er mællt i lögom varom at menn ſcolo tíunda fe ſitt allir lögtíund á landi her. *Þat er lögtíund* at ſá madr ſcal gefa ſex álna eyri (b) á tveim miſſarom er hann á tíotigo fiár ſex álna aura. Sá madr er hann á tío ſex álna aura fyrir utan ſaut ſín hverr dags búning ſculldlauſa. ſá ſcal gefa (c) oln vadmals. edr ullar reyfi. þat er ſex geri heſpo. edr lambs (d) gæro. enn ſá er á tutogo aura. ſá ſcal tvær (e) álnir. (f) Enn ſá er hálft hundrad aura á. ſá ſcal fiórar álnir. enn ſá er áttatigo á. ſá ſcal fim álnir. enn ſá er tíotigo.

c) Q. biſkups, *epiſcopi.*
d) *St. add.* preſtz, *paſtoris.*
e) *B.* kriſtindóms bálk. *Omitt. St.* criſtinna laga —— uppſagt.
f) Q. upptínt. *Omitt. Sk.* tínt. oc
a) *Add. B.* Þá er lidit var frá híngat búrd vors Herra *Jeſu Chriſti* MXCVI vetor á ſextándi ári biſkupsdóms virdulegs herra *Gizorar Skálaholltz biſkups.* var þeſſi tíundargörd lögtekinn yfir allt Iſland bædi af lærdum mönnum. ok leikfólki. ſem her fylgir. *Elapſis â nativitatê Domini noſtri* Jeſu Chriſti *mille nonaginta ſex hiemibus, anno epiſcopatus venerabilis domini* Gizuri epiſcopi Skalholl-

landus; de mulcta trium marcarum, & reliqvis caussis pœna pecuniaria expiandis, veridici qvinqve in foro rei competente convocandi. Hoc *jus ecclesiasticum, uti nunc recensitum est & rogatum Episcopi* Thorlacus & Ketillus *auspiciis* Azeri *Archiepiscopi, nec non* Semundi, & *complurium aliorum Sacerdotum constituerunt,*

CAP. *XXXVI.*

DE CONSTITUTIONE DECIMARUM.

C*onstitutum est legibus nostris ut unusqvisqve hujus insulæ incola bona sua legitime decimet.* Decimæ *vero* legales hæ sunt, *ut qvicunqve centum uncias, qvarum singulæ sex ulnas continent, possidens, unam unciam sex ulnis constantem qvotannis expendat. Decem uncias, qvarum singulæ sex ulnis constant, præter vestimenta, qvotidiana, a nominibus passivis liberas possidens, unam panni inqvilini ulnam, vellusve, qvod sex spiras conficit, agninamve pellem offerat. Qvi viginti uncias possidet, duas ulnas, qvi vero qvinqvaginta uncias possidet, qvatuor ulnas solvat; octuaginta uncias possidens, ulnas qvin-*

holltensis *decimo sexto, constitutio hæcce decimarum, juxta seqventem ejus tenorem, in leges recepta fuit, ab universæ Islandiæ incolis tam clerô qvam laicis.*

b) *Omitt. omn.* á tveim missarom.

c) *Sk.* alin. *B.* alni.

d) *B.* göru.

e) *B.* álnar.

f) *ER.* sá er hann á fiörutigi aura. sá scal gefa þriár álnir. *Qvicunqve qvadraginta uncias possidet, tres ulnas offerat.* *Sk. St. Q. M.* sá er hann á sextíu aura. sá scal gefa fiórar álnir. *Qvi sexaginta uncias possidet, qvatuor solvat ulnas.*

tigo. fá ſcal ſex álner. Þat fé þarf egi til tíundar at telia er ádr er til Guds þacka (g) gefit. hvart ſem þat er til kirkna lagit. edr brúa. edr til (h) ſáloſcipa. hvart ſem þat er i löndom edr lauſom aurom. Preſtar þörfo egi at tíunda þat fé er þeir eigo i bókom. (i) oc meſſoklædom. oc þat allt er þeir þurfo til Guds þiónoſto. tíunda ſculo þeir annat fe. Bús afleitar þarf madr egi at tíunda um var ef hann helldr búi ſinu. enn ef hann bregdr búi ſino. (k) oc ſelr hann or búi. þat ſcal hann tíunda. (l) Ef madr á godord. oc þarf egi þat til tíundar at telia. velldi er þat enn egi fe. (m) Böndor allir ſcolo tíund gera þeir er þíngfararkaupi eigo at gegna af fe ſino ſkulldlauſo. (n) ſcalat ómögom fe (o) telia þó at hann egi fram at föra. enn þó at hann egi minna fe (p) ef hann á tíu aura ſculldlauſa. oc ſcal hann þá tíund gera af hvart hann er bóndi edr gridmadr. nema hann eigi ómaga þá. er hann ſculi af verkom ſinom framföra. Rett er at þurfamenn þeir allir þiggi tíund er egi ſcolo giallda tíund. (q) konor ſem karlar.

XXXVII. CAP.

UM HREPPASCIL OC EID AT FE.

Samqvamor ſcolo menn eigo um hauſt i hrepp hvariom egi fyrr enn (a) fiórar vicor lifa ſumars. oc ſcipta

g) *B. St. ER.* lægit, *oblata.*
h) *Q.* ſáluhótu, *oblationes pro anima. Omitt. M.* ſáluſcipa. *ER.* ſæluſcipa.
i) *Add. Sk.* nema þeir vili tíunda, *niſi decimare velint.*
k) *Omitt. Sk.* oc ſelr hann or búi.
l) *B.* Gudord þarf æi til tíundar at telia, *curionatum in decimandis numerare, non eſt neceſſum.*
m) *Omitt. B. M.* Böndor —— ſculldlauſo.

qvinqve donet; centum ulnas possidens, sex ulnas offerat; Res piis usibus, ex. gr. ecclesiis, pontibus, cymbisve, vectoriis oblatæ, sive mobiles, sive immobiles sint, inter decimandas habendæ non sunt. Pastores, libros, vestes sacras, resve ministerio divino necessarias decimare non tenentur, reliqua qvæqve decimanto. Villicationis reliqvias vere exstantes decimare non tenetur, qui villicare pergit, si vero desistat, aut reliqviarum qvicqvam alienet, tunc illas decimato. Curionatus utpote dignitas, non autem res, a possessore non est decimandus. Coloni omnes tributum comitiale solventes res suas demto ære alieno, decimanto. Pecunia egenis, alicui alendis numeranda non est. Siqvis sive paterfamilias sit sive domesticus pauperior sit, modo ære alieno solutus decem uncias possidet, decimas inde solvat, nisi egenos proprio labore sustentare teneatur. Æqvum est, ut inter egenos qvi decimas non solvunt, sive fœminæ sint, sive viri, decimæ distribuantur.

CAP. XXXVII.

DE REGIMINI TRIBUUM & JURAMENTO CIRCA BONA.

S*ingulis autumnis, cum qvatuor æstatis hebdomadæ supersunt, contribules singularum tribuum conveniant, ad distri-*

n) *Sk. St. M.* æi scal, *non debet, sc. pecunia numerari.*
o) *Sk. St.* ærla, *assignanda.*
p) *Add. Sk.* enn hann eigi Þingfarar kaupi at gegna, *qvam qvi tributum comitiale solvat.*
q) *Sk. ER.* jafnt skulu konur giallda tiund sem kallar. *Fæminæ, æqve ac viri decimas offerunto.*
r) *M.* fiórar vicor ero til vetrs, *qvatuor æstatis hebdomadæ ad hiemem supersunt.*

ta tíundom. oc ſcal ſcipt tíundom drottinsdag inn fyrſta i vetri. Fim menn ſcal tiltaka i repp hvariom at ſcipta tíundom. oc matgiöfom. oc ſiá eida at mönnom þá er (b) bezt þickia tilfalnir. hvert ſem þeir eru gridmenn edr böndor. oc ſócia menn um laga afbrigd. (c) Hverr madr ſcal eid vinna at fe ſíno. oc er ſcylldr þeſſ þá er hann er ſextán vetra gamall. enda ſculo allir eyd vinna á hveriom þrim vetrom. gridmenn ſcolo eyd vinna fyri bóanda edr ſiálfelldismenn. Fyri þeim bóanda er rett at þeir vinni eydin er þeim mönnom þycki þat fullt er til ero teknir at ſiá eida at mönnom i hrepp hvariom. oc ero böndor ſcylldir at ſegia til tíundar þeirra á ſamqvamom. þar ſcal madr giallda vartíond ſem ſcipt er hauſttíund hans. enn ef þat er hvergi. þá ſcal þar giallda ſem hann er viſtfaſtr Marteins meſſo. Scylldr er hverr madr til þeirrar ſamqvamo at fara er hann á tíund at gerà. edr fá annan mann fyri ſic þann er lögſcilom halldi upp fyri hann. oc handföl ſe at þiggiandi. Ef hann kömr egi fyri midan dag. oc engi madr af hans hendi. þá verdr hann (*) útlagr um þat þrim merkom. oc ſcal hann þá tíund giallda (**) ſem ſcipt verdr á hönd honom. þar ſcal telia fe manna hve mikit fe (***) hver á. ſcal virda lönd. oc lauſa aura. virda til ſex álna aura. oc ſcal þat fe virda er at lögfardögum (d) er ſculdtlauſt. Siálfr ſcal hverr madr virda ſitt fe. oc telia. enn þá er hann hefir talit fe ſitt. oc virt. þá ſcal hann taka bók i hönd ſer. edr kroſs. oc nefna vatta (e) i þat vætti (f) at ec vinn (g) laugeid at bók. oc ſegi ec þat Gudi. at ec á ſva fe ſem nu hefi ec

b) *ER.* bauzt.
c) *Omitt. St. Q. ER.* hverr madr —— Marteins meſſo. *Omitt. Sk.* hverr madr —— at ſegia til tíundar þeirra á ſamqvamom.
*) *St.* ſekr. **) *hic lacuna M. incidit.* ***) *St.* ſe.

distribuendas decimas quæ ante dominicam hiemis primam divisæ esse debent. In singulis tribubus viri qvinqve, qvi maxime idonei habentur, sive patres familias sunt, sive domestici ad decimas & oblationes cibarias dividendas, juramenta æstimanda, & actiones in morosos instituendas delegantur. Qvilibet circa bona sua juramentum præstet, præstareqve debet, annos natus sedecim, taleqve juramentum tertia qvaqve hieme redeunte redintegrandum est. Domestici, virive propriâ qvadrâ viventes juramentum coram patrefamilias præstent, & qvidem coram patrefamilias, qvi idoneus videtur iis, qvi juramentis a singularum tribuum contribulibus exigendis præficiuntur. Coram his conventibus qvantas qvisqve decimas offerat, declarandum est. Decimas vere offerendas ibi qvisqve solvito, ubi decimæ ejus autumno expensæ dividebantur, si vero nullibi fuerit, decimæ solvantur in loco, ubi qvis festo Martini moratur. Hunc conventum qvi decimas solvere debent, aut, ipsi freqventanto, aut, alium virum stipulandi capacem suis partibus functurum constituunto. Si ante mediam diem, neqve ipse, neqve mandatarius ejus se sistat, tribus marcis mulctator, decimasqve sibi injunctas solvito. Coram hoc conventu; bona singulorum censenda mobiliaqve & immobilia, tempore migrandi ab ære alieno immunia, ad uncias sex ulnis constantes æstimanda sunt. Unusqvisqve propria bona æstimet, recenseatqve, qvibus æstimatis atqve recensitis, librum sive crucem manu assumat, nuncupetqve testes; qvod ego juramentum legitimum per librum præstem, profitearqve Deo; me bona, qvanta recensui

d) *Sk.* var, *fuere.*
e) *Sk. St. ER.* at þvi vætti.
f) *Add. Sk. B. ER.* skal hann qveda, *dicat.*
g) *Sk.* eid, *juramentum. ER.* at bók. lögeid, *per librum, juramentum legitimum.*

ec talit. edr minna. Enn ef hann vill egi eid vinna. þá er hann er beiddr. þá verdr hann ſekr um þat tólf möreom. þá er hann beiddr er hann er bedinn. hans tala ſcal ſtanda á fe ſiálfs. oc ſcal hann af því gera tíund. nema hann ſveri til fiórdungi minna enn fe. Ef hann ſver til fiórdungi minna. þá er hann ſekr um þat tólf merkom. oc ſcal hann ſva mikla tíund giallda ſem ſamqvamomenn vilia telia. oc ſcipta á hönd honom eidlauſt. þá er madr hefir eid ſvardan. oc ſcal hann ſva tíund af gera. ſem hann hefir til ſvarit. nema fe hans vaxi edr þverri tiotigom (h). ef fe hans þverrar tíotigom þadan frá er hann hefir ſvarit til. oc er honom rett at fara til ſamqvamo. oc telia fe ſitt. oc vinna eid at. oc gera þar tíund af er hann ſverr til. Nu (i) vex fe hans tíotigom. edr meira. þá er honom rett at fara til ſamqvamo. oc ſegia til þeſſ. oc gera þar tíund af. Nu hyggia hreppsmenn at meira hafi vaxit fe hans. enn hann ſegi. edr hann vili ecki frá ſegia þó at fe hans hafi vaxit tíotigom. edr meira. þá eigo ſamqvamomenn at gera honom ord. at hann komi til ſamqvamo. edr vinni eid at fe ſíno i annat ſinn. Ef hann vill egi eid vinna i annat ſinn. þá er ſamqvamomenn vilia þá verdr hann ſekr um þat tólf mörkom. oc er þat eidfall. oc ſcal hann ſva mikla tíund giallda er ſamqvamomenn telia. oc þeim giallda ſem þeir ráda á at qveda. Þar er manni verdr eidfall. oc eigo hreppsmenn ſöc þá hverr þeirra er (k) fyrſt vill. ſöc þeirri ſcal ſtefna at lögheimili þeſſ er ſóttr er. oc telia hann ſekan um tólf mörkom. oc qvedia til ſim heimilisbúa hans á þíngi. Ef qvidr berr á hann eidfallit. oc ſcal dómr döma ſex merkor þeim er ſótti. enn adrar ſex ſcolo fylgia annari tíund.

XXXVIII.

h) *Add.* Q. aurum, *unciis.*

recensui aut minora possidere. Delatum sibi juramentum siqvis recuset duodecim marcis mulctator; illi vero juramentum defertur, cum de eodem præstando admonetur. Census qvem qvis init bonorum suorum, ratus esto, & juxta eum decimæ solvuntor, nisi bona qvarta parte minora, qvam revera sunt, juramento censa fuerint. Si vero bona qvarta parte minora, qvam sunt, juramento censeat, duodecim marcis puniatur, tantasqve decimas, qvantas convenæ, illi injungere, & sine juramento imponere volunt, expendat. Unusqvisqve juxta suum juramentum bona decimet, nisi postea ad centesimum crescant, decrescantve, tunc enim si ad centesimum, postqvam juraverat, bona decreverint, conventum adeat, bona recenseat, recensionemqve juramento confirmet, & juxta eam bona decimet: si vero bona cujusdam ad centesimum vel ultra crescant, conventum adeat indicetqve & inde decimas solvat, si vero contribules bona ejus ultra id qvod indicaverat crevisse, suspicentur, isqve, qvamvis bona ad centesimum vel ultra creverint, indicare nolit, tunc convenæ eum admoneant, ut conventum adeat, iterumqve bona sua juramento recenseat: si vero juramentum sibi a convenis iterum delatum recuset, duodecim marcis mulctetur, tunc enim juramento cadit, decimasqve sibi a convenis injunctas, cui jubent, solvat. Ubi qvis juramento cadit, actione, qvam qvilibet convenarum instituere potest persequendus est, & ad domum propriam citandus, mulcta duodecim marcarum ei indicata, & vicinis qvinqve ut veridicis in foro ei competente convocandis. Si veridici eum juramento cecidisse asseverent, ad sex marcas actori solvendas, itemqve sex alias decimis addendas condemnetur.

K 2 CAP.

i) *Add. Sk.* ef, *si.*
k) *Omitt. Sk.* fyrst.

*XXX*VIII. CAP.

UM TÍUNDAR HALLD OC GIALLD.

Hreppsmenn þeir er til ero teknir ſcolo ſcipta hvers manz tíund i fióra ſtadi. nema minni ſe enn eyris tíund. enda er þá rett at hún hverfi í einn ſtad. Fiórdung einn tíundar ſcal gefa þurfamönnum innan repps (a) mönnom þeim er til ómagabiargar þurfo at hafa á þeim miſſarom. (b) ſcipta med þeim. oc gefa þeim meira er meiri er þörf. Egi á tíund at gefa or repp. nema ſamqvamomenn verdi á þat ſáttir. oc þicki utanhreppsmönnum meiri þörf. þat fe er gefa ſcal þurfamönnom. þat ſcal vera i vadmálom edr i vararfelldom. i ullu edr gærum. edr mat. edr kykfé. öllo ödro enn roſſom. þat ſcal golldit vera þeim mönnom er vid ſcolo taka. oc framcomit at Marteins meſſo. ef þá er egi framkomit. oc verdr þat tíundarhalld. oc verdr ſá ſekr um þat (c) ſex mörkom er giallda á. (d) Þurfamadr ſá er ſcipt er til handa. hann er adili at ſóc þeirri bædi ſóciandi oc ſcliandi. ſá er annar aþili er til ſocnar er tekin i hreppinom. oc tíund ſcipti til handa (e) hönom. ſóc þeirri ſcal ſtefna at lögheimili þeſſ er ſóttr er. oc qvedia til búa fim á þíngi þá er næſtir (f) ero ſtefnöſtadnum. Þeim manni er rett at ſtefna heiman (g) at ſin. er tíund ſcipti til handa þurfamönnom. enn fimta dag viko er fiórar vikor ero af ſumri. ef egi er ádr framkomit. rett er at hann taci þann dag vid vadmálom til handa þurfamönnom. ef hinn vill þá golldit hafa. egi er hann ſcylldr

a) *Omitt. Sk.* mönnom þeim er —— á þeim miſſarom.
b) *Sk.* ſkipta þeim meira er meira er þört, *illis plus tribuatur, qvos egeſtas gravior premit.*
c) *Sk. Q.* þrim mörkum, *tribus marcis.*

CAP. XXXVIII.

DE DECIMARUM DETENSIONE & SOLUTIONE.

Contribules delegati ſingulorum decimas in qvatuor partes dividant, niſi uncia minores ſint, tunc enim indiviſæ manent. Qvadrans unus decimarum egenis contribulibus, qvi rebus ad ſe ſuosve alendos eó temporé neceſſariis indigent, cedat, illiqve plus diſtribuatur, offeraturqve qvi pluris opus habet. Decimas extra tribum dare non licet, niſi convenæ de eo conſentiant, judicentqve, hos, qvi extra tribum ſunt, pluris indigere. Pauperibus offerenda ſolvantur pannis, togis promercalibus, laná, pellibus vellere hiſpidis, alimentis, animalibusve omnibus, eqvis exceptis, ſolutaqve eſſe debent eis, qvi ea recipere debent, ante feſtum Martini: Si tunc ſoluta non ſint, pro retenſione decimarum habetur, qvæ debitori ſex marcis, ab egeno cui decimæ diſtributæ fuerunt, actore & domino, cæteroqvin á contribulé decimas diſtribuente, ad actionem inſtituendam conſtituto, perſeqvendis, expianda eſt. Reus ad domum ſuam citetur, viri vero qvinqve loco citationis maxime vicini, qvi veridicorum munus obeant, in foro convocentur: licitum qvoqve eſt ei qvi paupereribus decimas diſtribuit, reum, die qvintó ſeptimanæ, cum qvatuor æſtatis hebdomadæ præterierunt, ſi antea non ſolverit, ad domum ſuam citare, qvó die adhuc permittitur, ut pannos pauperibus a debitore tunc ſolutos accipiat;

d) *B.* Þurfa madr ſá er til bónda var ſkipt, *mendicus, qvi patrifamilias alendus aſſignabatur.*
e) *ER.* Þurfa mönnum, *egenis.*
f) *ER.* búa ſtefnoſtödum, *locum citationis (proxime) accolunt.*
g) *Omitt. B.* at ſín.

fcylldr at taka i ödro fe. nema hann vili. ef egi kemr þann dag fram. oc fcal fá madr er til focnar er tekin gánga út i tún at fín. edr fá madr er hann felr föc. oc nefna vatta at því. at hann er búin at taka vid tíund þeirri er hann fcylldi gialldi. oc nefna hann. oc qveda á hve mikit feit er. oc hann fer egi þann er gialldi halldi upp fyri hann. hann fcal nefna vatta i annat finn (i) i þat vætti. fcal hann qveda. at ec ftefni (k) NN. (l) um þat er hann helldr tíund fyri NN. oc telia hann fekan um þat fex mörkom. oc giallda fiórdunginn tvennom giolldom. fva fem buar virda. þan luta er (m) golldin er. ef fumr er (n) golldin. ftefni ek til giallda. oc til útgöngo um fe þat. oc qveda á hvar hann ftefnir til þings. oc ftefni ec lögftefno. hann fcal qvedia til fim búa á þíngi þadan frá er hann ftefndi.

XXXIX. CAP.

UM BYSCUPS TÍUND. OC EINDAGA.

(79) Annan fiórdung tíundar fcal hafa bifcup. Þat fcal vera i vadmálom. edr vararfelldom. i lambagærom.

i) *Sk.* at því vætti. k) *Sk. ER.* honom.
l) *St.* ok nefna hann of þat er hann helldr fyrir honom. ok nefna þurfa mannin. *Nominetqve eum, eo qvod in mora fit folvere illi, qvem fimul nuncupet egenum.*
m) *Sk. St. Q. ER.* ugolldin er, *non folutus eft.*
n) *B.* ugolldinn, *non numeratus.*

79) *Decimarum hancce qvartam Rex gl. m.* Christ. III. *mandato ad Præfectum* Knud Steuffon *dato 16 April. MDLVI.*

cipiat; alia nisi velit acceptare non debet; si die ista non solvatur, tunc decimarum exactor intra tribum constitutus, ejusve mandatarius in aream domus suæ exeat dicatque testibus vocatis, se paratum esse ad decimas, quas alter expendere debuit recipiendas, reumque simul nominet, declaretque quantum sit debitum, se vero neminem videre, qvi pro eo pecuniam numeret. Tumque porro dicat: Vos testes advoco asserturos me NN. in jus citare, de decimis NN. retentis, reumque sex marcis mulctandum pronuncio, quadrantem vero nondum solutum, juxta æstimationem partis solutæ, si quædam soluta sit, a contribulibus peragendam, duplo præstandum. Reum ergo provoco; citatione ad solvendum & exhibendum peremtoria, & legitima; judicium autem, in quod citat, nominet, virosque quinque loco citationis vicinos, qui veridici munere fungantur, in eodem judicio convocatos producat.

CAP. XXXIX.

DE DECIMIS EPISCOPALIBUS, & EARUNDEM SOLVENDARUM TERMINO.

Qvadrans decimarum secundus episcopo cedat, pannis inquilinis, togis promercalibus, pellibusque agni-

nis,

MDLVI, Episcopis ademit, adjecitque fisco, placuit tamen Augustissimo die 28 Februar. MDLVIII, eandem in quatuor Toparchiis, sc. Austfyrde Syssel (*Mulensi*), Syde Syssel (*Skaftefellensi*), Arnesensi & Hnafiördensi, *solvendam* Gilberto *Superintendenti dioecesis Skalholtinæ constituto, & deinde Episcopo* Gisloni Jonæ *offerre, quibus binas* Rángárvallensem & Bardastrandensem *in usus Scholæ addidit Fridericus II. Hæ toparchiæ, ceu decimæ episcopales ex iis provenientes anno tandem MDCCLXIV inter*

om. edr i gulli. edr i brendo filfri. þá er bifcop ferr um fiórdung. hann fcal fegia til á kirkiofocnom i hrepp hverom. hverr vid þeim fiórdungi tíundar fcal taka er hann fcal. hafa. Þar er mælltr eindægi á fe því er bifcopi fcal giallda. enn fimta dag vico er fiórar vicor ero af fumri. at lögheimili þeff manz er bifcop bydr um at taka vid fe því. Rett er þótt fyrr fe golldit. ef þá kemr egi fram. þá fcal fá er rettr er föciandi gánga út í tún at fın. oc nefna vatta at því vætti. at hann er búinn vid fe því at taca er hann fcylldi giallda. oc nefna hann. oc qveda á hve mikit feit er. oc hann fer engi þann mann er giald þat (a) inni af hendi. Honom er rett at ftefna fva um þenna fiórdung tíundar. fem ùm hinn er fyrr var um tínt. þat er honom oc rett at ftefna fídarr um þat fe at lögheimili þeff manz er (b) giallda fcal. þeff á hann oc coft at fegia bifcopi til. oc láta hann heimta fva fem hann vill.

XL. CAP.

UM KIRKIO TÍUND.

Nú ero eptir tveir fiórdungar (a) tíundar. þat er hálf tíund hvers manz. þat fcal leggiaz til kirkna (b) oc prefta

a) *Sk.* gialldi.
b) *Sk. St.* fóttr er.

---

inter Epifcopum & fedis epifcopalis oeconomum diftributæ funt, ita ut Actus feparatæ fedis epifcopalis oeconomiæ, quam â propria indivifam Epifcopi antea direxerant, vid. Arnefens Isl. Rettergang *Cap. XIII. pag. 536. affignet Epifcopo Skalholtenfi toparchias* Mulenfem, Arnefenfem, Hafiördenfem, *oeconomo autem* Skaftufellenfem, Rángáenfem,

nis, aurô, argentove defæcato perſolvendus. Epiſcopus qvadrantem (inſulæ) viſitando tranſiens, in qvalibet parochia notum faciat, cui qvarta pars decimarum ſibi debita tradatur. Pecuniæ epiſcopo numerandæ terminus incidit die qvinto ſeptimanæ, cum qvatuor æſtatis hebdomadæ effluxerint, locus autem ſolutionis eſt, domicilium mandatarii epiſcopi legitimum. Licet, qvoqve prius ſolvere. Si vero tunc non ſolvatur, exactor hujus debiti in aream domus ſuæ exeat, teſtibusqve vocatis coram pronunciet, ſe paratum accipere debitum, qvod expendere debet reus, qvem nominare, debitumqve qvantum ſit indicare, debet, ſe vero neminem videre, qvi pecuniam numeret. De hoc decimarum qvadrante, eodem modo, ac de altero, de qvo prius dictum eſt, citare, qvinimo citationem ad domum debitoris poſtea repetere licet; Cæterum permittitur, ut Epiſcopo cauſam indicet, ut ad ejus arbitrium debitum vindicetur.

CAP. XL.

DE DECIMIS ECCLESIÆ SOLVENDIS.

Jam reſtant duo decimarum qvadrantes, qvi dimidium decimarum ab uno qvoqve ſolvendarum, eficiunt; hi ſingulis ecclc-

K 5

a) *Omitt. Sk. ER.* tíundar.

b) *Omitt. Sk.* oc preſta reido.

ſenſem, Bardaſtrandenſem, *vid.* Separations-Acten for Skalhollt *de* 23 *Auguſti* 1764, *confirm.* 29 *Maii* 1767. *Holano verum Præſuli, Viginti imperiales qvotannis ſolvuntur ab oeconomo iſtius ſedis, qvi decimas epiſcopales in toparchiis* Ejafiördenſi *&* Skagafiördenſi *colligit, vid.* Separations-Acten for Holum *de* 27 *Julii* 1765, *confirm.* 27 *Maii* 1767.

presta reidu. sva til hverrar kirkio sem biscop (c) vill. oc hann (d) scipter tíundom til. oc reida þeim manni i hönd er kirkio vardveitir þá er tíundom er tilscipt. hann scal kaupa tíþir at presti sva sem hann má vidr komaz. oc (e) þá luti er til kirkioþurftar (f) þarf at hafa sem fe þat vinz til. sva scolo menn giallda tíund af öllom böiom (g) í heradi til kirkio sem biscop hefir bodit (h) hveriger sem á bólstödum búa. Böande sá er á kirkiobö þeim byr er tíunndinni er tilscipt. hann er rettr heimtandi. oc sóciandi. oc seliandi þeirrar sacar ef hann vill. enn ef hann vill egi. þá er rettr adili þeirrar sacar lærdr madr sá er kirkio þionar. sá er til kirkioþurftar vill hafa feit. Fiórdung tíundar þann er til presta reido scal leggia. þann scal giallda i vadmálom. edr i vararfelldom. edr i lambagærum. edr i gulli. edr i brendo silfri. enn þann fiórdung tíundar er til kirkioþurftar scal leggia. þann scal giallda i vaxe. edr i vidi. edr i reykelsi. edr i tiöro. edr i lereptom (i) nyiom þeim er hæf seo til kirkiobúnadar. sva sem getr at kaupa med vadmálum i því heradi. Rett er þó vadmal ein se golldin it (k) sidasta inn fimta dag vico er fiórar vicor ero af sumri. enn ef egi kömr þá fram. þá scal sá er heimtandin er stefna þann dag um i túni á kirkiobönom þeim er tíundin á til at hverfa. oc sócia þar sem um adra tíund. hann scal stefna sinni stefno um hvarn fiórdungin. oc láta varda sex merkor i hvarom tveggia stad halldit. (l) costr er oc at stefna einni stefno um báda fiórdungana. oc fylgia þá ein álög. því at einn er aþili at bádom.

LXI.

c) *Omitt. Sk. B. ER.* vill. oc hann.
d) *ER.* scipar.
e) *Sk.* adra.
f) *Omitt. Sk.* þarf at hafa.

ecclesiis, pastoribusque, juxta episcopi arbitrium & divisionem offeruntor, traduntorque curatoribus ecclesiarum; quibus decimæ divisæ sunt. Curator ecclesiæ cum pastore de sacris celebrandis, prout potest, contrahat, & de rebus necessariis ecclesiæ prospiciat, quatenus hæc pecunia suppetit. A singulis singularum toparchiarum prædiis nullo incolentium habito respectu, juxta constitutionem ab episcopo factam ecclesiis decimæ solvi debent. Villæ verò ecclesiasticæ habitator, decimarum illuc divisarum exactor legitimus est, actionemque ideò vel ipse instituere, vel, si velit, in alium transferre potest, si nolit, viro docto qui ecclesiam administrat, si debitum in usus ecclesiæ vertere cupit, actio competit. Quarta decimarum usui pastorum destinata pannis inquilinis, togis promercalibus, pellibus agninis, auro, argentove defæcato solvitor. Quæ vero ecclesiæ debetur, cerâ, lignis, thure, pice, novisve linteis ornatui ecclesiastico aptis prout in ista toparchia pannis inquilinis emi possunt, solvatur. Licet etiam mero panno solvere, non tamen posterius quam die quinto septimanæ cum quatuor æstatis hebdomadæ fluxerunt; si vero tunc non solvatur, exactor reum ideo, in area villæ ecclesiasticæ, cui decimæ solvi debent eodem die, citet, & hanc instar reliquarum vindicet; singulas quartas, singulis citationibus petat, singularumque moram sex marcis expiandam esse pronunciet; licet etiam citatione unica utramque simul petere, quo casu mulcta consolidatur, quia tunc utriusque actor idem est.

CAP.

g) *Idem* i heradi.
h) *Sk. O.* hverir. *ER.* hverigir.
i) *Sk. St.* Enskum, *Anglicis.*
k) *Sk.* it seinsta, *ultimo.*
l) *Sk. St.* rett er at stefna, *licet citare.*

XLI. CAP.

UM VARÞÍNGA STEFNU Á TÍUNDAR-HALLDE.

Rett er at ſtefna heiman til varþínga um tíundarmál þar er menn ero ſamþínga. (a) oc rett er at lyſa á varþíngi í þíngbrecko um tíundarmál. oc ſókia þar í dóm ef hinn er (b) fyrir er ſóttr er. (c) þá er rett um biſcups fiórdung at ſökia þótt ſá ſe egi á þíngi er ſóttr er. Ef lyſt er á þíngi (d). þá ſcal qvedia til heimilisbúa ſim á þíngi þeſſ er ſóttr er.

XLII. CAP.

UM OMAGATÍUND. ISLENDSKRA KAUP-MANNA. OC UM EIDVINNING.

Ef madr hefir ómaga eyri at vardveita þann er hann tekr vöxto af. oc ſcal þann luta vaxtarens tíunda er undir hann berr. ſem þat fe er hann átti ádr. Iſlénzkir menn allir ſcolo tíunda fe ſitt. (a) enn um útlenda menn ef þeir koma út híngat. oc erat þeim ſcylldt at tíunda her fe ſitt ádr þeir hafa her verit þriá vetur ſamfaſt. nema þeir geri bú fyrr. enn þat var ſcolo þeir göra tíund er þeir göra bú. oe þau miſſari eptir. Enn ef (b) varir landar fara hedan. oc eigo þeir fe eptir. oc ſcal ſá madr giallda tíund af (c) er vardveiter þat fe. enn

a) *Omitt. Sk. St. Q. ER.* oc er rett —— um tíundarmál.
b) *Sk. St. Q. ER.* þar, *ibi.*
c) *Sk.* þó, *tamen.*
d) *Add. Sk. St.* um tíund, *de decimis.*

CAP. XLI.

DE CITATIONE IN JUDICIUM VERNALE CIRCA DECIMAS RETENTAS.

Super caufis de decimis licitum eſt, ſi actor & reus in eadem toparchia domicilium habeant, ut hunc ille in judicia vernalia domi citet, cauſamqve in clivo fori vernalis proclamet, eamqve ibi judicio ſubmittat, ſi reus adſit, qvarta tamen epiſcopo debita etiamſi reus abſit, recte vindicatur. Si cauſa in judicio proclametur, oportet ut qvinqve rei vicini in foro ejus competente veridicorum inſtar adhibeantur.

CAP. XLII.

DE DECIMIS EX BONIS PUPILLORUM, UT ET MERCATURAM IN ISLANDIA EXERCENTIUM SOLVENDIS, ET DE JURAMENTO CIRCA BONA.

Siqvis ex bonis pupilli, qvæ curat, fructum lucratur, partem fructus ſibi cedentem æqve ac bona, qvæ prius poſſedit decimet. Islandi omnes ſua bona deciment; exteri vero huc trajicientes de bonis ſuis, antequam hic tres continuas hiemes peregerunt, niſi villicationem prius incipiant, decimas dare non tenentur; eodem autem vere, qvo villicare incipiunt, ſeqventibusqve ſemeſtribus decimas penduntō. Si noſtrates patriâ cedentes bona relinqvant, ille, cui bona interim curanda committuntur, deci-

a) *Sk.* enn utlendſkir eru æi ſkylldir at tíunda her fe ſitt ádr, *exteri ſua bona prius decimare non obligantur.*
b) *ER.* orir.
c) *ER.* vardveita hefir þat feit, *cui bona conſervanda incumbunt.*

enn um þat fe ſem hann hefir á brott med ſer. oc (d) erat honom her ſcyllt at giallda tíund af því þótt hann ſe allengi á brott. Enn ef hann komr út híngat. þá ſcal hann giallda tíund af því fe er hann hefir út med ſer. enn næſta vetr eptir er hann (e) kömr út um ſumarit ádr. þótt hann ſe (f) i gördum (g) erlendis. Ef madr komr út híngat. oc hefir vaxit fe hans. (h) edr þorrit. eda hann hefir egi eida fyrr at unnit. oc er hann ſcylldr at vinna eid at fe ſino ef menn vilia beida hann. Ef hiú eigo fe ſaman. oc ſcal karlmadr eid vinna fyri fe beggia. Ef karlmadr oc kona eigo fe ſaman. þótt þau (*) ſeſk egi hióna. oc ſcal karlmadr vinna þar eid. Ef karlar eigo fe ſaman. oc er rett þótt annar vinni þar eid. ef þeir metaz vid. oc vill hvargi (i) vinna eid. oc er ſöc vid hvarntveggia. Sá ſcal eid vinna fyri fe hvert er lögrádandi er fiárins. Ef vöxto berr undir mann af þeſſ manz fe er (k) erlendis er. oc ſcal hann þat fe ſva tíunda ſem voxto (l) bæri undir hann af ómaga eyri. Þar ſcal madr tíund (m) giallda i þeim repp ſem hann á lögheimili þau miſſari. (n) hvargi ſem fe er. Rett er at ſættaz á tíundarmál medan egi er ſtefnt um. Þó er rett at ſættaz á þótt ſtefnt ſe um. oc ſcal egi meira nidr (o) fella enn helminginn. Ef madr tekr minni ſátt enn þriggia marca ſecd. (p) oc á ſá ſöc er vill. (q) Enn ſaumo ero vidrlaug um tíund hvegi lengi er tíund

d) *Sk.* er honom æi.
e) *ER.* hevir utkomit, *reverſus eſt (huc rediit).*
f) *Q.* ſtörfum, *negotiis. M.* i gördum herlendis, *negotiis hic, ſc. incumbat. ER.* i gördum Auſtr, *in Moſcovia, ſc. ſit. Omitt. Sk. conſulto* i gördum erlendis, *ita ut tantum hæc verba habeat* þó hann ſe.
g) *B.* orlendis.
h) *Omitt. id.* eda þorrit.
*) *Sk.* ſeu æi.

decimas inde ſolvat; bona vero qvæ qvis ſecum ad exteros vehit, hic decimare non tenetur, qvantocunqve tempore abſit, ubi vero rediit, ex bonis ſecum allatis hieme, proximá poſt æſtatem, qva ab exteris reverſus eſt decimas expendat, qvamvis peregre negotia exerceat. Si cujus redeuntis bona creverint, decreverintve, eave juramento antea cenſa non ſint, tunc ea juramento, ſi poſtuletur, cenſeat. Conjugum bona maritus jurejurando cenſeat. Si vir & fœmina bona communia habeant, qvamvis conjuges non ſint, ille juramentum præſtet; ſi inter viros communio ſit, alterutri juramentum incumbit, de qvo præſtando ſi inter eos convenire neqveat, ita ut neuter jurare velit, actio in utrumqve competit. Bona qvæcunqve jurejurando cenſeat, qvi eorum adminiſtrationem habet. Siqvis ex bonis alterius peregre degentis, fructus percipiat, hos eodem qvo fructus ex pupillorum bonis ad ſe redundantes modo decimet. In ea tribu, ubi qvis iis ſemeſtribus domicilium legitimum habet, ubicunqve bona ſint, decimas pendat. In cauſis ex capite decimarum ortis transigere licet actione nondum inſtituta, qvinimo ſi citatio præceſſerit modo mulcta ultra dimidium non remittatur, ſiqvis de mulcta tribus marcis minore transigat; actione populari conveniendus eſt. Decimarum ſolvendarum mora qvanti-

cunqve

i) Q. ſveria, *jurare.*
k) *Sk.* örlendis. *M.* af landi er farin, *qvi ſolo ceſſit.*
l) *Sk. ER.* herr.
m) *Sk.* gera.
n) *Sk. B. St. Q.* hvar.
o) *Sk. B. St. Q. ER.* falla alaganna enn hálft, *mulcta, ultra partem dimidiam non remittatur.*
p) *Add. omn.* ok varđar honom þat þriggia marka ſekd, *tribus enim marcis tunc mulctandus eſt.*
q) *Omitt. Sk. B. St. Q.* Enn ſöҗo —— hvergi lengi er tíund er halldit.

tíund er halldit. Ef tíund gelldz egi heima i heradi. enda er egi ſtefnt um. þá er rett at lyſa it næſta ſumar eptir á alþíngi at lögbergi. Innanreppsmenn eigo at lyſa þvattdag oc föſtodag um tíundarmál. oc þeir menn er af þeim taka (r) ſacir. Ef hreppsmenn hafa ei lyſt fyri helgina. þá er rett hveriom at lyſa eptir helgina. ef vill til unz dómar fara út. Sá er lyſa vill (s) um tíundarmál. hann ſcal gánga til lögbergis. oc nefna ſer vatta þar i þat vætti. ſcal hann qveda. at ec lyſi ſöc á hendur NN. (t). um þat at hann hafi halldit þeim fiórdungi tíundar. oc (u) qveda hverr ſá er (v). tel ec hann ſecian um þat ſex mörkom. oc giallda þann luta ſem ógolldin er tvennom giolldom ſem búar virda. oc qveda á hvar hann lyſer til dóms. oc lyſi ec löglyſingo. Þar er madr lyſer (x) um tíundarmál. oc ſcal hann þar qvedia til ſim búa á þíngi þá er næſtir ero ſtefnöſtadnom. Engi er rudning til um búa þá nema at leidar lengd. Egi ſcal meta ſpell á tíundarmálom ef rett er höfdot ſöcin. Ef madr tekr gagnſöc upp i gegn tíundarmáli. oc á egi at meta þá ſöc. nema hon ſe fiörbaugsſöc. edr meiri. meta ſcal ef tíundarſöc er. því at eins er rett at lyſa á þíngi. oc ſöcia et ſama ſumar um tíundarmál. ef ſá er á þíngi er ſóttr er. (y) Egi ſcal tíundarſöc fyrnaz helldr enn önnor fiárr heimting. Ef hann gelldr egi tíund hin fyrſto miſſeri þá er hann átti at giallda. þá ſcal ſtefna at lögheimili þeſſ er ſóttr er. eda lyſa á þíngi.

XLIII.

r) *Omitt. omn.* ſacir.
s) *Omitt. Sk. St.* um tíundar mál.
t) *Add. Sk.* ok nefna hann, *eumqve nominet*.
u) *Q.* ſegia.
v) *definit membrana Q.*
x) *Sk.* um tíund.

cunqve temporis, eadem mulcta expietur. Si decimæ in toparchia ubi qvis habitat, non solvantur, vel debitor ob moram citatus non sit, causâ æstate proximâ, in comitiis universalibus ad rupem jurisdicundi recte proclamatur. Qvi intra tribum sunt; eorumqve mandatarii die lavationis, & jejunii, causas ex capite decimarum, proclamare debent: si vero ante festum causas non proclamaverint, cuilibet ex populo, post festum usqve dum judicia celebrantur eas proclamare licet. Causas ex capite decimarum proclamaturus rupem jurisdicundi adeat, testesqve eum in finem nominet, dicatqve: causam contra NN. proclamo, ob retentam decimarum qvartam (qvæ nominanda est,) eumqve sex marcis mulctandum pronuncio, partemqve nondum solutam juxta æstimationem vicinorum duplo præstandam esse, (judicio, in qvo causa est decidenda, expressô,) idqve legitime proclamo, ubi qvis actionem de decimis proclamat, viros qvinqve loco citationis proximos veridicorum instar in foro convocet, eosqve veridicos nulla exceptio, distantiæ locorum exceptâ, inhabiles reddere valet, nec vitium in hoc processu commissum attendatur, si actio principalis legitime instituta sit. Reconventioni in actione de decimis nullus esto locus, nisi causa reconventionis delictum sit relegatione, poenave graviori plectendum vel ex capite decimarum oriatur tum enim attendi debet. Causas vero de decimis tum demum eadem æstate in foro proclamare, & agere licet, si reus in foro adsit. Actiones de decimis, non magis qvam aliæ conditiones præscribuntor. Siqvis decimas primis semestribus debitas non solvat, ad domum suam citandus est, actione cæteroqvin ex capite moræ in foro proclamandâ.

CAP.

y) *Add. Sk. B. St.* Þó er rett at sökia um biskups tíund. Þó at sá se egi á Þíngi er sótt er. *De decimis episcopalibus agere licet, qvamvis reus in foro non adsit.*

XLIII. CAP.

UM TÍUNDARSÓKN.

Þá er madr ſtefnir heiman at ſin (a) inn fimta dag viko. þá er fiórar vikor ero af ſumri. um tíundarmál. oc á dómr at döma. at giallda i þeim ſtad enom ſama fiortán nóttom eptir vapnatac. innſtöda oc ſex merkor álaga. oc ſcal þeim döma þriár merkor er ſócir. enn adrar þriár ſcolo fylgia þeim fiórdúngi tíundar ſem um er ſtefnt. Enn ef ſtefnt er at lögheimile þeſſ er ſóttr er. oc ſcal þar þá döma at giállda innſtöda oc álög fiortán nóttom eptir vapnatac. Enn ef lyſt er á þíngi um tíundarmál. oc á dómr at döma innſtöda oc álög at lögheimili þeſſ er ſóttr er fiortán nóttom eptir vapnatac. enn um (b) víti öll þau er her fylgia. oc útlegdir. þá ſcal döma ſex ålna aura (c). Aull tíund ſu er minni er enn ſciptingar tíund. þá ſcal hon hverfa med þurfamanna tíund á hauſt. nema biſcop vili hana einkum til kirkna láta leggia. Biſcup ſcal ráda til hverrar kirkio tíund ſcal leggia af hverom bö. *Cætera eadem cum variante ex Cod. Sk. ſub lit.* ſ. *p.* 44.

XLIV.

a) *Omitt. Sk.* hinn fimta —— af ſumri. *Omitt. B. ER.* inn fimta dag.

b) *St.* vitni, *teſtibus. ER.* fe víti, *mulcta pecunaria.*

c) *Add. B. eadem manu. St. recentiori:* Enn hin ſaumo ero vidrlög um tíund hvergi lengi er halldit er. oc ſkal vid en ſaumo gögn ſækia. hver madr er tíund görir. ſkal gealldа lyſitoll til graptrar kirkiu tvær álnir vadmáls. eda tva aura vax. rett er þeim at giallda tvær merkr lyſis er æi gera ſkipti tíund. feórar álnar þó at hióna ſe. nu gefr madr ſe börnum ſínum. ok ábyrgiaz þau ſeálf. þá ſkulu þau gæra tíund. ok gealldа lyſi toll. *Eâdem mulctâ moroſus, qvantocunqve tempore decimas detineat*

CAP. XLIII.

DE EXACTIONE DECIMARUM.

Ubi qvis de caufis decimarum ad domum fuam die qvinto feptimanæ cum qvatuor æftatis hebdomadæ effluxerunt, citavit, judices reum ad folvendam in eodem loco, intra qvatuordecim á fententia latá noctes, fortem atqve mulctam fex marcarum inter actorem atqve fortem æqvaliter dividendam, condemnent: fi ad domum rei citatio recitata fuerit, reus fortem atqve mulctam intra noctes qvatuordecim poft latam fententiam ibi folvere condemnetur. Si vero in foro proclamata fit actio decimarum, condemnari debet reus ad fortem & mulctam in domicilio fuo qvatuordecim á lata fentia noctibus, folvendam; cæterum in mulctis, poenisqve pecuniariis infligendis, ad uncias, qvarum fingulæ fex ulnis conftant, computatio inftitui debet. Decimæ, qvam qvæ dividantur minores, qvolibet autumno egenis cedant, nifi epifcopus velit, eas præfertim ecclefiis offerre. Epifcopus definiat, qvænam villæ fingulis ecclefiis decimas offerant.

detineat, plectatur modo jamjam laudato vindicandâ. Unusqvisqve decimas folvens præftationes luminum duabus ulnis panni inqvilini, ceræve duabus unciis offerat. Licitum eft his, qvi decimas minores qvam qvæ dividantur, folventes, ut libram olei pifcini offerant finguli, conjuges etiamfi fint, qvatuor ulnas folvant. Siqvis liberis fuis bona, qvæ ipfi adminiftrant, donat, tunc decimas, & præftationem luminum folvant. Add. Sk. St. Ef madr helldr búi fínu. ok fkal tíunda matar afgáng. ef meiri er enn vett hafi hióna hvert. ok fva heyin afgáng. ef fornari eru enn vetr gömul. *Siqvis villicare pergat, villicationis reliqvias majores, qvam qvæ qvadraginta libras fingulis domefticis tribuant, decimet. Pabuli reliqviæ bieme antiqviores decimantor.*

XLIV. CAP.

NYMÆLI OF SIFIAR OC FRÆNDSEMI. *

Þat var nymæli gört þá er *Magnus Gizorarſon* var byſcop orþin: at nu er lögſkyllt at faſta nætur þer átta er áþr voro eigi lögſkylldar. ein er Iolanótt. önnur Páſchanótt. þridia fyrir Uppſtigningardag. fiórda fyrir Hvítſunnudag. oc midvico nætur fiórar um Lángaföſtu. þer er eigi voru áþr lögteknar. Þat var annat nymæli. at iafn nátt ſkal byggia ſifiar oc frændſemi at fimta manni hvartveggia. þar ſem hiúſcapar ráþum ſcal ráda. oc ſcal þar er frændſemi er at fimta manni. giallda ena meiri tíund. Enn þar er frendſemi er at fimta manni. oc ſetta: ſcal giallda hundrad álna. Enn þar er at ſetta manni er hvarttveggia. ſcal giallda tíu aura. þá liggr ecki fegialld á þadan frá. Þótt hiúſcapar ráþum ſe ráþit. Þat var fornt lögmál þar er þriggia breþra er med mönnum at frendſemi. at þar ſcylldi til ómegdar leggia tíu aura. enn nú er þat aftekit.

XLV. CAP.

MISSERIS TAL.

(80) Enn fimti dagr vico ſcal vera fyrſtr i ſumri. þadan ſcal telia þriá mánadr þriátigo nátta oc nætur fiórar

* *Duo ſeqventia Capita add. ER.*

80) *De hoc computo, qvi ſtylo novo in Islandia recepto mutabatur, obſervandum eſt, qvod Perill.* J. Erichſen *in notis ad Arneſens* Islandſke Rettergang *monuit, ſc.* 1) *diem Veneris pro die Saturni, minus recte hodie haberi primum hie-*

CAP. XLIV.

NOVELLA DE COGNATIONE & CONSANGVINITATE.

Magno Gizuri *epiſcopo facto hæc novella rogata eſt, qva jubetur ut noctes octo, antea non obſervandæ, jejunio poſthæc tranſigantur: Prima harum eſt nox Natalitiorum; ſecunda nox Paſchatos; tertia ante diem Aſcenſionis Domini; qvarta ante Dominicam Pentecoſtes; noctes qvatuor qvæ Dies hebdomadum mediarum, in ſeptuageſima præcedunt, & antea legibus receptæ non fuerunt. Altera fuit novella, qvæ jubet affinitatem & cognationem in eodem utrinqve, qvinto ſcilicet gradu obſervari. Ubi matrimonium contrahitur, ita ut in gradu qvinto cognationis ſit, decimæ majores ſolvantur, ſed in gradu qvinto & ſexto, centum ulnæ offerantur, ſi vero utraqve pars in gradu ſexto conjuncti ſunt, decem ſolvant uncias. In reliqvis gradibus matrimonium ineuntes ab expenſis liberi ſunt. Juris antiqvi conſtitutio, juxta qvam conſobrinorum pronepotes pauperibus decem donarent uncias, hodie abrogata eſt.*

CAP. XLV.

COMPUTUS SEMESTRIUM.

D*ies qvinta ſeptimanæ, æſtatis prima eſto; inde tres menſes, ſinguli triginta noctium, cum qvatuor noctibus*

 ad

hiemis; 2) lectionem errore librarii irrepentem, dagr ſcal fyrr coma allz miſſeris tals enn nótt, *genuinæ, qvæ talis eſt;* nótt ſcal fyrr coma allz miſſeris tals enn dagr, *nox in computandis ſemeſtribus die prior eſto; oppoſitam eſſe, qvod vel J. noſtrum probat temporis rationem per noctes ſemper ineundo. Conf. Arneſ.* Isl. Retterg. *p.* 75 & 76.

fiórar til midſumars. Enn frá midiu ſumri ſcal þrír mánaþr þriátigo nátta til vetrar. Laugardagr ſcal fyrſtr vera i vetri. enn þadan ſcal vera ſex mánaþr þriátigo nátta til ſumars. enn tío vikor ſcolo vera af ſumri er menn coma til alþíngis. Dagr ſcal fyrr coma allz miſſeris tals enn nótt. Lög öll ſcolo vera uppſogd á þrimor ſumrom. ſcal þá lögſógo madr af hendi bioda lögſöguna. Nymæli ecki ſcal vera lengr ráþit enn þríu ſumur. oc ſcal at lögbergi it fyrſta ſumar ſuppſcgia á vorþíngum helguþum. edr leiþum. Laus ero öll nymæli ef eigi verþa uppſógd. it þridia hvert ſumar.

XLVI. CAP.

UM LÍKSÖNG.

(a) Ef finz af like criſtins manz. oc á at ſíngia líkſöng allan yfer. ef ſer merki á hvart verit hefir karlmadr eda kona ſva ſcal (b) ſcipta it ſama ef menn vitu víſt af hvörs líki þat er. er fundit er. þótt egi ſe merki á hvart verit hefir karlmadr eda kona. nema nockot hafi þeſſ verit ádr um hag hans. at fyrer þær ſacir ſcyli egi ſyngia líkſöng yfer líke hans.

XLVII. CAP.

UM KIRKIUGIAFIR. OC MÁLDAGA.

(81) Þar er menn leggia fe til kirkio at biſcopa rádi. oc at erfingia ſátt. þá á þat iamfaſt at vera ſem i lög-

81) *Grág. Tit. de hæred. Cap.* 18.

ad mediam æſtatem numerandi ſunt; a media æſtate tres menſes, ſinguli triginta noctium ad hiemis initium. Hiems incipiat die lavacri unde ſunt ad æſtatem ſex menſes, quorum ſinguli triginta noctibus conſtent: ſeptimanæ vero æſtatis decem præterlapſæ eſſe debent, ubi comitia adeuntur. Dies in computatione ſemeſtrium nocte prior ſemper eſto. Leges omnes tribus æſtatibus repetitæ ſunto, tum enim Legifer officium alii cedendum offerto. Novella nulla ultra tres annos obligato; talis autem qvælibet prima æſtate promulganda eſt ad rupem jurisdicundi, vel in conventibus vernalibus æſtivisve pace publica munitis. Novellæ omnes tertia quaque æſtate non repetitæ ſolvuntur.

CAP. XLVI.

DE CANTU FUNEBRI.

S*i quæ hominis chriſtiani reliqviæ inveniantur, tum omnis cantus funebris eis præſtetur, ſi indicia utrum vir, fœminave fuerit, exſtent; qvinimo ſi certo conſtet, de cujus funere ſint reliqviæ inventæ, quamvis indicia ſexus non appareant, niſi ſtatus defuncto dum in vivis erat, fuerit talis, ut propter eum cantus funebris mortuo præſtari non poſſit.*

CAP. XLVII.

DE BONIS ECCLESIÆ OBLATIS & CONTRACTIBUS CIRCA FUNDOS ECCLESIASTICOS.

B*onorum eccleſiæ, epiſcoporum auſpiciis, hæredumqve conſenſu oblatorum donatio, tam rata eſſe debet, ac ſi in*

a) *Add. Sk.* Þat er mællt, *conſtitutum eſt. ER.* ef finnr, *ſi inveniatur. Omitt. B.* Ef finnz af — yfir liki hans.
b) *Sk, ER.* ſkipa.

i lögrettu ſe loſat. oc ero ſlíc vidrlaug er frá er brúgdit. oc er heimting til. Þat er biſcupum loſat þar er þeir gera máldaga i lönd manna. at þeir ſculo egi lyſa láta at lögbergi nema þeir vili. enn i þíngbrecko ſculo þeir láta ſegia til á varþíngi því er þeir heyia, oc haſa vatta vid et næſta var eptir. Byſcupar ſcolo coſt eiga at giöra ſcyrſlor optarr en um ſinn um fader ni manz. ef þeim þickir þeſſ þurfa. oc ſcal ſu ſcyrſla rett er ſidarr er gör.

XLVIII. CAP.

UM VAPNABURD Í KIRKIO.

(a) Egi ſcal madr bera vapn i kirkio ne i bönahús. Þat er tider ero at veittar. oc egi ſcal ſetia vapn vid kirkio

a) Þat er mællt i lögum at madr ſkal æi bera vopn i kirkio. ok æi ſetia vid kirkio vegg. oc leggia á kirkio eda kirkiopalla. þá er fyri kirkio eru. ſlík þirniſla er öll á bænahúſuin þeim er biſkup loſar tíþer at. enn ef af er brugdit. þá vardar fiörbaugsgard. byſkup á ſök þá ef hann vill ſækia láta. enn ella preſtr ſá er vardveiter kirkiunna edr bænahús. bóndi ſá á at þridia koſti er byr á kirkiubænum. Rett er at ſtefna fimtodag er fiörar vicor ero af ſumri á kirkiobænum. ſækia ſkal ſök þá vid vattord. ef þegar éro vattar til at misþirmt var kirkiunne. ella qvedia til tylptar qvidar goda þeſſ er ſótt er. enn ef æi veit hver ſá er. þá ſkal qvedia ſinn goda. Enn ef ſiálfr er ſótte godin þeirre ſök. þá ſcal qvedia ſamþíngisgodan tólftar qvidar. Varnir oc gagnſakir ſkulu æi metaz of þau mál ef rett er höfdut ſökin. Þeir menn er til múnklífa edr biſkupsſtola vilia rádaz á landi her., hverſu mikit fe er þeir gefa med ſer at erfingia lofi. oc rádi þeir ſtadfeſtu ómögum ſínum. þí ſcal æi ripting til þeſſ vera. þó at æi komi búar til þeſſ at vinna eida at. oc þó at adrir verde erfingiar enn þá voru er arfſalit var. *Sk.*

in senatu facta esset, eâdemqve poenâ, si non præstetur, vindicanda, eodemqve modo, petenda est. Concessum est episcopis, ubi de parte quadam fundi alieni ecclesiæ tribuenda contrahunt, ut hunc contractum ad rupem jurisdicundi nisi velint publicare necesse non habeant; sed in clivo fori vernalis cui subsunt eum publicare debent, testesqve, vere, post eum initum, proximo adhibere. Episcopi sæpius, si velint, de parentibus liberorum inqvirere possunt, qvod posterius probatur rectum erit.

CAP. XLVIII.

DE ARMORUM GESTATIONE IN ECCLESIIS.

Arma in ecclesias aut oratoria, qvæ sacris inserviunt, ferre, aut ad eorum parietes collocare nefas esto.

L 5 *Arma*

a) *Legibus cautum est, ne qvis arma in ecclesiam gerat eademve ad parietes earum collocet, imponatve sedilibus foris ad introitum factis, eadem oratoriis, in qvibus sacra peragi episcopus permittit, sanctitas debetur, secus faciens relegationis ab episcopo, si velit, pastorcve, qvi ecclesiam vel oratorium administrat, fundive ecclesiastici incola, actoribus vindicandæ condemnetur. Reus die qvinto septimanæ, qvum qvatuor æstatis hebdomadæ præterlapsæ sunt, ad villam ecclesiasticam citetur. Actio autem testibus, siqvi, dum pax ecclesiæ violata fuit, adfuere, instituenda; cæteroqvin curio, cui paret reus, de testimonio duodecimvirali compelletur. Si vero, qvis ille sit, nesciat actor, â suo curione illud petat: si vero curio ipse reus sit, tum â curione contribuli, duodecim veridici postulentur. Exceptiones, & reconventiones nullæ dantur, si actio principalis legitime instituta sit. Eorum, qvi ad sedes episcopales vel monasteria in hac insula se conferunt, dispositio de bonis, illuc heredum consensu oblatis, qvantacunqve demum sunt, si cognatis, qvos alere tenentur, certas mansiones acqvisiverint, irrevocabilis esto, qvamvis vicini hunc contractum confirmaturi non adsint, aliive heredes, jam sint, qvam qvi tempore alienatæ hereditatis fuerunt.*

(b) kirkio vegge. enn þau ero vapn til þess talit. öx oc sverþ. oc spiót. oc svidor. oc bryntröll. Ef madr bregdr af þesso máli. þá ver fiörbaugsgardi. sakar þeirrar adili er sá madr er biscup bydr um. eda prestr sá er tíþer veitir at kirkio. eda bóndi sá er þar byr. Söc þá scal sokia vid vattord ef því komr vid. enn elligar vid tylftarqvid. enn madr er vardr söc þeirri ef hann getr þann qvid. at hann bæri þess (c) örendis vapn til kirkio at smíþa at henni nockot þess er hun þyrfti. Þat er og til varnar ef madr bydr at handsala griþ biscops i þesso máli. oc þau handsöl med er honom þicki tök. þá scal því egi níta. Enn sá á söc þessa er vill. ef engi vill sokia þeirra manna er ádr voro talþir (d) til þess at söc ætti. Þá eina menn scal at kirkio grafa er biscop sá lofar er yfir þeim fiórþungi er. Ef madr förir þess manz lík til kirkio er biscop hefir bannat. oc ver þat fiörbaugsgardi þeim er fördi. oc þeim er vid tekr. oc sva presti ef hann syngr yfir líksaungin. Ef madr byr á kirkiobole. þá scal hann þar hallda húsum. oc gördum. sva at land spilliz egi. Enn ef land spilliz i ábúd hanz. þá scal þat böta kirkio slíko sem búar virda vid bók. Ef madr bötir kirkio land. þá scal búi Guds þauk fyrir hafa. enn egi má hann febötor fyri þad heimta.

XLIX. CAP.

(a) UM TÍDAKAUP PRESTZ.

Eindagi er á tídakaupi presta enn fimta dag viko er siau vikor ero af sumri vid alla þíngonauta. oc liggr vid

b) *Add. Sk.* kirkiubriost. ne vid, *frontem templi*, *nec ad.*
c) *ER.* uöndis.

Arma vero talia sunt; securis, gladius, hasta, framea & malleus, siqvis secus faciat relegationis condemnetur. Actor istius causæ est mandatarius episcopi, pastorve sacra in ecclesiâ administrans, incolave fundi; causa vero testibus si fieri possit, cæteroqvin duodecim veridicorum testimonio comprobanda est. Exceptio tamen peremtoria reo competit, si veridicis evincat, se arma in ecclesiam gessisse ideo, ut necessariam ei ministraret reparationem. Exceptio præterea est, siqvis causam stipulata manu episcopi arbitrio submittat, seqve declaret tantum præstaturum, qvantum hic decreverit; id enim ei negandum non est. Si actores nuper memorati actioni supersedeant, tum popularis evadit. Ii tantum homines cæmeterio inferantur, quibus episcopus istius qvadrantis hoc beneficium concedit. Siqvis funus, cui episcopus interdixit, ecclesiæ inferat, uterqve, tam inferens, qvam sepeliendum recipiens, ut & pastor cantum funebrem præstans, relegationi obnoxius est. Qvilibet villam ecclesiasticam incolens ædificia, sepimentaqve conservet, ut fundus non vilescat. Si vero fundus coloni culpâ detrimentum capiat, tunc illud ecclesiæ tanti resarciatur, qvanti viri delegati jurejurando æstimant. Conductor si ecclesiæ fundum melioret, Divinam habeat gratiam, remunerationem pecuniariam vero non exigat.

CAP. XLIX.

DE SALARIO PASTORIS.

T*erminus salarii pastoribus a qvôlibet parochiali solvendi incidit in diem qvintum hebdomadis cum septem æstatis septi-*

d) *Add. ER.* talt, *habetur. Omitt. id.* til þeſſ at ſöc ætti.

a) *Omitt. Sk. totum hocce Caput.*

vid hálf fimta mörk sex álna aura ef halldit er. oc er at heimili prestz stefnostadr um tíþakaup vid alla þíngonaura. Ef menn vinna fleira enn þat sem lofat er á þeim dögom fimtán (b) er it meira halld er á. þat ver fiörbaugsgardi. oc á sá sóc er vill. rett er manni at biarga fe sino. oc (c) andvirki. sem rúmheilact se. ef van er at elldr. eda ofvidri. eda vötn. eda scridor meidi elligar. (d) Þat ver fiörbaugsgardi ef madr etr fe þat er svidda verdr. oc kallat óátan. Af eru tekner útródrar. oc öll veidr fugla. oc fiska. um löghelgar tíþir. (e) Þar er madr á at giallda tíund ena meiri af fe sino. þá scal hann virda fe sitt allt til sex álna aura. oc giallda jafnfrída aura af sem þeir er virdir voro. enn þat ero sex álna aurar. kyr oc ær at þínglagi því sem þar er í því heradi. Þat er lögeyri sex álnir vadmáls. edr vararfelldir nyir sva at þat se egi verr undir enn vara. Eyrir gulls fyrir þriu hundrud álna. mörk veginn brennz silfrs er jöfn vid eyri gullz. Melrackaskinn sex. oc lamba gæror sex. þat er hvarttveggia lögeyrir.

L. CAP.

HER SEGIR UM SAKIR. OC FIÁRSOKN. OC TÍUNDARHÖLLD FYRRI MANNA.

Nefne ec i þat vætti. at ec em búinn at taca vid tíund þeirri. (a) oc qveda á hver tíund er (b) oc NN. skylldi

b) *ER.* hæsto, *maxime festos.*

c) *Add. ER.* festa, *firmare.*

d) *Omitt. ER.* Þat ver —— óátan.

ſeptimanæ præteriere, ſolutionis autem mora marcis, quarum ſingulæ unciæ ſex ulnis conſtant, quatuor cum dimidiâ puniatur. Parochiales vero de ſolvendi ſalarii morâ ad domicilium paſtoris citentur. Siqvis plura, qvam qvæ licita ſunt, qvindecim iſtis diebus, qvi majori ſanctitate coluntur, operetur, relegationis, actione populari vindicandæ condemnetur: omnibus tamen rebus & operibus ſuis, tanqvam dies profeſtus ſit conſulere licet, ſi his ignis, tempeſtates, inundationes, ruinæve e montibus deciduæ damnum minitentur. Siqvis carnibus animalis ſuffocati, qvod non veſcum habetur, veſcatur, relegetur. Diebus feſtis piſcatura omnis & captura avium & piſcium abrogata eſt. Ubi qvis majores decimas de bonis ſuis ſolvere debet, bona ſua unciis, qvarum ſingulæ ſex ulnis conſtant, æſtimet, unciasqve æſtimatis qvalitate æqvales offerat, res autem unciis ſex ulnarum æſtimandæ, ſunt; vaccæ & agnæ juxta pretium vulgare in qvalibet toparchia receptum. Unciam legalem ſex ulnæ panni inqvilini efficiunt, vel togæ promercales novæ, bonitate non viliores qvam merces, uncia auri trecentas ulnas valeat, marca argenti deſæcati ponderata unciæ auri æqvipollet. Pelles vulpinæ ſex, ut & pelles agninæ ſex unciam legitimam ſingulæ faciunt.

CAP. L.

DE ACTIONIBUS, CONDICTIONIBUS & DECIMARUM SOLVENDARUM MORA APUD VETERES.

Teſtes ideo advoco, qvod paratus ſim accipere decimas (ſimul nominandas,) qvas ſolvere debet NN. (qvantæqve

e) *Omitt. omn.* Þar er madr —— hvarttveggia lögeyrir.

a) *Omitt. omn.* oc qveda á hver tíund er.

b) *Sk.* er NN.

ſkylldi giallda. oc qveda á hve (c) mikil er. (d) ek ſè hann egi her cominn i lögeindaga ſtad. oc (e) egi þan mann er giallde því hallde upp fyri hann. (f) hefi ec her NN. lögſiáanda til med mer at ſiá gialld ef bodit væri. nefne ec mer (g) þeſſa vatta i þat vætti. at ec ſtefne NN. um þat (h) er hann helldr NN. fyri mer. (i) ec tel hann eiga at verda ſekian fyri þat ſex mörkom. oc giallda tvennom giölldom (k) þann luta tíundar er ógolldinn er. ſva ſem búar virda. ſtefni ec til giallda. oc til útgöngo um fe þat (l) altſaman álaug oc innſtöda. ſtefni ec honom til þíngs (m) vsque. (n) oc ſtefni ec lögſtefno. ſtefni ec i logeindaga ſtad rettum. Fim búa ſcal qvedia á þíngi þadan frá er hann ſtefndi. Sva er mællt i lögom. at madr ſcal þar giallda alla tíund ſina ſem hann er i viſt um hauſtit. þá er ſcipt er tíundum. enn ef þar er engi ſamqvama i þeim repp ſem hann er viſtfaſtr til þeſſ at ſcipta tíundum manna. þá ſcal hver giállda þar tíund ſem hann er viſtfaſtr um Marteins meſſo. oc ſcal ſá madr iamnan giallda tíund af feno ſem lögrádandi er fiárins.

LI. CAP.

UM SAKARGIFTIR ÞEIRRA. OC LÖGLYSING. *

Nefni ec í þat vætti. at ec lyſi ſóc á hendr NN. at hann hafi halldit þeim fiórdungi tíundar er hann á at giallda.

c) *Sk.* mikit fe, *qvanta pecunia.*
d) *Omitt. Sk.* ec ſe hann egi her —— i lögeindaga ſtad.
e) *Sk.* ſe ec egi, *non video.*
f) *Omitt. Sk.* hefi ek her NN. —— gialld ef bodit væri.
g) *Omitt. Sk.* mer þeſſa vatta.

* *Hoc Caput addit Sk.*

tæque ſint, definiendum) quem hic, in loco & termino ſolutionis legali, neqve ipſum, neqve ejus mandatarium ad debitum ſolvendum adveniſſe video; adeſt vero NN. teſtis oculatus legitimus, pecuniam, ſi numeraretur, inſpecturus: hos teſtes advoco aſſerturos, me citare NN. ideo qvod in morâ ſit, decimas NN. ſolvere, eumqve igitur pronuncio ſex marcis mulctandum, partemqve nondum ſolutam duplo ad vicinorum æſtimationem præſtandam, citatione ad exhibendum ſortem atqve mulctam, & qvidem peremtoriâ, imo legitimâ eum in judicium, in loco & termino ſolutionis legali provoco. Vicinos vero qvinqve ex eo loco, unde citavit, veridicorum inſtar in foro producat. Leges jubeat, ut unusqvisqve decimas ibi ſolvat, ubi autumno moratur, cum decimæ dividuntur: ſi vero conventus in tribu iſta, ubi commoratur, ad dividendas decimas non celebretur, tunc unusqvisqve ſuas ibi decimas ſolvat, ubi feſto Martini commoratur. Bonorum legitimus adminiſtrator decimas ex iis ſolvat.

CAP. LI.

DE EORUM ACCUSATIONE & LEGITIMA PROCLAMATIONE.

Vos teſtes nuncupo aſſerturos, me cauſam contra NN. proclamare, qvod ſolvendam decimarum qvartam retineat,

h) *Sk.* at hann helldr tíund fyrir NN., *qvod retineat decimas NN.*
i) *Sk.* ek tel hann ſekan um Þat, *ideo eum reum eſſe pronuncio.*
k) *Add. Sk.* fiórdungin, *qvartam.*
l) O*mitt. Sk.* alt ſaman úlög ok innſtöda.
m) *Sk.* Þeſs.
n) *Omitt. Sk.* oc ſtefni ec lögſtefno —— Þadan frá er hann ſtefndi.

giallda. tel ec hann ſekian of þat ſex mörkom. oc giallda þann luta er ógolldin er tvennom giölldom ſem búar virda. lyſi ec til dóms. lyſi ec löglyſing. oc ſcal qvedia til heimilisbúa ſim þeſſ er ſóttr er. Giörtæki vardar þriár merkur. Rán oc ſtulldr ſkóggáng. Meiding fiár. ef ſim aura ſkadi er. vardar fiörbaugsgard. kúgylldis ſkadi ſkóggáng. Vodaverk vardar ecki ef bætt er innan fiortán nátta ſem búar virda.

* * *

neat, ex hoc capite eum ſex marcis mulctandum partemqve nondum ſolutam duplo ad æſtimationem virorum delegatorum illi præſtandam eſſe pronuncio; cauſam judicandam, qvinimo legitimè proclamo, vicini vero rei qvinqve, veridicorum inſtar, citandi ſunt. Crimen manus expilatæ tribus marcis expietur. Rapinæ & furta exilio puniantur. Damnum rebus cujusdam illatum, ſi unciis qvinqve æqvipolleat, relegatione, ſi vero qvatuor imperialibus æſtimetur, exilio plectendum eſt. Damnum, ſive culpoſum, ſive caſuale, ſi intra noctes qvatuordecim reſarciatur ſecundum vicinorum æſtimationem, á mulcta immune eſto.

INDEX

INDEX VOCUM
IN
JURE ECCLESIASTICO
OCCURRENTIUM.

A.

Adr ante, antea 8. *ádr enn* ante qvam.

Af præp. cum abl. ex, de 34. *af fe* de bonis. *af Noregi* ex Norvegia.

Afdalir m. valles remotæ 38. fing. *afdalr*. ex *af* & *dalr* vallis.

Afgángr m. reliqviæ 162. ab *af* & v. *ec geng* eo.

Afhöggva amputare 72. ex *af* & *höggva* cædere.

Afrettr m. pars certa univerfitatis. Dan. *Særlod i Alminding* 5. 10. 20. *Grág*. Tit. de Locatione Conductione Cap. XXXVII. *Jónsb*. ibid. Cap. XLVII. *Þat er afrettr er tveir menn eiga faman. edr fleiri. hverfo mikit fem hvarr á.* Certa pars univerfitatis vocatur, cujus duo, pluresve funt condomini, qvanqvam alteri proprietas major fit, præ altero: ita enim pars ifta vocatur, qvia limitibus erat determinanda, imo circumfepienda. *Hac. Haconis Guleth. L.* Tit. *Tingbud* Cap. XV. apud Paus T. I. p. 139. â verbo *at retta af* determinare; minus ergo recte â P. V. E. Thorhallefen in Verfione Danica nunqvam non laudanda Codicis Legum *Jónsboc* vertitur per *Alminding* ɔ: univerfitatem. 2) pl. *afrettir* tesqva, hodie dicuntur, qvod & retinui 34. cum pafcua montana proprie ibi intelligantur.

Agiætr adj. bonus, pretiofus 69.

Ala 1) alere 4. 2) parere, generare â prima perf. *ec el.* præt. *ól* alui cæt.

Alin f. ulna, determinatio tam longitudinis, qvam pretii, fc. 4 folidi, non autem 4½ qvod 88 corrigendum. pl. *álnir* & *álnar* a fing. *áln.*

Alinn adj. n. *alit* natus, alitus 134. pl. *alnir* & *aldir*.

Alldin n. germen 138.

Alög pl. f. 1) mulcta 76. 2) gravamina. Hácon *hafdi álög mikil vid vini* Magnufar. *Hacon* gravaminibus multis amicos *Magni* oppreffit Orkn. S. â fing. *álag* n. â verb. *at leggia á* imponere. gen. pl. *álaga.*

Al-

D.

E.

F.

For-

G.

Gisting f. diversio, hospitium 8.

Glata perdere, pass. *glataz* perire, perdi 66. præt. *ec glatadi*.

Godi & *Gudi* m. curio 96. sacrorum & civilium antistes apud gentiles, christiani autem rarius utroqve officio usi sunt, qvod penitus post Ann. Chr. 1264 abolevit.

Godord n. curionatus 96.

Göngumadr ambulator, â *gángr* ambulatio, & *madr*. 2) mendicus, sic dictus qvia ostiatim eundo vitam sustentat. pl. *göngumenn*.

Gördir pl. f. facta, negotia 74. a sing. *görd* f. factum, negotium. 2) arbitrium, *at lúka upp gördinni* arbitrium ferre, dicitur de arbitris.

Görningar pl. m. veneficia 77. a sing. *görningr* factum.

Görtæki n. qvid sit incertum; cum inter delicta numeretur, verti *crimen expilatæ manus*, qvod eadem poena luebatur: ex ejus enim etymologia nihil certo concluditur, nam tunc, vel furto vel rapinæ æqvale foret, qvod minime est, derivatur autem a *gör* prorsus, & *tæki* n. sumtio, apprehensio, 2) oportunitas, â verb. *at taka* 176.

Gráfelldr m. pallium griseum 65. â *grár* griseus, & *felldr*.

Grand n. damnum 48. hinc *granda* lædere, nocere.

Gras n. herbæ 138. pl. *grös*, hinc *at grasa* colligere herbas, *at fara til grasa* herbas collectum ire; potissimum dicitur de lichenis Islandici collectione. Vita *Rafni Freysg*.

Grafa 1) fodere, 2) sepelire, 3) scalpere, *grafnir* humati, f. *grafnar*, n. *grafin*, a verbo *ec gref*, præt. *ec gróf* fodio cæt.

Graptar kirkia templum cæmeterio adornatum 30. â *gröptr* v. *gröftr* & *kirkia*.

Greida 1) expedire, 2) ſolvere, tradere 31. 3) explicare, a prima *ec greidi.*

Grid n. hoſpitium 64. 2) pax, *taka grid* hoſpitium ſibi ſtipulari, *þiggia grid* ſecuritati & paci reſtitui.

Gridmadr domeſticus hoſpitii jure & qvadra hoſpitis fruens, & in hoc differebant, â *ſialfelldismenn*, qvod hi propria qvadra viventes, jure tantum hoſpitii ſ. immunitate gauderent.

Gripr m. 1) res 48. 2) cimelion 117. pl. *gripir* res mobiles cujuscunqve generis.

Griſkr m. Græcus 75. præſertim qvoad religionem.

Gröptr m. 1) foſſa, 2) ſepulcratio vel actus humandi 24. â verb. *ec gref.*

Gryfia f. fovea, ſpecus 23.

Gud m. *Deus* 2. Angl. God.

Gudſifiar cognatio ſpiritualis 19. a *Gud* & *ſif*, vid. Ol. Gloſſ. ad diatr. de cogn. ſpir. voc. *ſifi* & *ſifkona.*

Gull n. aurum 44.

H.

Hádung f. contumelia 136. ab *hád* irriſio.

Haf n. mare 20. vi vocis altum, ita ut ſumatur pro re elevata, ex. gr. *Gretters haf* ɔ: ſaxum â Grettere elevatum; *at koma af hafi* ex alto terræ appellere 82. *hefia* elevare.

Hafa 1) habere 16. 2) poſſidere. *at hafa ſyſlu á* alia negotia excuſare 4. *hafa þíng* parochum eſſe 70. *at hafa bod, rád* præceptis, conſiliis obedire 72. *hafa heim* domum ferre, habere ſecum 82. 3) eſt verbum auxiliare, vid. Ol. Gloſſ. Bap. â prima *ec hefi*, pr. *ec hafdi.* Angl. i have.

Hafſcip n. navis major 65. qvaſi navis oceani i. e. talis qvâ inter terras ab invicem remotiores per mare trajici poteſt.

Haga 1) prodeſſe. 2) placere. 3) gerere, facere. *at haga á annan veg* aliter ſe gerere, ſecus facere 84. *at haga ferdum ſinum* ſuum iter certo modo inſtituere. 4) curare.

Hagi m. 1) paſcuum, pl. *hagar* 80. 2) domus, manſio. ab *há* & *heya* adeſſe, manere. vid. Gloſſ. Bapt. eſt qvoqve nomen propr. villæ.

Hagligra adv. commodius 100. ab adj. *hagligr* commodus.

Hagr m. 1) conditio, ſtatus 166. â verb. *at há* manere. 2) utilitas, commodum. conf. Gloſſ. Bapt. eſtqve adj. *hagr* dexter, artis fabrilis peritus, f. *hög*, pl. *hagir*, f. *hagar*.

Hálfr dimidius 44. *hálfſcipta felldr* m. pallium cujus ſingula latera ſingulos colores habent 69.

Hálfſóttr dimidiatus 44.

Hali m. cauda, *ſpiótſcaptz hali* pars haſtilis inverſa 96.

Halld n. 1) detenſio, ut in *tíundarhalld* detenſio decimarum 148. 2) hoſpitium, *hann var þar í godu halldi* lauto fruebatur hoſpitio. 3) carcer. 4) anſa. 5) ſenſu plebejo braccæ interiores, 6) cebratio 92. â verbo

Hallda 1) retinere 62. 2) ſuſtentare. *hallda giálldi uppi* debita ſolvere 150. *hallda tíund* in mora eſſe decimas ſolvendi 150. *hallda ſvorum uppi* cauſam agere. *at hallda ábyrgd* obligatum eſſe ad eventum rei alicujus præſtandum 66. *at hallda Iól* Natalitia celebrare 42. *hallda ſe til dóms* bona, donec ſententia judicis haberi poteſt, curare. *at hallda máldaga* contractum ſervare 56. 3) putare, opinari.

Handſala ſtipulare, manum ſtipulatam dare 28.

Handſöl pl. n. ſtipulata manus, ſtipulatio 28. a ſing. *handſal*, ab *hönd* manus, & *ſelia* dare, tradere. â verbo *ec ſel* trado it. vendo.

Háſki m. periculum 82.
Hauſgi m. onus 82. *ſveſuhöſgi* ſopor.
Haugr m. tumulus 20. cumulus.
Heſia 1) incipere, *heſia ſmíd* opus incipere 18. 2) elevare, *heſia til ríkis* ad dignitatem regiam aliqvem elevare. *at heſia ſcatta* tributa colligere. a prima *ec heſ*, præt. *hóſ*.
Heid & *heidi* n. 1) ſerenitas coeli 96. 2) tesqva, *heidr* ſudus.
Heidin c. gentilis, hinc *heidni* gentiliſmus.
Heilagr ſanctus 10. conf. Ol. Gloſſ. ad diatr. de cogn. ſpir. voc. *háligr*.
Heilindi pl. n. ſanitas 38. ab *heill* integer, ſanus. Germ. Heil.
Heilſa f. ſanitas 40.
Heim adv. domum, Dan. *Hiem*, *heiman* de domo 78. hinc *heimanför* domicilii relictio, abitus 44. ab *heimr* domus, orbis habitabilis. Germ. Heim domus, vid. Gloſſ. Bapt.
Heimili n. domicilium 4. Dan. *Hiemmel.*
Heimilisbúi m. vicinus 4. ab *heimili* & *búi* colonus.
Heimta petere, *heimta nyt af ſe* pecudes mulgere 84. *heimta vadi upp* lineas piſcatorias extrahere 90.
Heita calefacere, ab *hiti* calor.
Heita 1) ſpondere, promittere 16. ab *heit* votum. 2) nominari, *heiti* nomen.
Helgi f. ſanctitas, immunitas. 2) feſtum 82.
Helgr ſanctus, inviolabilis 16. f. *helg*, pl. *helgir*, f. *helgar*, n. *helg*. contract. ab *heilagr* qvod ſupra.
Hella fundere, *hella á* infundere, ab *hallr* inclinans 12. aliud *hella* f. petra. a prima *ec helli*, præt. *helta*.
Helldr potius, magis 44.
Helmingr m. pars dimidia 117. q. *helfingr*, ab *hálfr* dimidius.
Hepta impedire 78. ab *hapt* retinaculum.

Her adv. hic 18. *her* ſubſt. m. exercitus.
Herad n. territorium 38.
Heradzmenn pl. ejusdem territorii incolæ 46. ſ. *heradzmadr*.
Heſpa f. 1) ſpira 82. 2) vinculum ferreum ſive fibula, qva janua poſti clauditur. Dan. *Haſpe*. Germ. Haſpel.
Heſtr m. eqvus 54.
Hey n. fænum 4. hinc *heyia* fæniſecia adminiſtrare, it. adeſſe. Angl. hai.
Heygdr tumulo conditus, a v. *ec heÿgi* tumulo, qvod ab *haugr* tumulus.
Heygia tumulo condere 20.
Hietzig aliter 29. id. *hitze* & *hitzug* 29.
Hindrvitni n. ſuperſtitio, cultus clandeſtinus 78.
Hinnig 1) propius 24. 2) aliomodo, aliter 28. contr. ex *hinn* alter, & *vegr* via, modus.
Hión c. pl. 1) conjuges, 2) operarii mercenarii. vid. Ol. Gloff. ad diatr. de cogn. ſpir.
Hiónaſcilnadr divortium 116. ab *hión* & *ſcilnadr* disceſſus.
Hitta 1) invenire, 2) occurrere, 3) adire. a prima *ec hitti* 6.
Hiú ſing. c. operarius mercenarius.
Hiúſcapr m. conjugium, matrimonium 164. a *hiú* & *ſcap* n. facies, forma, determinatio.
Hlad n. 1) fimbria 69. 2) ſtratum, pl. *hlöd*, â verbo
Hlada 1) conſtruere, diſponere. 2) onerare 65. â prima *ec hled*, præt. *ec hlód* hinc.
Hladinn c. 1) diſpoſitus, ſtratus. 2) oneratus 65.
Hlaupár n. annus intercalaris. a *hlaup* curſus, & *ár* annus 105.
Hlutr m. res, 2) ſors.
Hóf n. medium, mediocritas 117. aliud *hof* delubrum.

Höfda föc actionem instituere 160. *ec höfda* capeslo, ab *höfud* caput, qvod iterum a v. *ec hef* tollo.
Höfut n. caput 10. 2) initium.
Högri dexterior, facilior. *höndin högri* manus dextra 10. comp. ab adj. *hægr* facilis, f. *hæg*, n. *hægt*.
Hönd f. manus 10. vid. Gloss. Bapt.
Hönsn & *höns* c. pl. galli gallinacei 132.
Hólar m. colles, a sing. *hóll* collis, ab *holr* cavus 60. 2) nom. proprium sedis episcopalis in Islandia boreali 60.
Holt n. colliculus, ab adj. *holr*, f. *hol*, n. *holt* 22.
Hreppr m. tribus 142. conf. Gloss. Bapt. in voce *reppr*.
Hreppaskil n. regimen tribuum 142. â *hreppr* & *skil* ratio, unde prov. *at göra god skil* rationem alicujus probe reddere.
Hreppstiórar pl. tribuni, tribuum præfecti.
Hreinn c. rangifer 132. pl. *hreinir*.
Hríd f. 1) procella 132. 2) tempus indefinitum.
Hrióda vacuare 82. a v. *at rydia* amovere, præt. *hród*.
Hrosshvalr balæna ignota, vi vocis *equina* 138. â *hross* c. eqvus, Angl. horse, & *hvalr*.
Hræ n. cadaver 26. 2) exuviæ.
Húd f. corium, cutis 38. pl. *húdir*. conf. Gloss. Bapt.
Hundr c. canis 134. 2) vox convicii prophanus, atheus, pl. *hundar*.
Hundrat n. centum. 2) centum majus ɔ: 120. *hundrat sylfrs* centenarius argenti ɔ: viginti imperiales 60. *hundrat i iördu* pars fundi centenario æstimata. *hundrat* simpliciter, *hundrat talit* centenarius numeratus, & *hundrat álnir* centum ulnæ ɔ: qvatuor imperiales Joachimici.
Húsfreya f. materfamilias 116. ab *hús* domus, & *frú* matrona. vid. Gloss. Bapt.
Húskall m. domesticus, pl. *húskallar*, a *hús* n. domus, & *kall* masculus 26.

I.

Jafn, *jamn*, & in compoſ. *jam* æqvus, æqvalis, hinc *jafnan* ſemper, continuo 18. *jamndyr* æqve pretioſus 28. *jafnfrídr* æqve pulcher. *jafnfrídir aurar* res qvalitate æqvales 172. *jafnlengd* idem temporis recurrentis momentum 42. *jammargr* æqve multus 48.

Jall m. Comes. Angl. Earl.

Jarda humare 22. â *jörd* terra, *jardadr* humatus 22.

Jardar ávöxtr m. fructus terræ 138. â *jörd* & *ávöxtr* fructus.

Jardcroſsar pl. m. cruces ceſpititiæ 90. a *jörd* & *kroſs* vid. infra in *Kroſs*.

Jartegnir pl. f. ſigna evidentia, certa 36.

Idraz poenitentiam agere 36.

Ilit n. livor potius qvam tumor 56. coloris mutatio, *hann ſcal pína hana at hvártki verdi af orkumbl ne ilit* ɔ: eam affligat, ita tamen, ut neqve vulnus, neqve aliud ſignum apparens reſter: Dan. han ſkal pine hende, dog ſaa, at hun hverken bliver ſaaret eller blaae. *Grág.* Tit. de matrim. ab *í* in præp., & *litr* aſpectus.

Illr 1) malus, 2) difficilis, f. *ill*, n. *illt* 70. hinc *illſka* f. malitia 117.

Imbrodagar m. dies qvatuor temporum 126. â Qvatember, qvod â *qvatuor* & *tempora*, & *dagr.* conf. Hiſt. Eccl. Iſl. T. I. p. 168. eruditorum de origine iſtorum conjecturas promit. Perill. *Erichſen* in notis ad Arneſ. Iſlandſke Rettergang Cap. IV. §. 10. pag. 88.

Innſigli n. ſigillum, appendicula 74.

Innſlöda f. 1) ſors, vulgo Capital 162. 2) complexus pecudum ferrearum, qvæ ad fundum qvendam pertinent. ab *inni* intus, & *ſtanda* ſtare.

II. *In civilibus:* A) *in negotiis bellicis* a) crux pro vexillo habebatur ut concludi potest ex *Snorrone* in *Olao Sto.* b) In armis, præsertim clipeo pingebatur Ol. Trygg. S. P. I. Cap. 88. Heimskr. in *Sto Olao.* c) Crux cum effigie (*Ruducrofs*) armorum vices interdum sustinuit *Niála* Cap. CIV. d) Crux eadem in proris navium pro fausto successu, & victoria ponebatur. Ol. Trygg. S. P. II. Cap. XC. XCI.

B) *In negotiis forensibus,* a) per crucem manibus assumtam juramentum præstabatur, pag. 144. b) Concio cruce per territorium missa convocabatur Kristinnr. Gulath. L. Cap. 18. ap. Paus T. I. p. 24.

c) Signum crucis literis subnotabatur, ut observavi in nonnullis tabulis donationum & privilegiis Haconis Magni, Norvegiæ Regis, qvæ in tabul. A. Magnæi asservantur, in his ante hanc figuram *Nos Haqvinus signavimus;* hunc signandi morem crediderim juramenti instar, irrevocabilis & infallibilis effectus ergo adhibitum fuisse, qvod vel literæ Reginæ *Alfrye* evincunt, scribit enim: Ego Alfrye Regina — signo crucis confirmavi †. J. C. Bechm. Synt. Dign. Diss. I. Cap. VI. p. 47. Nulla enim ratio verisimile facit, causam fuisse literarum, qvæ in Norvegia Sec. MCCC & MCCCC, & multis in Anglia retro seculis floruerunt, ignorantiam, cui tamen hujus moris origo asseritur à Mabillon Lib. VI. de re Diplomat. Spelman T. I. Concil. Angl. ubi Witraedus Rex Kentiæ profitetur, se pro ignorantia literarum signum sanctæ crucis propria manu exprimere. d) Cruces pro terminis, nobis ex cespite ponebantur pag. 90. qvemadmodum in Gallia, in hunc finem, in arboribus figebantur ex Præcepto Childeberti I. Franciæ Regis Ao. DXXVIII, apud Du Fresne in voce

Ol. Trygg. S. P. I. Cap. XXII. postes, januæ Hist. Eccl. T. II. Lit. C. n. 10. p. 384. h) Mortuorum manus super pectore adinstar crucis olim (ut hodie) componebantur *Niál.* Cap. CXXXIII. Nec mirum, cum insignes pietate viri crucem ejusqve virtutes summis elatas laudibus aliis commendaverint. Verba *Olai Tryggonis* hæc sunt: *Ver skulum jafnan merkea oss Gudi sigrmarki hins helga kross. Þvi ef krossmarkit er gört med traustri trú. su sem er til Guds. er þat hin orruggasta vernd oc hlíf sálar oc líkama. moti öllum óvinum synilegum oc ósynilegum — þvi þeir eru hræddir vid christna menn. er sitt traust hafa á Gudi oc hans helga krossi. — Þvi eigum ver margfalldlega at losa Jesum Christum. oc hinn helga kross hans. utan enda.* Nos signo sanctæ crucis victorioso Deo nosmet continuo signemus, signum enim crucis fide factum efficaci, qvæ in Deum est, defensionem, cev munimentum pro anima & corpore tutissimum operatur, contra visibiles inimicos, & invisibiles, qvoniam illi christianos, suum in Deo, & sancta ejus cruce fiduciam collocantes, pertimescunt; unde nos laudare debemus Jesum Christum, & sanctam ejus crucem maximopere, & sine fine. Prudentii Hymno VI. Islandice in metrum versa:

Krossin illu afftíar ɔ: Crux pellit omne crimen
ill mirkur krossin flya. fugiunt crucem tenebræ.

De Staurolatria confr. Hist. Eccl. Isl. T. II. Per. IV. Sect. II. §. 13. p. 363.

Krúna f. 1) rasura sincipitis coronæ instar, unde nomen 72. clero primum propria, deinde laicis. 2) corona. Dan. *Krone.*

Kulldi m. frigus 10. & æqve late alias sumitur ex. gr. pro inimicitia, consiliis nocivis, cæt.

Lík

M.

N.

N.

O.

Obygd

P.

Q.

R.

tre

S.

nem ɔ: jus aliqvem ob læſionem illatam conveniendi amittere per converſationem cum reo 24. prima *ec ſit*, præt. *ſat*.

Skap n. facies, forma determinatio, natura. 2) animus 94. pl. *ſköp* fata. 3) *ſcöp* pudenda, â *ſká* ſecare. Gloſſ. Bapt. hinc

Skaparſi heres legitimus, ut me Perill. *J. E. Colbiörnſen* monuit, conf. *Grág.* Tit. de Heredit. Cap. IV. Weſtgotha L. ibid. Cap. XIX. 2. qvod pag. 2. obſervandum eſt â *ſkap* & *arſi* heres.

Skapthá dicitur ſol haſtæ longitudinem ab horizonte diſtans. â *ſcapt* manubrium, & *hár* altus.

Skepna forma, 2) creatura. vid. Gloſſ. Bapt.

Skilia á definire, determinare. *ſkilia* intelligere, disjungere, ſeparare 12. divortium facere 117. *ſciliaz* ab invicem diſcedere, disjungi 9. *ſciliaz á* diſſentire. prima *ek ſcil*, poſſ. *ſkilz*, præt. *ſkilda* & *ſkildız*.

Skinn n. corium 92. *ſkinnſelldr* pallium pelliceum 66.

Skinnſelldarſkickia toga pallii inſtar pellicei, vocatur in Orkn. Jarl. S. *Húsfrúin bar ſkinnſelldarſkicku at Jarli.* ɔ: Materfamilias, togam pelliceam Comiti obtulit. De qva ille

Skeck ec her ſkinnſelld hrokkinn
ſcraut er mitt afar lítit.

Qvatio v. induo hic pallium pelliceum rugoſum,
Ornatus eſt mihi valde parvus ɔ: vilis.

Skinnſlackr palliaſtrum pelliceum 66. â *ſkinn* & *ſlackr* tunica, veſtis ſucciſa, confine eſt Dan. *ſlakket* ſucciſus, brevis, â verb. *at ſlække* ſuccidere.

Skipa jubere, 2) facere v. conſtituere, 3) in ordinem redigere. prima *ec ſcipa*, præt. *ſkipadi*.

Skipdráttr m. ſubductio navium, â *ſkip* n. navis, Angl. Ship, & *dráttr* tractus, qvod â *draga* trahere, naves enim, finitis autumno itineribus in ſiccum trahebantur 38. *ſkiplagdr* navi impoſitus, â *ſkip* & *leggia*.

Skip-

T.

Virdulegr Venerabilis 140. olim erat prædicatum Regum, conf. Refcript. *Erici* Norv. Reg. fub Lit. C. in Hift. Eccl. Ifl. T. I. pag. 412. Refcript. *Haconis* fub Lit. B. p. 419. Lit. C. p. 422.: & Epifcoporum, conf. Refcr. *Magni Smek* fub Lit. C. p. 431. hodie vero, poftqvam prædicata, veris inftar facri ex Germania, cev natali folo emigrantia, & per feptentrionem diffufa, etiam apud nos civitate donata funt, hoc prædicatum, â fimplici, fed fincerâ antiqvitate tantis perfonis tributum, Qvæftores pauperum (*Reppftiórar* vulgo dicti) fere dedignantur.

Vift f. hofpitium, commoratio 2. 2) penus, victus.

Vit n. ratio, prudentia 136. conf. Ind. ad Landn.

Viti n. culpa, delictum 162.

Völlr m. campus, 2) area ftercorata 100.

Vörn f. defenfio, 2) exceptio fenfu jurid.

Vodaverc n. damnum culpa, cafuve datum 176. â *vodi* periculum præfens, & *verc* opus.

Vætti n. teftimonium 144. qvod â verbo *ec veit* fcio.

Y.

Yfirför f. transitus, vifitatio fenf. eccelef. 60. ab *yfir* fuper trans, & *föra* ire.

Yfirfócn f. idem, ab *yfir* & *föcia*.

Yngri junior, minor 52. â pofit. *ungr* juvenis.

Þ.

Þá cum, tum 2.

Þadan inde, þadan frá abinde 24.

Þán-

NOMINA SCRIPTORUM
ABREVIATE CITATORUM.

K. R. G. Jus Ecclesiasticum Legibus Gulathingensibus Magni Legum Reformatoris in Pausiana collectione præfixum.

K. D. B. Gulath. L. idem.

K. R. H. Jus Ecclesiast. Legibus Heidsivensibus præfixum.

Grág. Codex Legum Grágás.

L. I. B. Titulus de Locatione Conductione.

ERRATA.

Pag.	Lin.	
5	18	*pro veredicis lege veridicis*
12	8	*pro* höndam *l.* höndom
14	30	*pro* honn *l.* hún
16	21	*pro* eda þvattdags *l.* eda bída þvattdags
20	19	*pro Kvöldulfr l. Kvolldulfi*
	26	*pro dijicite l. dejicite*
	28	*pro* Svartdæla *l.* Svarfdæla
	36	*pro evincerit l. evicerit*
23	6	*pro notando l. natando*
	13-17	*pro gygantes l. gigantes*
	14	*pro* ólkuna *l.* ölkuna
29	14	*pro appellare l. testes appellare*
30	4	*pro* hinn *l.* sinn
44	7	*pro di-scedunt l. dis-cedunt*
	14	*pro* sal *l.* scal
45	6	*pro sunt l. sunt*
46	1	*pro* vardveitar *l.* vardveitir
47	26	*pro illud l. illuc*
	29	*pro contibulis l. contribulibus*
49	15	*pro* Campanorum *l. campanarum*
51	4	*pro patresfamilis l. patresfamilias*
58	15	*pro editoribus l. editioribus*
60	20	*pro opinior l. opinor*
61	21	*pro confideat l. confidat*
62	36	*pro parochanos l. parochianos*
63	25	*pro consangvineitas l. consangvinitas*
65	9	*pro hebdomoda l. hebdomada*
69	2	*pro episcopo l. episcopus*
72	4	*pro* qveda *l.* qvedia
	30	*pro pergat l. peragat*
	33	*pro Can. II. lege Can. 11.*
	35	*pro disscerpendos l. discerpendos*
81	28	*pro* gistingor *l.* gistingar
88	17	*pro* klifberar *l.* klyfberar
90	26	*pro* fara í faur sinni *lege* fara faur sinni
91	30	*pro scutæ l. scuticæ*
93	24	*pro cömissum l. commissum*
	27	*pro emensos l. emensas*
99	15-16	*pro celebrandæ l. celebrandi*
101	18	*pro hebdomoda l. hebdomada*
109	30	*pro* nætir *l.* nætur

III

ERRATA.

Pag.	Lin.	
111	8	*pro duobus l. duabus*
	12	*pro easdem l. eosdem*
	15	*pro qvas l. qvos*
115	30	*pro Qv. III. & IV. lege Qv. IV.*
124	19	*pro omu. l. omitt.*
126	22	*pro Moguntiacum MXII. l. Monguntinum MXXIII.*
130	31	*pro paperiei l. pauperiei*
131	6	*pro qvatuor temporum jejunii â carnibuc lege: qvatuor temporum, aut jejunii, â carnibus*
	30	*pro pasci l. pascere*
137	25	*pro add. l. add. St.*
140	27	*pro* fextándi *l.* fextánda
147	22	*pro iterum l. iterum*
148	23	*pro paupereribus l. pauperibus*
151	13	*pro ; l. ,*
	29	*pro & deinde Episcopo l. qui idem est cum Episcopo*
153	22	*pro eficiunt l. efficiunt*
155	10	*pro exacttor l. exactor*

In Indice, voce *Eyrir*, pro: *eyrir vax* pondus ceræ $\frac{1}{15}$ libræ ponderans lege: *eyrir vax* cera $\frac{1}{6}$ libræ ponderans, libra enim ceræ sex ulnis ɔ: 24 solid. nostræ monetæ constitit.

